

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. V. De efficacia voluntatis Dei

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

disponit, aliàs daretur processus in infinitum. Auxilium verò efficax est secunda forma ordinis supernaturalis, ac proinde non debet primò complere potentiam, & elevare ad illum ordinem; sed potius debet eum præsupponere completam & elevatam per aliam formam priorem, scilicet per auxilium sufficiens, eamque solum ad actus perfectos movere, & applicare.

DISPUTATIO V.

De Efficacia Voluntatis Dei.

C Elebris est hæc disputatio, ex illa enim pendet resolutio plurium difficultatum & controversiarum, quæ inter Thomistas & Recentiores his temporibus agitantur. Unde hæc materia accuratè pertractanda est, & veluti ad pondus Sanctuarii ponderanda: id est ad normam Scripturæ, doctrinæ SS. Patrum, & rationum theologiarum, diligenter examinanda.

ARTICULUS I.

An circa nostros actus liberos, Deus habeat decretum de se efficax, vel purè indifferentis, ac expectans determinationem à libero arbitrio?

§. I.

Quibusdam Præmissis, referuntur sententiæ, & vera eliguntur.

1. **N**otandum primò Effectus qui à Deo procedunt, triplicis esse generis. Quidam enim à solo Deo procedunt, sine ullo consortio & cooperatione causæ creatæ, ut creare Angelum, glorificare animam, dare primam vocationem &c. Alii causantur à Deo cum consortio causæ creatæ, sed naturalis & necessariæ, ut illuminatio, calefactio &c. Alii denique ab illo producantur cum cooperatione causæ creatæ liberæ: ut actus charitatis & contritionis iustitiæ vel temperantiæ. De actibus primi & secundi generis, nulla est difficultas vel controversia inter Theologos: evidens enim est dari in Deo decretum ex se efficax, antecedenter influens, & naturâ suâ causans tales effectus. Unde tota difficultas & disputatio devolvitur ad actus tertij generis, quos Deus efficit cum consortio, & cooperatione causæ liberæ, cuius libertati & indifferentiæ officere ac repugnare videtur efficacia antecedens decreti absoluti & determinati.

2. **N**otandum secundò. Duobus modis decretum divinum posse dici indifferentis. Primò quia nullum actum determinatè respicit, nullamque discernit actionem in specie, sed indifferentem se habet ad quæcumque operationem, & expectat determinationem à voluntate creatæ, quantum ad speciem actûs. Secundò decretum potest vocari indifferentis, quia licet determinet & applicet voluntatem ad aliquem actum in specie & in individuo determinatum, eam tamen determinat per modum liberi, & relinquendo in ea indifferentiam positivam & actualem, seu potentiam ad actum oppositum. Et in hoc secundo sensu, non negant Thomistæ, Deum circa nostros actus liberos habere decreta indifferentia, sed tantum in primo, de quo solum procedit præsens difficultas & controversia.

A Notandum tertio: Aliud esse voluntatem Dei esse efficientem, & aliud illam esse efficacem. Nam efficiens præcisè dicitur ab effectu qui de facto sequitur; & ita sufficit ad hoc quòd sit efficiens, quòd concomitanti concursu, vel etiam ex associatione alterius causæ, ipsâ voluntate concomitantem concurrentem, effectus sequatur; ut autem sit de se efficax, requiritur quòd ex directione & fine præconcepto, ita moveat ad efficiendum, quòd determinatè moveat ad talem effectum in specie, & in individuo, non verò in indeterminatè & indifferentem se habeat, quòd ex illa æquè bene possit sequi, vel non sequi effectus. Et in hoc magna contingit æquivocatio, & hallucinatio apud aliquos Recentiores, qui confundunt efficaciam divinæ voluntatis & gratiæ, cum ejus efficientiâ; & ex hoc quòd gratia non influat in actus liberos nostræ voluntatis, nisi cooperante libero arbitrio, inferunt illam non esse efficacem ex se, sed solum ex consensu & cooperatione liberi arbitrii His præmissis

C Circa propositam difficultatem duæ sunt celebres sententiæ, quarum prima negat in Deo decreta ex se efficacia circa nostros actus liberos, & asserit purè indifferentia, ita Molina in pluribus suis concordantiæ locis, præsertim *quest. 14. art. 3. disp. 26. §. Neuter.* Suarez *prolog. 2. de Gratia cap. 8. Lessius lib. de Gratia effectibus cap. 4.* & alii Recentiores communiter, affirmantes Deum of ferre voluntati creatæ concursum indifferentem & generalem ad unum actum, & ad oppositum, quatenus est de se ad utrumque paratus; & à voluntate creatæ determinari speciem actûs ad quem Deus concurrat.

D Ad dunt quòd, ratione hujus decreti generalis & indifferentis, divina omnipotentia ita remanet conjuncta & connexa voluntati creatæ, ut hæc cooperante, illa necessariò cooperetur, & veluti simul trahatur ad operandum. Quòd ut magis explicent, constituunt exemplum in habitibus: nam hoc ipso quòd potentia voluntatis producit actum supernaturalem dilectionis, influendo in illum: eò ipso simul influat habitus supernaturalis charitatis. Simili modo (inquunt) cogitandum est, divinam potentiam, veluti habitum quemdam omnibus rebus intemè insidentem & connexum, simul in omni operatione cooperari, & determinari ad speciem actûs ab ipsa voluntate creatæ, quamvis illam determinet quantum ad individuum. Tale autem decretum generale, quidam volunt esse conditionatum, eò quòd nihil per illud Deus absolute decernat, sed dependenter à conditione quadam, scilicet si voluntas se determinaverit; quâ postâ purificatur, & transit in absolutum, fitque absolute efficax in actu secundo, & producit concursum ad extra. Ex quo inferunt, non opus esse alio decreto, quo Dei concursus absolute præparetur. Sicut, inquit, cum quis donat aliquid sub certa conditione, postâ illâ conditione, donatio fit absoluta, & efficax in actu secundo, producitque suum effectum vi suâ, neque opus est illum sub forma actûs absoluti repetere. Alii tamen existimant, decretum illud indifferentis, non esse conditionatum, sed absolutum & generale, concurrerit scilicet ad omnem actum ad quem voluntas creatæ voluerit se determinare, illudque non sufficere ut effectus determinatè fiat, sed præter illud requiri aliud absolutum, quòd ipsi

concomitantia vocant, ut hic & nunc Deus con-
trahit ad actum quem deiecit, seu elegit
voluntas, seu ad quem prævia est per scientiam
mediam, se determinatur.

Secunda sententia, quæ est communis in Scho-
la Thomistarum, & cui omnes gratiæ efficacis
defensores patrocinantur, decreta illa indiffe-
rentia rejicit, ut Deo injuriola, & rationem pri-
oritatis, primique liberi in eo subvertentia;
æque in illo decreta ab intrinseco effica-
cia, quibus in nostris actibus attingit non solum
libertatem, sed etiam modum libertatis, cau-
samque in nobis (ut loquitur Augustinus) liber-
tatis, sicut in omni, & invictissimam voluntatem.
Causamque subvertentem.

Disputatio circa nostris actus liberos Deus
liber decreta ex se & ab intrinseco efficacia, id
est, quæ ex propria virtute & efficacia causant
liberum nostræ voluntatis consensum, non verò
liberum ab humana voluntate supponunt, vel ex-
pectant.

Hæc conclusio, quæ est fundamentum eorum,
quæ docent Thomistæ in Tractatu de Auxiliis,
circa efficaciam & causalitatem divinæ gratiæ,
multipliciter solet demonstrari; præcipua tamen
argumenta ad tria, vel quatuor capita revocari
possunt, sive potius in tres vel quatuor classes
distribui. Aliqua enim sunt unum: ex Scriptura,
alia ex autoritate SS. Patrum, præcipue D. Au-
gustini & S. Thomæ, qui in hæc materia sunt præ-
cipui; alia ex orationibus Ecclesiæ, & promissio-
nibus Dei; alia denique ex inconvenientibus &
absurdis quæ sequuntur ex adverte la sententia.

§. II.

Efficacia divinorum decretorum variis Scripturæ
testimoniis demonstratur.

7. Plura ex Scriptura sacra deduci possunt argu-
menta, ad divinorum decretorum effica-
ciam demonstrandam, & ad excludendam decre-
ta indifferentia, & Molinistica, consensum seu
determinationem voluntatis creatæ supponen-
tia vel expectantia. In primis enim Scriptura
sæpe docet, voluntatem Dei ita esse efficacem
& infallibilem, ut ei resisti non possit (salem in
sensu composito, & potentia consequenti) id
est, ut cum illa non possit componi & conjungi
actualis resistentia, seu dissensus: At hoc non po-
test verificari, si Deus circa nostros actus liberos
non habeat decem ex se efficacem, hoc est ex vi
sua infallibiliter inferens & causans liberum no-
stræ voluntatis consensum; sed non pure in-
differens, & expectans determinationem liberi
arbitrii, ac conjunctum cum morali tantum
motione & excitatione: Ergo decretum ex se ef-
ficax necessarò admittendum est. Minor vide-
tur manifesta, nam omnis concursus indifferens,
omnisque motio moralis, quæ non efficit, sed
expectet consensum & determinationem liberi
arbitrii, talis est ut ei resisti possit, etiam in sen-
su composito, & potentia consequenti, & cum
ea conjungi actualis resistentia & dissensus,
omne enim objectum propositum voluntati,
præter Deum clarè visum, non sufficit eam de-
terminare, sed ei potest voluntas resistere, etiam
in sensu composito, quia potest aliorum diver-
teretium illud non habeat bonitatem adzquan-
tem totam capaciatem voluntatis, ut egregiè
docet & probat S. Thomas 1. p. qu. 107. art. 4.

incorp. his verbis: Non potest sufficienter movere
aliquid mobile, nisi virtus activa moveatur excedat vel
saltim adæquet virtutem passivam mobilis: virtus au-
tem passiva voluntatis se extendit ad bonum in univer-
sali, est enim ejus objectum bonum universale, sicut &
intellectus objectum est ens universale: quodlibet au-
tem bonum creatum, est quoddam particulare bonum;
unde ipse solus implet voluntatem, & sufficienter eam
moveret ut objectum.

Major autem desumitur ex variis Scripturæ
locis, quibus significatur divinæ voluntati, abso-
luta & consequenti, non posse resisti. Dicitur
enim Esther 13. Non est qui possit tua resistere volun-
tati, si decreveris salvare Israel. Et iterum ibidem:
Domine omnium tu es, nec est qui resistat Majestati
tuae. ad Roman. 9. Voluntati ejus quis resistit? Itaque
14. Dominus exercituum decrevit, & quis poterit in-
firmare? Et manus ejus extensa, & quis advertet illam?
Et cap. 6. Consilium meum statuit, & omnis voluntas
mea fiet. Cui consonat illud Augustini de Cor-
rept. & Gratia cap. 14. Deo volenti salvum facere,
nullum humanum resistit arbitrium: sic enim velle &
nolle, in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam
voluntatem non impediat, nec superet potestatem. Et
in Enchir. cap. 97. addit: Nisi hoc credamus, periculi-
tatur ipsum nostræ Fidei confessionis initium, quæ nos
in Deum Patrem omnipotentem credere profitemur.

Ratio etiam suffragatur. Nam si voluntas
creata posset resistere divinæ, vel talis resistentia
esset cum influxu Dei, vel sine ejus influxu?
Non primum, nam si esset cum influxu Dei, jam
esset cum voluntate Dei, quia influxus ille libe-
rè oriretur ex Deo: Ergo à voluntate ejus:
Ergo non esset contra voluntatem ejus, nec resi-
stens ei. Neque secundum, si enim talis resi-
stentia esset sine influxu Dei, & ipso non o-
perante, vel cooperante, aliquid reale creatum
esset possibile, quod esset independens in esse
à Deo, & ab illo non causatum, nec participatum:
quod est horribilis impietas, & ingens
absurditas.

8. Secundo: In Scriptura Deus dicitur trahere cor
hominis, Cant. 2. Trahe me post te, curremus. Et Jo-
annis 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit
me traxerit eum. Item Scriptura sæpe asserit, De-
um vertere, convertere, & immutare cor homi-
num. 1. Reg. 10. Immutavit ei Deus cor aliud. Esth.
14. Transfer cor illius in odium hostis nostri. Prov.
26. Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu
Domini, quocumque voluerit vertet illud. Denique
in sacris paginis, Deus per suam gratiam dicitur
aperire cor hominis; 2. Machab. 1. Adaperiat Deus
cor vestrum in lege sua. Et Actorum 16, dicitur de
Lydia purpuraria quod *hæc aperuit ei cor in-
tendere his quæ dicebantur à Paulo.* Sed illa tractio,
immutatio, vel apertio cordis, vix potest expli-
cari, si decretum Dei circa nostros actus liberos,
non sit ex se & ab intrinseco efficax, nec faciat,
sed expectet, vel supponat consensum & deter-
minationem liberi arbitrii creati: Ergo divina
decreta sunt ex se & ab intrinseco efficacia. Major
constat. Minor verò probatur, quantum ad
singulas partes. In primis enim illud quod ab
alio determinatur, ab illo veluti trahitur, non
verò illud trahit: Ergo si divinum decretum sit
pure indifferens, & à libero arbitrio determinetur,
quantum ad speciem actus, ut docent Ad-
versarii, ab illo trahitur. Quæ in sententia
Adversariorum, dicendum est, quod Deus non
potest convertere hominem, nisi ipse homo
pro sua libertate concurrente, seu determi-
nando

nando Dei concursus, traxerit Deum ad coo-
perandum secum, & non è converso: Nemo potest
venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.
Unde Augustinus libro 1. contra duas Epist. Pe-
lag. cap. 19. Quis trahitur, si jam volebat? & tamen
nemo nisi velut trahitur: Ergo miris modis, ut velit, ab
illo trahitur, qui novit intus in ipsis hominum cordibus
operari. Similiter si divinum decretum non effi-
ciat intus in corde hominis consensum, & deter-
minationem liberi arbitrii, sed illam ab humana
voluntate supponat, vel expectet, quomodo po-
test verificari, quod Deus immuet voluntatem
& cor hominis, illudque transferat, vertat, con-
vertat, & inclinet quocumque voluerit? faciaturque
homines ex nolentibus volentes, & ex repugnan-
tibus consentientes, ut loquitur Augustinus Epist.
107. Non enim potest dici (ut infra ostendemus)
talem mutationem & conversionem cordis, fieri
solum per gratiam moraliter excitantem, cum illa
intus in corde hominis non operetur, nec deter-
minet infallibiliter humanam voluntatem ad
consensum, sed tantum eam alliciat & invitet, eo
ferè modo, quo puer ostensione pomi invitatur
ad currendum. Denique cum apertio cordis si-
gnificet consensum & determinationem liberi
arbitrii, si Deus per suum decretum, & per gra-
tiam ab illo derivatam, eam non efficiat, sed ab
humana voluntate expectet, non potest dici aper-
tione cor hominis per suam gratiam, sed potius
talem apertionem à libero arbitrio expectare,
vel supponere.

9. Tertio ad probandam divinatorum decretorum
efficaciam, solent adduci Scripturæ testimonia,
in quibus Deus dicitur facere ut faciamus, & in
preceptis ejus ambulemus, ac judicia ejus custodiamus,
Ezechielis 36. Quæ verba ponderans Augusti-
nus de Gratia & lib. arbit. cap. 16. Ille (inquit)
facit ut faciamus, prebendo vires efficacissimas volun-
tati nostræ, qui dixit faciam ut in justificationibus meis
ambuleris. Item Isaiæ 26. dicitur Domine omnia
opera nostra operatus es nobis Et Apostolus ad Phi-
lipp. 2. hortatur fideles, ut in timore & tremore
salutem operentur: Deus est enim qui operatur in no-
bis velle & perficere pro bona voluntate: id est per
gratiam quam ex pura misericordia, & gratuita
voluntate concedit, & quam nobis in penam
præcedentium delictorum justissimè denegare
potest. Hoc autem salutaris timoris fundamen-
tum, in Adversariorum sententia penitus evertit-
tur, cum juxta illam, divinum decretum non o-
peretur in nobis volitionem & consensum, sed
illum supponat vel expectet ab humana volun-
tate, & ab illa determinetur quantum ad spe-
ciem actus. Unde Ecclesia Lugdunensis in libro
de Defensione veritatis Scripturæ: Etiam si gene-
raliter & indifferenter, omnes homines Deus vult sal-
vos fieri, in aliorum tamen cordibus, benignitate mi-
sericordie suæ, ipse operatur eandem voluntatem suam,
ut & ipsi salvari velint, & salventur: qualibus &
Apostolus dicit: Cum timore & tremore vestram sa-
lutem operamini: Deus est enim qui operatur in nobis
velle & perficere pro bona voluntate. In aliorum au-
tem cordibus, severitate justis & occultis judicii sui, non
operatur hanc salutarem voluntatem, sed dimittit
eos in suo arbitrio, ut quia noluerunt credere, justam
volitionem damnentur.

10. Quæ omnia confirmari possunt ex illa fre-
quenti Scripturæ comparatione, quæ dicit nos
& voluntates nostras se habere ad Deum, sicut
lutum ad figulum, qui utitur masâ terræ ut vult:
non quod tollat à nobis virtutem & libertatem

operandi, sed quia dat illam, & motu suo illam
velat, sicut figulus massam. Et ita libera volun-
tas debet formari, & præveniri à Deo in sua
efficacia, sicut lutum à figulo: Jerem. 18. Ecce sicut
lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, dicit Domi-
nus. Et sicut instrumentum ab artifice: quæ etiam
comparatione interdum Scriptura utitur ad ex-
plicandam voluntatis creatæ subordinationem,
& dependentiam à Deo, in sua efficacia & coo-
peratione; & ut significetur, quod voluntas no-
stra incipit à Deo moveri, formari, applicari,
& determinari ad bonum, sicut instrumentum
ab artifice. Dicitur enim Isaiæ 10. Nunquid glo-
riabitur securus contra eum qui secit in ea, aut ex-
altrabitur serra contra eum à quo trahitur? Quali-
dicat Spiritus Sanctus, quod sicut securis & ser-
ra non debent gloriari ex eo quod scindant ar-
tificiosè, quia non possunt ita scindere, nisi
priùs moveantur, applicentur, & determinen-
tur ab artifice. Ita similiter homo non debet
gloriari ex eo quod rectè operetur, quia volun-
tas nostra non potest bonum velle & operari nisi
moveatur, determinetur, & applicetur à Deo,
Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque no-
biscum operatur, ut operemur, inquit Concilium
Araucanicum, contra errorem Semipelagianor-
um definiens Videndus est D. Thomas 3. con-
tra Gentes cap. 147. ubi inquit: Sub Deo qui est
primum intelligens & volens, ordinantur omnes intel-
lectus & voluntates, sicut instrumenta sub principali
agente: oportet igitur quod eorum operationes effi-
ciam non habeant respectu ultima perfectionis, quæ est
à deo beatus, nisi per virtutem divinam: in-
get igitur rationalis natura divino auxilio ad conse-
quendum ultimum finem. Et cap. 148. Auxilium di-
vinum sic intelligitur homini adhiberi ad bene age-
ndum, quod in nobis nostra opera operatur, sicut causa
prima operatur operationes causarum secundarum, &
agens principale operatur actionem instrumenti: unde
dicitur Isaiæ 26. Omnia opera nostra operatus es
in nobis Domine. Causa autem prima causa operationem
causæ secundæ, secundum modum ipsius: Ergo
D & Deus causat in nobis nostra opera secundum modum
nostrum, qui est ut voluntate, & non coactè agamus.
Denique ad demonstrandam divini decreti ef-
ficaciam, insignis est locus Apostoli ad Roman.
& ubi loquens de viris sanctis & spiritualibus sic
ait: Qui Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt. Quem
locum expendens Augustinus de Corrept. &
Gratia cap. 2. Intelligant (inquit) si Filii Dei sunt,
Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant, & cum
egerint illi à quo aguntur gratia, agant: aguntur enim
ut agant, non ut ipsi nihil agant. Quæ ultima verba
maximè ponderanda sunt. In primis enim illud
verbum, aguntur, significat veram & realem ef-
ficientiam, & non solum motionem moralem &
metaphoricam, quæ non nisi improprie & me-
taphoricè potest dici actio, seu efficientia. Se-
cundò, quando dicitur, quod aguntur ut agant, per
hoc designatur, gratiam Spiritus Sancti non ita
moveri voluntates hominum, ut illæ se habeant
merè passive, recipiendo solum motum illum
Spiritus Sancti, & illi non cooperando, ut dice-
bat impius Lutherus; Sed illas moveri à Spiritu
Sancto, ad hoc ut seipsas moveant ac determi-
nent, tanquam secundum movens & secundum
liberum; ac proinde motionem divinam gratiam
non impedire, sed potius efficere motum & de-
terminationem liberi arbitrii.

Dices cum Adversariis: Spiritum Dei facere
ut faciamus, & agere nos ut agamus & velimus, per

hoc à Deo causatur, nec ab illo supponitur, vel A expectatur, unde Epist. 107. ad Vitalem dicit, quod bonam voluntatem cuiusque non invenit in corde, sed facit.

19. Dices, Augustinum his locis solum velle, operari Deum motum hunc, & inclinationem, seu determinationem voluntatis nostræ, mediante motione morali de se indifferenti, & objecti excitatione, seu propositione.

Sed contra primò: Augustinus dicit Deum intus in corde hominis operari, id est in voluntate: Sed propositio objecti, seu motio moralis, intus in voluntate non fit, sed ab intel lectu, qui est extra voluntatem: Ergo Augustinus non loquitur de motione morali.

Secundò: Idem S. Doctor de Gratia & libero Arbitrio cap. 16. dicit quod Deum facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntari. Sed motio moralis non præbet vires efficacissimas voluntati, cum eam tantum extrinsecè, & objectivè alliciat & invitet: Ergo de ea August. non agit.

20. Confirmatur: idem S. Doctor loco supra relato de Corrupt & Gratia, docet mutationem cordis in homine fieri in vi potestatis infinitæ Dei, qui sine dubio (inquit) habet inclinandum cordium omnipotentissimam potestatem. Atqui sola excitatio moralis, cum imitatur propositioni objecti finiti, omnipotentissimam potestatem non habet, sed est finita virtutis & allicientia, ut constat: Ergo idem quod prius.

21. Confirmatur ampliùs: Idem Augustinus libro 2. contra duas Epist. Pelag cap. 20. loquens de mutatione Regis Assueri, dicit quod Deus cor Regis occultissimè & efficacissimè potestate convertit, & instillat ab indignatione ad lenitatem &c. Quæ verba ita emphatica, procul dubio, motionem plusquam moralem designant.

Adde etiam quod Pelagius hanc moralem motionem, mediâ illustratione & propositione objecti, non negavit, saltem in tertio statu suæ hæresis; ut constat ex verbis ipsius Pelagii, quæ supra retulimus ex Augustini libro de Gratia Christi cap. 7. & 10. quibus docet Pelagius, quod Deus operatur in nobis velle quod bonum & sanctum est, quatenus nos multiformi, & ineffabili dono gratia celestis illuminat: quatenus stupentem suscitatur voluntatem, & suadet omne quod bonum est &c. Et tamen talem illuminationem, suasionem, & excitationem moralem non sufficere, docet Augustinus ibidem: Ergo locis citatis non loquitur solum de Motione morali.

§. IV.

Mens Divi Thomæ aperitur.

DARI in Deo circa nostros actus liberos, decreta ex se, & ex natura sua efficacia, mens est ac sententia D. Thomæ certa & indubitata, ut ex pluribus ejus doctrinæ principiis facile colligi potest.

22. In primis enim S. Doctor hic quæst. 19. art. 5. docet quod voluntatis seu volitionis divinæ nulla est assignabilis causa: At si in eo sint decreta indifferentia, & arbitrii humani determinationem expectantia, erit assignabilis aliqua causa volitionis divinæ, nimirum consensus, seu determinatio liberi arbitrii creati, quæ erit causa cui Deus determinatè velit conversionem Petri v. g. & cur determinatè in actus liberos nostræ voluntatis influat: Ergo juxta D. Thomam, non dantur in Deo decreta indifferentia, determinationem voluntatis creatæ expectantia

Secundò, D. Thomas pluribus in locis, contingentiam & libertatem in operando voluntatis creatæ, non reducit in ipsam causam proximam tantum, sed in ipsam causam primam, tanquam in primam radicem, unde oritur in nostris actibus modus libertatis & contingentia. Nam s. Perhierm lect. 14. dicit quod voluntas divina est intelligenda ut extra ordinem eorum existens, veluti causa quedam profundius reatum ens, & omnes ejus differentias: sunt autem differentia in rebus. Et 1. parte quæst. 22. art. 4. ait quod modus contingentia & necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est universalis provisor totius entis: non autem sub provisione aliquorum particularium provisorum. Idem docet 6. Metaph lect. 3. infine, his verbis: Ad divinam providentiam pertinet non solum quod faciat hoc ens, sed etiam quod det contingentiam vel necessitatem; unde causatur ut contingat alterius causa subditur solum quod effectus ipsius, quod vero sit necessarium, vel contingentem, dependet ex causa altiori, quæ est causa entis in quantum est ens, à qua ordo necessitatis & contingentia in rebus provenit. Cum hoc autem principio, quod frequenter repetit & inculcat S. Doctor, tanquam præcipuum, ac firmissimum suæ doctrinæ fundamentum, decreta indifferentia & Molinistica, consensus & determinationem voluntatis creatæ supponentia, vel expectantia, non posse coherere, manifestum est. Si enim causa prima habet in se vim causandi libertatem & contingentiam nostrorum actuum, multo magis quam ipsa causa proxima creatæ; evidens est quod non debet illam supponere vel expectare à voluntate creatæ, & à consensu futuro, sed illam prævenire, & efficere; cum nulla causa supponat vel expectet suum effectum, sed illum causet & præveniat, saltè prioritate naturæ, ut docent Philosophi, qui idcirco definiunt causam, id ad quod sequitur effectus.

Adde quod, si ex divino decreto, ut à primo principio & prima radice, ordo contingentia & necessitatis in rebus creatis oriatur, & emanet, illud ex se & in se habet vim & principium componendi & servandi libertatem & contingentiam in nostris actibus; quia habet principium & vim eam causandi, ac proinde non potest eam tollere, quamvis prioritate causalitatis & naturæ, consensus & determinationem nostræ voluntatis antecedit: sic evertitur ac corrumpit præcipuum & ferè unicum Adversariorum fundamentum.

Confirmatur: S. Thomas 1. Ad Annibal. dist. 47. quæst. unica art. 4. dicit quod voluntate Dei non solum res in esse producuntur, sed etiam rebus producendis modum quo producuntur prædeterminavit. Quibus verbis decretum indifferens, & expectans determinationem consensus nostri penitus jugulavit. Si enim Deus rebus producendis modum quo producuntur prædeterminavit, etiam prædefinit, & prædeterminavit modum libertatis & contingentia; cum quo nostri actus liberi producuntur; ac proinde illum non supponit, vel expectat à libero arbitrio, ut docent Molinista, sed potius illum efficit & causat, ut assertum Thomistæ.

Secundum principium doctrinæ D. Thomæ, ex quo etiam sequitur manifesta destructio decretorum indifferentium, est affine præcedenti, &

continetur in infinitis propemodum locis, in quibus S. Doctor, ut conciliet & componat libertatem, & contingentiam nostrorum actuum, cum divinis decretis, & efficacia gratiæ, recurrit ad efficaciam divinæ voluntatis, decernentis non solum substantiam, sed etiam modum libertatis nostræ in actibus voluntatis creatæ: At negantes decreta ab intrinseco efficacia, & potè in differentia admittentes, non confugiunt ad efficaciam volitionis divinæ, sed ad scientiam mediam, explorantem consensum voluntatis humanæ, ut libertatem nostram, cum divinis decretis, & efficacia gratiæ componant. Ergo longe à S. Thoma distant. Minor patet, Major verò probatur ex S. Doctore B. Oportet 2. cap. 140. ubi sic habet: Ad efficaciam divinæ voluntatis pertinet, ut non solum fiat quod Deus vult, sed ut hoc modo fiat quo illud fieri potest: non autem quædam ferè necessarii, & quædam contingentes, quia utrumque requiritur ad complementum esse universi: ut igitur res utroque modo proveniret, quibusdam adaptat necessariis causis, quibusdam contingentes. Idem sub iisdem fere terminis docet hic art. 8. in Corp. ubi inquit: quod cum voluntas divina sit efficiens, non solum sequitur quod fiat ea que Deus vult fieri, sed quod eo modo fiat quo Deus vult fieri: vult autem Deus quædam fieri necessarii, quædam contingenter, ut sit ordo in rebus ad complementum universi, & ideo quibusdam effectibus aptavit causas necessarias que desistere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt: quibusdam autem aptavit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniunt. Non igitur propterea effectus voluti à Deo eveniunt contingenter, quia causa proxima sunt contingentes, sed propterea quia Deus voluit eos contingenter evenire, contingentes causas ad eos preparavit. Idem docet quæst. 22. art. 4. quæst. 23. art. 6. quæst. 23. art. 1. ad 3. 12. quæst. 10. art. 4. ad 1. tertio contra Gentes cap. 94. de Verit. art. 3. ad 3. & 1. ad Annibal. dist. 47. quæst. 1. art. 4. ad 4.

Respondent Adversarii, D. Thomam locis citatis, libertatem & contingentiam rerum in efficaciam divinæ voluntatis reducere, non ex eo quod Deus prædefiniat, & causet substantiam, & modum contingentiam, & libertatis in nominis operationibus, ut docent Thomistæ; sed solum ex eo quod aptavit, seu preparavit (id est produxit & creavit) causas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt.

Sed contra primò: S. Doctor clarè seipsum explicat locis citatis, præsertim in 1. ad Annibal. dist. 47. dicens: Voluntas Dei non solum res esse producantur, sed etiam rebus producendis modum quo producantur prædeterminavit: Ergo ex D. Thoma libertas & contingentia rerum reducitur in efficaciam divinæ voluntatis, non solum ex eo quod Deus produxit & creavit causas liberas & contingentes, sed etiam ex eo quod modum libertatis & contingentiam in nostris actibus prædefiniit & prædeterminavit. Quare idem S. Doctor quæst. 23. de Verit. art. 5. voluntas divina est agens fortissimum, unde oportet ejus effectum ei omnibus modis assimilari, ut non solum fiat id quod Deus vult fieri, quod est quasi assimilari secundam speciem, sed ut fiat eo modo quo Deus vult illud fieri: id est necessario vel contingenter, citò vel tardè &c. Et statim subjungit: Et sic non dicitur quod aliqui divinorum effectuum sint contingentes.

Tom. I.

res, solum propter contingentiam causarum secundarum; sed magis propter dispositionem divinæ voluntatis, que talem ordinem rebus providet.

Secundò: Ex hac solutione sequitur, quod Deus non attingat, nec causet immediatè libertatem & contingentiam in nostris actibus liberis, sed mediatè tantum & remotè, quatenus scilicet produxit & creavit causas liberas & contingentes, ex quibus effectus liberi & contingentes procedunt. Hoc autem esse falsum & erroneum, docet S. Thomas 3. contra Gentes cap. 89. ubi impugnans sententiam eorum qui dicebant Deum causare in nobis virtutem volendi, non autem facere nos velle, quia hoc putabant lædere libertatem, sic ait: Quibus quidem autoritatibus sacre Scriptura resistitur evidenter: Dicitur enim Isaiæ 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine: unde non solum virtutem volendi à Deo habemus, sed etiam operationem. Præterea hoc ipsum quod Salomon dicit: Quocumque voluerit, vertet illud: ostendit divinam causalitatem, non solum ad potentiam voluntatis extendi, sed etiam ad actum ipsius. Item Deus non solum dat rebus virtutem, sed etiam nulla res potest propria virtute agere, nisi agat in virtute ipsius, ut supra ostensum est: Ergo homo non potest virtute voluntatis sibi datâ uti, nisi in quantum agit in virtute Dei: illud autem in cuius virtute agens agit, est causa non solum virtutis, sed etiam actus; quod in artifice apparet, in cuius virtute agit instrumentum, etiam quod ab hoc artifice propriam formam non accipit, sed solum ab ipso applicatur ad actum: Deus ergo est causa in nobis non solum voluntatis, sed etiam volendi. Quibus verbis S. Thomas aperte docet, Deum non solum causare nostros actus liberos, nec proinde libertatem & contingentiam quæ in illis reperitur, quatenus dedit nobis virtutem volendi, sed quatenus facit nos velle: applicando voluntatem nostram ad actum, sicut instrumentum applicatur ab artifice.

Denique, Verbum *aprire & preparare* causas contingentes, in sensu D. Thomæ, non significat solum eas creare aut producere, ut dicunt Adversarii, sed eas determinare & applicare, ut colligitur non solum ex locis supra relatis, verum etiam ex alio perillustri ejusdem S. Doctoris testimonio. Explicans enim hæc verba Pauli ad Hebr. 13. Deus autem pacis apret vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum &c sic habet: Voluntas humana, cum sit quædam inclinatio rationis, est principium actuum humanorum, sicut gravitas est principium motus gravium deorsum: unde se habet ad actus rationis, sicut inclinatio naturalis ad actus naturales. Res autem naturalis dicitur apta ad illud ad quod habet inclinationem. Sic etiam homo quando habet voluntatem benefaciendi, dicitur aptus esse ad illud. Deus autem quando immittit homini bonam voluntatem, apret eum: id est facit illum aptum, & ideo dicit Apostolus: Apret vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: id est faciat vos velle omne bonum, hæc est enim voluntas Dei, scilicet velle quod Deus vult nos velle. Et paucis interjectis: Dupliciter autem homo adaptatur ad bene faciendum: uno modo exteriori operando, & sic unus homo apret alium, persuadendo, vel comminando: Alio verò modo aliquid interiori exhibendo; & sic solus Deus apret voluntatem qui solus potest ipsam immutare: Proverb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud. Unde dicitur: Faciens in vobis: ad Philipp. 2. Deus est qui operatur in vobis velle

K K K

velle & perficere. Quibus verbis S. Thomas in primis aperte destruit solutionem & explicationem Adversariorum, ad verbum aptare causas contingentes & necessarias, & exponit genuinum sensum illius, docendo quod significat idem quod determinare, seu applicate. Secundò clarè explicat ea omnia, quæ possunt pertinere ad efficaciam divinorum decretorum, & auxiliorum; & docet quod Deus operatur bonam voluntatem in nobis, non solùm suasionibus & comminationibus, quæ pertinent ad gratiam moraliter excitantem, sed operando aliquid intrinsecum in voluntate creata, quo facit quod illa infallibiliter velit & operetur id quod vult eam velle & operari. Quod etiam disertè declarat 1. parte quæst. 105. art. 4. ubi ait: *Voluntas movetur ab objecto quod est bonum, & ab eo qui creat virtutem volendi. Et postquam ostendit, quod potest moveri sicut ab objecto à quocumque bono, sed non sufficienter & plenè, nisi à summo bono, subdit de alio modo movendi ex parte virtutis, & non ex objecto: Virtus volendi à solo Deo causatur: velle autem nihil aliud est, quàm inclinatio in objectum voluntatis, quod est bonum universale. Inclinare autem in bonum universale, est proprium primi moventis, cui proportionatur ultimus finis. Unde utraque modo proprium est Dei movere voluntatem, sed maxime secundo modo, eam interius inclinandi. Ergo secundùm D. Thomam, modus quo Deus operatur & facit inclinare voluntatem ad actionem voluntariam & liberam, non solùm est per modum objecti attrahentis & allicientis, quæ est motio moralis, sed etiam per modum principii interius operantis & applicantis voluntatem, quæ est motio physica & effectiva, quam docent Thomistæ.*

Præter hæc S. Doctoris testimonia, plura sunt alia, ex quibus aperte deducitur efficacia intrinseca divinorum decretorum. Nam quæst. 6. de Malo art. unico ad 3. hæc scribit: *Deus movet voluntatem immutabiliter, propter efficaciam voluntatis moventis quæ desicere non potest; sed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa, non induitur necessitas, sed manet libertas. Et 1. 2. quæst. 112. art. 3. in Corp. sic ait: Preparatio ad gratiam, secundùm quod est à Deo movente, habet necessitatem ad id ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei desicere non potest. Unde si ex intentione Dei moventis est, quod homo cuius cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequitur, secundùm illud Joannis 6. Omnis qui auditur à Patre & didicit, venit ad me. Et quæst. 10. art. 4. ad 3. Dicendum est, inquit, quod si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod voluntas ad illud non moveatur, non tamen est impossibile simpliciter: unde non sequitur quod voluntas à Deo ex necessitate moveatur. Et 2. 1. quæst. 24. art. 11. in Corp. Virtus Spiritus Sancti infallibiliter operatur quodcumque voluerit: unde impossibile est hæc duo simul esse vera, quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando. Denique quodlibeto 12. art. 3. asserit quod Prædestinatio habet certitudinem ex parte voluntatis divine cui non potest aliquid resistere. Quæ omnia, ut patet, verificari non possunt de decreto indifferenti, vel de gratia moraliter tantùm excitante; cum tale decretum, & talis gratia, non moveant voluntatem creatam immutabiliter, nec inducant necessitatem infallibilitatis ad operandum, nec*

fit talis naturæ quod voluntas creata non possit eis resistere, in sensu composito, conjungendo scilicet cum illa à tualem resistantiam & dissentium, ut tententur Adversarii: Manifestum est igitur, juxta principia doctrinæ D. Thomæ, decreta Dei circa nostros actus liberos, esse de se & ab intrinseco efficacia.

ARTICULUS II.

Rationibus theologicis, efficacia divinorum decretorum demonstratur.

VArtis rationibus demonstrant nostri Thomistæ, tum hic, tum in Tractatu de Augustini, divinorum decretorum efficaciam & causalitatem circa actus liberos nostræ voluntatis: hæc præcipuas & clariore expendemus, & articulo sequenti, varia quæ ex decretis indifferentibus sequuntur absurda & inconvenientia declarabimus.

§. I.

Efficacia divinorum decretorum ex orationibus Ecclesie, & promissionibus Dei, demonstratur.

Hæc duo argumenta magni sunt ponderis & momenti, & ab Augustino ac Prospero contra Pelagianos & Semipelagianos sæpè proposita.

Primum quod sumitur ex orationibus Ecclesie, & quod semper apud Augustinum invidium fuit, potest sic breviter proponi. Id quod postulamus à Deo, ex ejus gratia, beneficiòque procedit, non verò ab homine expectatur, vel supponitur. Sed oramus Deum pro nostra voluntatis consensu, determinatione, & mutatione: Ergo talis consensus & determinatio, à decreto divino, & gratia ex illo profluente causatur, nõ verò ab illo supponitur aut expectatur. Major est certa: nemo enim petit ab alio, nisi quod ab illo dandum est, vel efficiendum; unde Augustinus sæpè dicit, quod oratio est clarissima gratia testimonio. Minor autem constat ex variis orationibus Ecclesie, quibus orat Deum, ut nos convertat, cor nostrum immutet, rebelles ad se compellat propitiis voluntates; & faciat nos ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes, ut loquitur S. Augustinus lib. 4. ad Bonifacium cap. 9. Denique in Litaniis de venerabili Sacramento Eucharistie, oramus Deum ut ad frequentem, dignamque eorum participationem nos commovere dignetur.

Quas orationes, non ad hoc fundit Ecclesia, ut solùm Deus non excitet propositione objecti doctrinæ, offeratque ex parte sua concursum indifferenter, quem nos consensu nostro determinemus. Nam Deus offert nobis suum concursum, & excitationem sufficientem, & læpe valde vivacem; & tamen adhuc oramus, ut rebelles nostras voluntates ad se compellat; & faciat nos ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes. Ergo sentit Ecclesia, quod post oblatum concursum indifferenter, in quo nondum reluet determinatio ad consensum bonum; post excitationem externam, & internam, etiam vivacem & vehementem, aliquid restat excludendum à Deo & donandum, quo

quo fiat consensus iste, & mutatio voluntatis no-

A moralem excitationem, ex nostra libertate, ad consensus, & speciem actus boni determinamus.

Secundum argumentum quo divinorum decretorum efficacia suaderet, petitur ex promissionibus Dei, & insinuat etiam ab Augustino de Prædestin. SS. cap. 10. ubi ait: Quando promissit Deus Abraham fidem gentium, dicens Patrem multarum gentium posui te, non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promissit: promissit enim quod facturus ipse fuerat, non quod homines. Quia etsi faciant homines bona quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit ut illi faciant quæ præcepit, non ipsi faciunt ut ille faciat quod promissit, alioquin ut promissa Dei compleantur, non in Dei, sed in homini un est potestate. Ex quibus verbis hoc potest erui argumentum, Deus promissit Abraham fidem gentium, quando illi dixit, Patrem multarum gentium constitui te. Unde cum in fide includatur consensus, determinatio, & pia motio voluntatis; quia, ut Augustinus ait: Credere non potest homo, nisi volens: si hunc consensus & determinationem voluntatis, Deus non efficiat per gratiam, sed illum expectet à libero arbitrio determinante indifferentiam sui concursus & gratiæ moraliter excitantis, Deus promittit aliquid quod non facit, sed ab humana voluntate expectat: hoc autem absurdum est, & divinæ omnipotentia injuriosum: Alioquin (ut inquit Augustinus jam relatus) ut promissa Dei compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate. Et Epist. 105. Quod promittit Deus, non facit nisi Deus. Habet namque aliquid rationis & veritatis, ut homo promittat, & Deus faciat: ut autem homo se facere dicat quod promiserit Deus superba impietatis est reprobus sensus.

§. II.

Divinorum Decretorum efficacia ostenditur ex infirmitate hujus questionis, cur vocatio & gratia Dei in uno sit efficax, non vero in altero?

D Hoc etiam argumentum valde urget Adversarios, sumiturque ex SS. Patribus, qui sæpè docent hanc questionem esse omnino inscrutabilem & impenetrabilem, nec posse solvi per humani arbitrii velle vel nolle. Ita inter alios docet S. Prosper de Vocat. Gentium libro 1. cap. ultimo, cui titulus est: Questionem cur hic potius quam ille accipiat gratiam, esse impenetrabilem, nec posse ex libero arbitrio solvi. Unde ibidem sic loquitur: Igitur profunditas illius questionis, quam secundum admirationem Apostoli impenetrabilem confitemur, per liberi arbitrii velle vel nolle non solvitur: quia licet insit homini malum nolle, tamen nisi donatum non habet bonum velle. Illud contraxit natura per culpam, hoc recipit natura per gratiam. Et in respons. ad objectionem 14. Vincentii: Cur Deus illum retineat, illum non retineat, nec possibile est comprehendere, nec licetum investigare: cum scire sufficiat, & ab illo esse quod statur, & ab illo non esse quod ruitur.

Hanc doctrinam accepit divus Prosper à sanctissimo Præceptore Augustino, qui etiam variis in locis, hujus questionis profunditatem non aliter solvit, quam recurrendo ad inscrutabilia judicia Dei, Nam Tractatu 26. in Joannem: Quare, inquit, unum trahat, & alium non trahat noli velle judicare, si non vis errare. Et de Spiritu & Littera cap. 33. Si quis me interroget:

Hanc rationem eleganter prosequitur D. Augustinus contra Pelagianos, variis in locis, præsertim libro 4. ad Bonifacium cap. 9. ubi sic ait: Oramus pro repugnantibus & oppugnantibus, & peccatis ut fiant ex nolentibus volentes. & ex repugnantibus consentientes: à quo, nisi ab illo de quo scriptum est, preparatur voluntas à Domino? Et cap. 11. in litteris & perfunctorie, potius quam veraciter Deo supplicamus, si ad eum non pertinet gratiam, convertentur ad fidem suam, ipsi fidei contrarias hominum voluntates. Prorsus (inquit) non oramus, sed oramus cogimus, si nos ipsos, non illum credimus facere quod oramus. Si prorsus quod credimus esse in nobis potestate. Et de dono persever. cap. 2. ubi ait: Illa visio, peritio est, cum id ab eo petitur quod futurum non daret, sed ipso non donante esse in hominum potestate: sicut visio est etiam illa actio peccatorum, si ob hoc gratia aguntur Deo, quod non facit ipse nec facit? Et cap. 20. dicit se in libris Cælestium quos ediderat antequam Pelagiana hæresis extitisset, sæpè dixisse Deo: Da quod jubes, & jube quod vis. Et subdit: Quid verò non prorsus & maxime Deus jabet, nisi ut credamus in eum? Et hoc ergo ipse dat, si bene illi dictum est, da quod jubes. Demum libro de Corrept. & Gratiâ cap. 7. in fine hæc scribit: O homo in præceptum cognosce, quid debeas habere, in Correctione cognosce tu te vitio non habere, in oratione cognosce unde accipis quod vis habere.

Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio ex ipomet Augustino de Natura & Gratiâ cap. 18. ubi ait: Quid scitis quam orare ut facias quod habes in tua potestate? Sed in sententia Molinæ, & aliorum Recentiorum, efficacia divini decreti, & gratiæ ex illo promanantis, est in nostra potestate, cum illa pendeat à libero arbitrio determinante ad speciem actus: Ergo juxta illorum Auctorum principia, stultum est petere à Deo talem efficaciam, cum potius Deus debeat illam expectare à libero arbitrio. Quare merito posset Deus à adversariis respondere: cur à me petitis quod est in vestra potestate, & quod ego à vobis expecto? Unde Augustinus Epist. 107. ad Vitalem ait: Nostris orationibus contradicere eis qui dicunt vocationi Dei consentire, ita nostrum esse, ut si velimus fiat, si autem nolimus, nihil nobis operari nem Dei valere faciamus. Et libro de Gratiâ Christi cap. 25. & de prædest. SS. cap. 20. & multis aliis in locis, ex oratione quâ rogamus Deum, ut nos convertat, probat ab ipso donari & præveniri nostræ voluntatis determinationem.

Idem ostendit Epistolâ citatâ ad Vitalem, ex gratiarum actione quâ Deo gratias exhibemus pro consensu, determinatione, conversione, & mutatione nostræ voluntatis, & ait: prorsus non gratias Deo agimus, sed nos agere fingimus, si unde gratias agimus, eum facere non putamus. Unde cum in sententia Molinæ Deus non efficiat per suum decretum, & gratiam ab illo procedentem, consensus & determinationem liberi arbitrii, sed illum ab humana voluntate expectet, non debemus pro consensu, determinatione, & conversione nostræ voluntatis, Deo gratias agere; sed potius ipsemet Deus debet nobis gratias referre, ex eo quod ejus concursus, &

cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non (id est quare uni detur vocatio efficax, non verò alteri) duo solum occurrunt quæ respondere mihi placet: O altitudo divitiarum! Et nunquid iniquitas apud Deum? Cui hæc responsio non placet, quarat Augustino doctiores, sed caveat ne inveniat præsumptos. Et alibi ait: Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, illum isto, istum illo modo: penes ipsum est, & aquiratis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.

Idem docet D. Thomas 3 contra Gentes cap. 161. dicens: Quare Deus hominum qui in peccatis detinentur, hos quidem preveniens convertat, illos autem sustineat, sive permittat secundum ordinem rerum procedere, non est ratio inquirenda: hoc enim ex simpliciter ejus voluntate dependet. Et exemplum affert de rebus naturalibus, quæ diversa processerunt à Deo, juxta ordinem suæ sapientia, rectè omnia disponentis.

35. Ex hac ergo doctrina, & testimoniis sanctorum Patrum, efficax & evidens sumitur argumentum, ad divinorum decretorum efficaciam demonstrandam, & ad rejicienda decreta indifferentia & Molinistica. Si enim Deus circa nostros actus liberos haberet decretum purè indifferentens, & moraliter tantum excitans, ac expectans determinationem & consensum liberi arbitrii, illud determinantis ad speciem actus, facilis esset solutio illius questionis, quam sancti Patres dicunt esse omnino insolubilem, & humano intellectui impenetrabilem: imò nullatenus esset questio, vel difficultas solvenda. Inquirenti enim cur Deus unum trahat, & alium non trahat? Cur uni detur vocatio efficax, non verò alteri? Facile responderi posset (sicut & ipsi Adversarii respondent) quia unus vult consentire divinæ vocationi, non verò alius. Quia unus per liberum arbitrium, divini decreti, & gratia ex illo promanantis indifferentiam, ad actum talis speciei determinat, non verò alter. Sicut inquirenti, cur Sol cum ficulnea producat ficus, & cum olea olivas? facile responderetur, quia concursus Solis ex se indifferentens & indeterminatus, modificatur in causis inferioribus in quibus recipitur, & ad hos potius quam illos effectus producendos determinatur.

36. Porro hanc responsum & doctrinam variis in locis rejicit Augustinus, & illam in Pelagianis deridet, ac fugillat. Nam Epist. 105. Quis, inquit, istum acutissimum sensum de fuisse Apostolo non miretur? Hoc quippe ille non vidit, quando sibi veluti adversantis objectâ questione, non id potius tam breve, tam apertum, tam sicut isti (scilicet Pelagiani) putant, verum absolutumque respondit. Hic erat locus dicendi quod isti sentiunt: non autem hoc dicit Apostolus. Et libro 2. Operis perfecti, E ponderans hæc verba Apostoli: Deus cujus vult miseretur. Et ista, Homo tu quis es qui respondeas Deo? alloquens Pelagianos, sic ait: Non ita certè debuerat Apostolus loqui, si hoc vellet dicere quod vos dicitis. Et in Enchir. cap. 99. eadem verba Apostoli expendens, sic habet: Hoc loco quidam stulti putant Apostolum in responsione defecisse, & inopiâ reddende rationis repressisse contradictionis audaciam: sed magnum habet pondus quod dictum est: homo tu quis es? Et in talibus questionibus, ad suæ capacitatis considerationem revocat hominem, verbo quidem brevi: sed re ipsa magna est redditio rationis, Demum ferm. 7. de verbis Apostoli cap. 4. Multi (inquit) de isto profundo quærentes reddere rationem, in fabulas vanitatis abierunt.

A Cum igitur in doctrina SS. Augustini & Prosperii, profunditas hujus questionis, Cur Deus unum trahat, & alium non trahat? Cur vocatio Dei in uno sit efficax, non verò in alio? non solvatur per humani arbitrii velle vel nollet in sententia Molinæ, & aliorum qui decreta indifferentia, & determinationem humani arbitrii expectantia in Deo fingunt, per humani arbitrii velle vel nollet facile solvitur. Unde merito ad Molinam verba illa Bernardi dirigere possumus: Quid ergo tui? Quid melius afferes? Quid subtilius invenis? Quid secretis tibi revelatum jactas, quod præterierit Sanctos, effugerit sapientes.

§. III.

Divina decreta esse ex se & ab intrinseco efficacia, probatur ex verbis Apostoli 1. ad Corinth. 4. Quis enim te discernit?

Hoc etiam argumento sæpè utuntur SS. Patres Augustinus & Prosper contra Pelagianos & Sempipelagianos, potèstque sub hac forma breviter proponi. Divinum decretum debet esse ratio discernendi consentientem à non consentiente; At si illud non sit ab intrinseco efficax, & prædeterminans voluntatem, sed purè indifferentens, & à voluntate humana, ad speciem actus determinabile, non potèst hoc præstare, sed ad voluntatem creatam reducitur discrimen; ac proinde unus homo poterit inflari & gloriari adversus alterum: contra illud Apostoli 1. ad Corinth. 4. Ne supra quod scriptum est, unus contra alterum inflatur præ alio: quis enim te discernit? quid habes quod non accipisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acciperis? Ergo decreta Dei sunt de se & ab intrinseco efficacia. Sequela Majoris probatur. Discrimen effectus, non ad id in quo causæ conveniunt, sed ad id in quo discriminantur, debet reduci. Sicut quia duo individua ejusdem speciei conveniunt in ratione specifica, & eorum species in gradu generico, non possunt inter se distingui, vel discerni, per rationem illam communem specificam vel genericam: Sed consentiens & non consentiens conveniunt in decreto, si illud prout est à Deo sit purè indifferentens; & differunt solum penes consensum & dissensum liberi arbitrii, indifferentiam & potentialitatem talis decreti, ad actus diversæ speciei determinantis: Ergo non in divinum decretum, sed in liberum arbitrium reducitur discretio, seu discrimen consentientis à non consentiente.

Confirmatur primò: Ab eo oritur discretio, à quo oritur determinatio actus quantum ad speciem: Atqui determinatio actus quantum ad speciem, non oritur à decreto, si illud sit indifferentens; sed à libero arbitrio illud determinante: Ergo non in decretum divinum, sed in liberum arbitrium reducitur discretio consentientis à non consentiente.

Confirmatur secundò: Ut divinum decretum sit ab æterno ratio discernendi consentientem à non consentiente, debet ex illo in tempore promanare, seu ab illo preparari aliqua gratia, quæ sit causa & principium talis discretionis, seu discriminis: Sed ex decreto purè indifferenti, nulla derivatur vel preparatur gratia, quæ sit causa talis discretionis: Ergo illud non potèst esse ratio discernendi.

discernendi consentientem à non consentiente, sed tale discrimen ad voluntatem creatam...

A nullo modo procedat à gratia: sed, ut jam ostendimus, talis discretio, juxta principia Adversariorum, nullo modo potest procedere à gratia...

B Confirmatur, & magis urgetur vis hujus rationis, hoc exemplo. Quia albedo in manu non est causa aut principium caloris vel frigoris...

C Adde quod Semipelagiani (ut alibi ostendimus) non negabant talem discretionem esse à libero arbitrio sub ipso gratiæ adjutorio...

D Secunda etiam responsio, quæ reducit discretionem consentientis à non consentiente, partim in gratiam, & partim in liberum arbitrium...

E Primò, quia idem dicebat Faustus Semipelagianorum Coryphæus, ut constat ex libris, quos scripsit de Gratia & libero arbitrio...

Secundò, hæc responsio aperitissimè contradicit Augustino. Nam ille de Dono persever. c. 13, docet ut opere nostræ salutis totum esse tribuendum Deo...

Tertiò, hæc responsio supponit actus supernaturales procedere partim à gratia, & partim à libero arbitrio: eo ferè modo, quo eadem tractio navis, partim est ab uno homine, &

in Bibli...

partim ab alio, hoc enim exemplo utitur Molina: sed hoc expressè rejicitur à D. Thoma 3. contra Geones cap. 70. ubi ait: *Non sic idem effectus causa naturali & divina virtuti attribuitur: quasi partim à Deo, & partim à naturali agente fiat, sed totus attribuitur instrumento, & principali agenti etiam totus.* Et Opusculo 1. cap. 23. expressè negat Deum concurrere cum creatura ad operandum, eo modo, quo duo homines vel equi concurrunt ad tractionem ejusdem navis vel curtus. Idem docet D. Bonaventura in 2. dist. 34. quæst. 1. ad 5. his verbis: *Non est sic intelligendum quod Deus cooperetur libero arbitrio, sicut cum duo ferunt lapidem, unus cooperatur alteri, sed quia Deus est intimè agens in omni actione, & intimus est ipsi potentia operanti, ita quod potentia ipsa in nihil exit, quod non sit ab ipso.*

47. Quartò, hæc responsio impugnari potest argumento delumpto ex verbis Apostoli: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.* Si enim discretio consentientis à non consentiente, sit partim à Deo, & partim à naturali agente: ita ut sicut liberum arbitrium non potest operari nisi Deo cooperante: sic nec Deus possit aliquid velle operari circa nostros actus liberos, nisi supponat vel expectet consensum & determinationem liberi arbitrii. Sicut Apostolus dicit, quod *non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: ita ex adverso dicitur potest, quod non est miserentis Dei, sed volentis & currentis hominis, ut egregie discutit Augustinus in Enchir. cap. 32. Si propterea (inquit) dictum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia ex urroque sit: id est ex voluntate hominis, & misericordia Dei: ut sic dictum accipiamus, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: tanquam diceretur, non sufficit sola voluntas hominis, si non sit etiam misericordia Dei: non ergo sufficit sola misericordia Dei, si non sit etiam voluntas hominis. Ac per hoc si rectè dictum est, non volentis hominis, sed miserentis est Dei, quia id voluntas hominis sola non implet, cur non & contrario rectè dicitur, non miserentis est Dei, sed volentis hominis, quia id misericordia Dei sola non implet? Porro si nullus Christianus dicere audebit, non miserentis est Dei, sed volentis hominis, ne Apostolo aperisime contradicat, restat ut propterea rectè dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, UT TOTUM DEO DEATUR, qui hominis voluntatem bonam & preparat adjuvandam, & adjuvat preparatam. Similia habet lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.*

48. Quintò, si liberum arbitrium ex propriis partialiter se discernat, habebit aliquid ex se, saltem partialiter, de quo poterit gloriari, & in se ipsi adversus alium: quod reprehendit D. Paulus supra relatus, & S. Augustinus de Prædestinatione SS. cap. 2. ubi deplorans superbiam humanæ voluntatis in Pelagianis & Semipelagianis, qui se cum Deo comparantes in opere salutis priores se faciebant, sic ait: *Volens à seipso sibi esse quod credit, quasi componit cum Deo, ut partem fidei sibi vendicat, atque illi partem relinquat; & quod est elatius, primam tollit ipse, sequentem dat illi, & in eo, quod dicit esse sanctorum, priorem se facit, posteriorem Deum.* Et cap. sequenti subdit: *Non sic pius atque humilis Doctor ille sapiebat. Cyprianum beatissimum loquor; qui dixit in nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit. Quod ut ostenderet, adhibuit Apostolum testem dicentem: Quid habes quod non acceperis? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?*

49. Denique demonstrari potest argumento de-

sumpto ex principiis Adversariorum, discretionem consentientis à non consentiente non posse oriri, etiam partialiter, à gratia coefficientis: quia ut talis gratia determinatè influat in nostros actus, supponit determinationem liberi arbitrii purificantis, & determinantis ad speciem actus, decretum illud indifferens & conditionatum, quod in Deo fingunt Adversarii: Ergo gratia coefficientis non facit, sed supponit discretionem consentientis à non consentiente. Antecedens constat ex principiis Adversariorum: Consequentia verò probatur Consentientis discernitur à non consentiente, per determinationem liberi arbitrii: Ergo si gratia coefficientis talem determinationem nullo modo faciat, sed illam supponat: evidens est discretionem consentientis à non consentiente non posse, etiam partialiter, in gratiam coefficientis referri, nec ab illa oriri, sed solum à libero arbitrio.

Dices cum Recentioribus: si liberum arbitrium ex propriis non se discernat, saltem partialiter, sequeretur quod nihil omnino ageret, & divina gratia non cooperaretur, sed se haberet merè passivè, & ut inanime quoddam, esseque potius vehiculum gratia in ipso agens, sicut aqua est vehiculum caloris, quam ejus causa & principium: Consequens est erroneum, & contra definitionem Tridentini sess. 6. cap. 5. Ergo &c.

Sed negatur sequela: nam licet liberum arbitrium nudè sumptum, vel solà gratia moraliter excitante præsumptum, non se moveat, nec se determinet, nec Deo moventi cooperetur; illud tamen ut motum & applicatum à gratia efficiat se movere, & se determinat tanquam secundum liberum, & secundum determinans, Deo quòque moventi activè cooperatur: ut egregie explicat D. Augustinus Epist. 107. ubi ait: *Ut in Deum credamus & per vir amur, non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei: non quia velle non debemus & currere, sed quia ipse in nobis, & velle operatur, & currere.* Unde ut omnis tollatur æquivocatio, & Adversariorum hallucinatio detegatur.

Diligenter observandum est, determinationem & consensum voluntatis humanæ posse simul & temel procedere à Deo, & à voluntate hominis, tanquam à duabus causis totalibus diversis ordinis, essentialiter inter se subordinatis. A Deo quidem, ut à primo libero, primò quòque movente, & determinante, & à voluntate humana, ut à secundo libero, & secundo determinante, eodem ferè modo, quo eadem generatio plantæ procedit à Sole, ut à causa universali, & primo alterante & generante; & à terra, ut à secundo generante, & causâ inferiori ei subordinata. Unde sicut si quis inferret, quod terra nullo modo activè influit in generationem plantarum, vel productionem fructuum, sed merè passivè se habet, eod quod non generet plantas, nec producat fructus, nisi ut mota & fecundata à virtute Solis, ineptè omnino argueret. Ita similiter ineptissima & absurdissima est cogitatio, & argumentatio illorum Recentiorum, qui ex eo, quod voluntas nostra non se determinet, nec liberè consentiat divinæ vocationi, nisi ut nota & applicata à Deo per gratiam efficacem, inferunt illam merè passivè se habere, & Deo activè non cooperari ad actus supernaturales efficiendos: quod ut magis declaretur, & radix deceptionis detegatur.

Rursus observandum est, duplicem à Thom-

multis in voluntate creata distingui determinacionem causalem, & alteram formalem. Prima est ipsa Dei motio applicans voluntatem ad se liberè determinandum, Secunda est ipsa voluntas, seu actus liber, quo voluntas à Deo mota & applicata, se formaliter determinat. Prima est solum libera ut quo voluntati creatæ, quia datur à Deo ad liberè agendum, & ad solvendam necessitatem libertatis suspensionem & indeterminationem. Secunda verò est libera ut quod, quia liberè vitaliter, & activè procedit à voluntate creata, tanquam à secundo libero se determinante sub indifferenti iudicio rationis, & sub motione, & determinatione primi liberi, primique determinantis, à quo participat totam suam libertatem & contingentiam, ut supra ostendimus. Prima determinatio à solo Deo activè procedit, & in voluntate creata recipitur. Secunda vero causatur à Deo, & à voluntate creata tanquam à duobus causis totalibus diversi ordinis, & per se modo quo eadem plure generatio à Deo & à terra procedit. Unde quamvis voluntas creata in ordine ad primam determinationem se habeat merè passivè, non tamen in ordine ad secundam. Ut enim ait D. Gregorius lib. 2. Moralium cap. 11. *Superna fuerat prius agit in nobis aliquid sine nobis, ut subsequente quoque libero arbitrio, quod jam asperimus agat nobiscum.*

Denique ultima responsio, quæ discretionem consentientis à non consentiente, ad gratiam congruam refert, fuscè impugnat à nostris Thomistis in Tractatu de Auxiliis. & potest hic breviter confutari. Primò quia cum discretio illa sit supernaturalis, & prædeterminationis effectus, debet reduci in aliquid supernaturale, non verò in aliquid purè naturale. Unde cum circumstantia temporis & loci, & complexio, genium, vel temperamentum hominis, ex quibus in sententia Suarez & Vazquez desumitur congruitas gratiæ, sint ordinis naturalis, ad illas non potest ferri discretio consentientis à non consentiente.

Secundò: Ille qui consentit internæ vocationi, & iustificatur, est inæqualis in actu secundo alteri qui non consentit, nec iustificatur, eique superior, non solum moraliter, sed etiam physice; cum sit ornatus gratiâ sanctificante, quæ caret alteri. Ergo etiam debet illi esse superior in gratia præveniente, non solum moraliter, & in ratione beneficii, sed etiam physice, & in esse entis considerata. Antecedens patet, Consequentia verò probatur. Cum enim omnis actus secundus supponat primum, & ab illo procedat, omnis inæqualitas & discretio quæ reperitur in actu secundo, debet supponere inæqualitatem & discretionem ex parte actus primi, & ab illa derivari, ut supra arguebamus: Ergo ille qui consentit internæ vocationi, sit inæqualis alteri qui non consentit, non solum moraliter sed etiam physice, debet etiam illi esse superior in gratia actuali, non solum moraliter, sed etiam physice considerata.

Tertiò: Ab eodem principio sumitur discretio consentientis à non consentiente, à quo oritur efficacia divinæ gratiæ: Sed efficacia divinæ gratiæ non oritur eo quòd detur tempore congruo, & in illis occasionibus & circumstantiis in quibus Deus per sententiam mediam prævidit hominem operaturum; Ergo nec discretio consentientis à non consentiente. Major patet, Minor probatur argumento quo utitur Cardinalis

Toletus annot. 54. in Lucam cap. 5. desumpto ex illo Apostoli ad Galat. 1. *Cum placuit ei qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam &c.* Quo loco Apostolus dicit gratiam efficacem ad conversionem fuisse ipsi concessam, non ex eo quòd data fuerit congruo tempore, sed ex eo quòd Deus eam dedit, cum placuit ipsi. Unde D. Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 2. ponderat Paulum fuisse conversum tunc quando spirans minarum & cædis in discipulos Christi, intendebat vastare Ecclesiam: *Aversus quippe à fide quam vastabat inquit ei que vehementer adversus, repente est ad illam gratiâ potentiori conversus.* Idemque ponderat Toletus loco citato de aliis Apostolis, præsertim de Petro & Andrea, quos Christus convertit, non antequam mitterent retia in mare, nec postquam illa extraxerunt, sed dum mitterent. Sic etiam Matthæus conversus est, dum sederet ad telonium, Denique in libro de Gratia & libero Arbitrio cap. 21. observat Augustinus, Deum convertisse cor Regis Assueri, & eum transtulisse ab indignatione ad lenitatem, quando magis indispositum videbatur, & antequam mulieris poscentis sermonem audisset. Unde in Enchiridio cap. 98. sic concludit: *Quis porro tam impie despiciat, ut dicat, Deum malis hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere. Et homil. 23. ante quinquaginta: Adulter (inquit) non fuisti in illa vita tua præterita, plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum malumque discernens, nondum credens in illum qui te nescientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus: regebam te mihi, servabam te mihi. Et adulterium committeres, suavor defuit: ut suavor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit: ut hæc deessent, ego feci. Assuit suavor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentiret, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus cui debes & quod non amissisti. Mihi debet iste quod factum est, & dimissum vidisti: mihi debes & tu quod non admisisti. Nullam enim peccatum quod fecit homo, quod non possit recurrere, alter homo si desit rector à quo factus est bonus.* Quibus verbis S. Doctor aperte docet gratiam, temporem & locorum circumstantiis minime esse additam, sed ei locum & tempus agendi temper adesse, illamque nullis causis naturalibus suspendi aut retardari. Quod etiam discretè declaravit Prosper in carmine de ingratis, his verbis quos Tractatu præcedenti retulimus:

At verò omnipotens hominem cum gratia salvat, Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi Semper adest quæ gesta velit, nec moribus illi Fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.

56. Adde: Ex gratia congrua sequi duo illa inconvenientia quæ Recentiores ex gratia per se efficaci & physice prædeterminante sequi contendunt, nempe exclusionem gratiæ sufficientis, & libertatis excidium, ut ostendit P. Martinius in Anti-Jansenio disp. 27. sect. 3. num. 27. ubi gratiam congruam impugnat ex eo quòd videtur repugnare exercitio libertatis, quia necessitat ad consensum: nisi enim necessitaret, incredibile est fore ut semper & infallibiliter voluntas consentiat, ita ut plane in nullo casu dissentiat in tantum numero vocationum & operationum. Maxime verò, cum juxta Authores hujus sententiæ, certitudo divinæ prædeterminationis facta antecedentor, & omnimoditate fundetur in hujusmodi infallibilitate.

in Bibli...

rate. Ex quo fit, ut quàm est impossibile Deum non A
falli in suis decretis absolutis, tam sit infallibile
sequi consensum ex tali auxilio antecedenter se ha-
bente ad illum. Atqui est impossibile non moraliter
tantùm, sed etiam metaphysicè & simpliciter, Deum
falli. Ergo est quoque metaphysicè & simpliciter im-
possibile, non sequi consensum ex tali auxilio. Ergo il-
lud auxilium inducit necessitatem antecedentem, non
moralem tantùm, sed metaphysicam & absolutam,
adeoque repugnat libertatì, quia tollit indifferentiam
voluntatis, & potentiam ad oppositum.

Gratiam quoque sufficientem de medio tollit, assi-
gnans pro gratia verè sufficiente, gratiam planè insuf-
ficientem. Quod de morali insufficientia manifestissi-
mum est, & amplius confirmatur, quia cum tali gra-
tia sola, est moraliter impossibile bene operari. Dici-
tur enim esse moraliter impossibile id quod aded diffi-
cile est, ut nemo illud faciat. Quare sicut prior senten-
tia negat dari auxilium physicè sufficiens: ita hæc ne-
gat evidenter dari sufficiens moraliter. Quorum ut-
rumque alienum esse mihi videtur à sincera Dei vo-
luntate salvandì omnes homines, & eos præcipuè quos
per gratiam sanctificantem jam in filios & regni sui
heredes adoptavit, minimeque consentire cum supra
dicta Scriptura protestationibus. Quid ultra debui fa-
cere vineæ meæ & non feci? An quia expectavi ut fa-
ceret unam, & fecit labruscas? Isaiæ 5. Quoties volui
congregare filios tuos, quemadmodum gallina congre-
gat pullos suos sub alas, & nolui? Matth. 23. Nun-
quid enim responderi jure posset agricolæ vel domino
vineæ qui sic loqueretur: Frustra expectasti ut faceret
vvas, adhibuit tantùm eâ culturâ, cum qua neque
unquam ulla alia vinea ab orbe condito fructum ruli-
t, neque physicè aut moraliter possibile erat ut ferret,
& debebas aliquid ultra facere, ut prudenter & ra-
tionabiliter fructum ab illa sperares? An verò etiam
convenit tanto desiderio congregandì filios Jerusalem,
& affectui tam sollicito, qualis est affectus gallinæ erga
pillos suos, vocare tantùm & juvare iis auxiliis, quibus
physicè & moraliter impossibile erat eos congregari,
nec quisquam hominum ita parventus & vocatus,
congregare volenti se adjungeret?

Ex quo Patris Martini discursu liquet, vel D
duo illa argumenta ex libertatis læsione, & gra-
tiæ sufficientis exclusione, desumpta, quibus
Adversarij decreta efficacia & prædeterminantia
impetunt, & quæ apud ipsos palmaria sunt, ni-
hil profus videri, vel si concludant, iis pariter
convelli gratiam congruam, quam Suarez, Vaz-
quez, alique Recentiores admittunt.

ARTICULUS III.

*Absurdis & inconvenientibus, decreta in-
differentia exploduntur.*

INnumera sœc sunt absurda & inconvenien-
tia, quæ sequuntur ex decretis illis indifferen-
tibus, & conditionatis, quæ Molina, Suarez,
Lessius, & alij Recentiores fingunt in Deo,
quæ imaginationi quidem speciosa sunt, sed rati-
oni prorsus invisâ: unde sicut Lessius decreta
prædeterminantia Thomistarum ferrea vocat,
ita æquo jure decreta indifferentia illorum Re-
centiorum, ferrea possumus appellare; ut enim
verbis Augustini utar: quasi lucent vanitate, sed
de Verbis franguntur veritate. ut patebit ex dicendis para-
graphis sequentibus, ubi graviora quæ ex illis
sequuntur absurda & inconvenientia collige-
mus.

Serm. 11.
de Verbis franguntur veritate.
Apostoli.

§. I.

*Decretum indifferens subrahit à Deorum
causa prima, respectu determinationis
liberæ nostræ voluntatis.*

PRObatur multipliciter. In primis enim, cum
determinatum & indifferens inter se oppo-
nantur, sicut frigidum & calidum, album & nig-
rum: quemadmodum repugnat calidum pro-
duci à frigido, album à nigro, & unum contra-
rium ab alio, ita & determinatum ab indifferen-
ti. Unde dicit Commentator 2. physic. textu 42.
à principio indifferenti, ut indifferens est, non
exit actus determinatus, nisi ab aliquo determi-
netur ad unum. dem docet S. Thomas 3. contra
Gentes cap. 2.

Secundò: Nulla causâ supponit vel expecta-
torem causaret, sed potius illum causat & præve-
nit, prioritate saltè causalitatis & naturæ: At-
qui decretum indifferens supponit vel expectat
determinationem liberi arbitrii creati, ut deter-
minatè in actus nostros influat, sicut docent Ad-
versarij: Ergo illam non causat.

Tertiò Si decretum illud talem determinatio-
nem causaret, non esset amplius indifferens, sed
determinans, imò & prædeterminans; quia il-
lam prioritate saltè naturæ antecederet, cum
omnis causâ sit prior saltè naturâ suo effectui:
Sed hoc repugnat: Ergo implicat contradic-
tionem, liberi arbitrii determinationem à decreto
indifferenti causari.

Quartò: Nulla causâ à suo effectu tanquam à
conditione dependet: Sed decretum illud indif-
ferens quod in Deo fingunt Adversarij, & quod
Suarez, Lessius, Molina, & alij volunt esse con-
ditionatum, dependet à determinatione liberi
arbitrii, tanquam à conditione quam expectat,
& per quam purificatur, & transit in absolutum,
ut illi docent: Ergo illam non causat.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio, Vo-
luntas conditionata nihil causat, nisi purificatâ
conditione. Sed hæc volitio, volo concurrere ad
hunc actum, si voluntas Petri consenserit, vel se
determinaverit, est condictio nata, & dependens à
consensu & determinatione Petri, ut à condi-
tione: Ergo nihil potest causare, nisi purificatâ tali
conditione; hoc est supposito consensu, & deter-
minatione voluntatis Petri: Ergo divina volun-
tas istum consensum & determinationem non cau-
sat, sed supponit causatam à voluntate Petri.

Confirmatur amplius: Si determinatio libera
nostræ voluntatis possit intelligi cum fundamē-
to in re, antecedens aequaliter concursum pri-
mæ causæ, non dependet ab illo; Sed juxta prin-
cipia Adversariorum, intelligi potest cum fundamē-
to in re, in aliquo signo rationis, aliqua ante-
cessio determinationis nostræ liberæ ad actu-
lem Dei concursum: Ergo in sententia Adver-
sariorum, libera nostra determinatio, ex proprio
conceptu, non habet essentialem dependentiam
à concursu & cooperatione causæ primæ. Major
constat: dependens enim ut tale, nequit intelligi
antecedenter ad id à quo dependet. Minor autè
probatur: Juxta principia Adversariorum, consen-
sus seu determinatio voluntatis creatæ, determi-
nat divinum concursum, quantum ad speciem
actus. Sed determinans, ut tale, debet præcedere
id quod determinatur, saltè prioritate naturæ,
quia ad illud cōparatur ut forma: Ergo si deter-
minatio voluntatis creatæ, decretum & concursum
Dei ad speciem actus determinat, illū aequaliter
p. 18.

præcedit, & per consequens illius causalitatem sub aliqua ratione subterfugit.

Recentiores quidam, ut ab his sese expediant argumentis, ad responsionem omnino absurdam coguntur confugere, & ut communiter dicunt, à Carybdi in Scyllam inciderent. Dicunt enim, liberam nostram voluntatis determinationem, non causari à Deo proximè & immediatè, sed immediatè tantùm & remotè, quatenus scilicet dedit voluntati creatæ liberum arbitrium, & facultatem se determinandi ad quodcumque voluerit. Et addunt, talem determinationem non esse aliquam entitatem, aut realitatem voluntate distinctam, sed solum quandam formam, vel quandam modum entis, ab illa realitate distinctum; ac proinde nullum esse inconueniens concedere, illam non causari à Deo immediate.

¶ Sed in primis hæc responsio incidit in sententiam Durandi, negantis immediatam Dei influentiam in actiones causarum secundarum, quam tenent illi Authores cum Thomistis reijciunt, & nunquam erroneam vel temerariam proseribunt, unde illi parùm consequenter loquuntur ad sua principia.

¶ Secundo, Libera determinatio nostræ voluntatis ad bonum honestum, & rationi consonum, est aliqua perfectio simpliciter simplex, ut constat, cum sit melius & perfectius eam habere, quam illa carere. Ergo debet immediatè à Deo tanquam à prima causa, & primo boni honesti auctore procedere. Consequentia patet: Quia omnis perfectio simpliciter simplex oritur immediatè à Deo, tanquam à prima causa, & primo principio; juxta illud Jacobi 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum est, descendens à Patre lumininum.

¶ Tertio, Talis determinatio est quædam libertas actualis à Deo participata: Sed quod est tale per participationem, debet immediatè dependere & causari ab eo quod est tale per essentiam: Ergo libera determinatio nostræ voluntatis, non potest subterfugere immediatam Dei causalitatem & dependentiam.

¶ Quarto, Divina voluntas (ut supra ostendimus ex D. Thoma 1. P. 1. q. 1. lect. 14.) est intelligenda extra ordinem entium existentium, velut causa quædam profundens totum ens, & omnes ejus differentias, & modos: Sed libera determinatio nostræ voluntatis est saltem quidam modus entis, esto non sit entitas, vel realitas ab entitate voluntatis distincta: Ergo debet intelligi ut immediatè fluens & emanans à voluntate Dei libera, & per aliquod decretum determinata. Unde dicit S. Doctor ibidem, quod ex ipsa voluntate divina originantur necessitas & contingentia in rebus. Et in hac parte quæst. 22. art. 4. ad 5. Considerandum est, inquit, quod necessarium & contingens proprie consequuntur ens, in quantum hujusmodi: unde modus contingentie & necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est universalis provisor totius entis, non autem sub provisione aliquorum particularium provisorum.

¶ Quinto, Cum providentia Dei sit causa reum provolarum, ad ea solum se extendit ad quæ ferunt ejus causalitas: Ergo si Dei causalitas non se extendat ad liberam nostram voluntatis determinationem, illa eximetur ab ordine divine providentiæ & prædestinationis, & consequenter erit casualis & fortuita respectu Dei, & præter intentionem illius: Sed hoc absurdum & erroneum est, ut docet D. Thomas, contra

Tom. 1.

A Gent. cap. 89. ubi impugnat quosdam antiquos Philosophos: Qui, inquit, non intelligentes qualiter motum voluntatis Deus in nobis causare possit absque præjudicio libertatis, dixerunt quod Deus causat in nobis velle, in quantum dat nobis virtutem volendi, non autem sic quod faciat nos velle: unde dicebant quod providentia non est de his quæ subsunt libero arbitrio, scilicet de electionibus, sed quod illa solum refertur ad exteriores eventus. Quem errorem ibidem & capite sequenti multis rationibus impugnat: Ergo &c.

B Sexto, Determinatio nostræ voluntatis ad credendum mysteriis revelatis, est supernaturalis, & primum nostræ fidei, ac justificationis exordium, ut habetur in Tridentino sess. 6. cap. 6. Sed omne quod est supernaturale, & totum ordinem naturæ transcendit, debet immediatè à Deo causari, ut constat. Item primum nostræ fidei & justificationis exordium, debet immediatè oriri à Deo, & à gratia præveniente, non verò à natura, & à libero arbitrio, ut contra Semipelagianos in Concilio Arausicano 1. can. 5. definitum est: Ergo libera nostræ voluntatis determinatio, immediatam Dei causalitatem & efficientiam subterfugere nequit.

C Neque possunt recurrere Adversarii ad gratiam moraliter excitantem, ut salvent immediatam Dei causalitatem & efficientiam, respectu determinationis voluntatis nostræ ad credendum, vel diligendum Deum. Tum quia, ut alibi ostendimus, talis gratia indifferenti modo offertur voluntati, & à voluntate creata determinatur & applicatur ad agendum, ut docent Adversarii. Tum etiam, quia illa non influit realiter & physicè in consensum, & determinationem nostræ voluntatis, sed moraliter tantùm & objectivè, ostendendo scilicet objecti bonitatem & convenientiam. Unde ejus causalitas est solum metaphorica, & magis pertinet ad genus causæ finalis, quam efficientis.

D Denique in eo mirabiles se præbent illi Recentiores, quod quando impugnant Thomistas, & invehuntur in physicam prædeterminationem, tanquam libertati contrariam, eique (ut ajunt) ultimum vulnus infligentem: mira proferunt de libertate hominis, ac de libera voluntatis nostræ determinatione; eamque mirum in modum extollunt, & magnificant: dicunt enim illam esse præcipuum hominis excellentiam ac prærogativam, per illam homines differre à brutis, æquari Angelis, assimilari Deo, dominari in cæteras creaturas, & præesse, ut dicit Scriptura, piscibus maris & volatilibus cæli. Demum cum D. Bernardo asserunt quod arbitrii libertas est plane quid divinum, præfulgens in anima tanquam gemma in auro: quæ omnia sine dubio verissima sunt ac certissima. Verùm quando urgentur à Thomistis, & quando Thomistæ in eos argumentum retorquent, & dicunt quod si determinatio libera nostræ voluntatis est adeò perfecta & excellens, & quidam divinæ libertatis effluxus & participatio, debet à Deo tanquam à primo fonte totius perfectionis & libertatis effluere, atque ab eo immediatè causari, & consequenter per concursum primum, seu prioritatem saltem naturæ, determinationem illam liberam nostræ voluntatis antecedentem, cum omnis causa sit prior, saltem naturæ, suo effectui: statim canunt palinodiam, & ut vim hujus argumenti effugiant, ita deprimunt ac deji-ciunt eandem nostræ voluntatis determinatio-

nem, in qua libertas ejus actualis consistit, ut dicant illam non esse aliquam entitatem, aut realitatem in rerum natura existentem, sed solum quemdam modum seu formalitatem entis, ac propè nihil, subindeque nullum esse inconveniens illam eximere & subtrahere ab immediata Dei dependentia & causalitate. Quare merito illis Authoribus illud Propheta Regii Psal. 106. adaptari potest: *Ascendant usque ad caelos* (liberam nostrae voluntatis determinationem mirum in modum extollendo) & *descendant usque ad abyssos*, illam deprimendo ac deiciendo usque ad nihilum.

Argumentum ergo resumo, & quæro ab Adversariis, an libera nostrae voluntatis determinatio sit aliquid in rerum naturâ existens, vel nihil? Si est aliquid, debet à Deo immediate causari, cum Deus sit creator omnium visibilium & invisibilium, ut in primo Symboli nostrae fidei articulo profitemur. Quod si à Deo immediate causatur: Ergo Deus præviè in illam influit, & non tantum simultaneè: cum omnis causa sit prior naturâ, & causalitate suo effectui: si autè illa determinatio nihil sit, non potest à Deo tolli, detruui, aut lædi per physicam prædeterminationem; atque ita talis prædeterminatio erit innoxia, & immunis à crimine lætæ libertatis, quod illi imponunt Adversarii, subindeque omnia illorum argumenta sponte liquescunt, & in fumum & auras evanescent.

§. II.

Alia inconvenientia exponuntur.

PRæter inconveniens jam expositum, quod præcipuum est, & veluti capitale, plura alia adducitotent à nostris Thomistis, quæ breviter attigimus Tractatu præcedenti, impugnando scientiam mediam, unde latius hinc expendenda & exponenda sunt.

68 Secundum ergo inconveniens petitur ex eo quod decreta illa indifferentia tollunt, vel saltem valde limitant supremum & absolutum Dei dominium, in voluntatem & cor hominis, quod ut ait Scriptura Proverb. 21. ita in manu ejus est, ut quocumque voluerit, vertat illud. Sic ergo potest in forma proponi argumentum. Si Deus circa nostros actus liberos habeat decreta purè indifferentia, & expectantia consensum & determinationem nostrae voluntatis, sequitur Deum circa nostros actus liberos non habere tam perfectum & absolutum dominium, quam voluntas creata, vel etiam quam ipse Deus habet erga actiones & effectus causarum naturalium: Consequens est absurdum: Ergo & Antecedens. Minor manifesta est. Tum quia, ut ait Augustinus de correptione & gratia cap. 14. *Deus magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi suas*: Ergo habet non solum æquale, sed etiam majus & perfectius dominium in nostros actus liberos, quam habeat ipsa voluntas creata. Tum etiam quia in quamlibet rem creatam, hoc ipso quod ens creatum est, habet Deus summum jus, & ipsa res creata summam dependentiam à Deo, ut de ipsa, & in ipsa faciat quidquid voluerit: Sed actus nostri liberi, etiam in ratione liberi, & prout egrediuntur à voluntate creata, sunt aliquid creatum: quia ratio necessarii vel liberi in causis creatis, non est aliquid factum, vel ens rationis, aut nihil, sed entitas aut modalitas realis: præsertim cum libertas sit

A perfectio simpliciter simplex, & fundetur in amplitudine & elevatione creaturæ spiritualis supra corpoream, ut disp. 3. art. 1. latè exposuimus: Ergo absurdissimum est, minorem causalitatem, aut dominium ponere in Deo respectu nostrorum actuum liberorum, quam in voluntate creata, vel quam respectu actuum & effectuum causarum naturalium.

Sequela verò Majoris, quantum ad primam partem, probatur. Voluntas creata ratione perfecti dominii quod habet in suos actus liberos, potest, illas à incolumi suâ libertate, seipsum liberè determinare, & talem determinationem incipere, nec debet illam supponere, vel expectare ab alia causa creata: Ergo si Deus non possit idem præstare, & facere sine læsione libertatis, ut à voluntate creata incipiat, & exeat talis determinatio, sed eam debeat à libero arbitrio expectare, & veluti emendicare, evidens est quod non habeat tam perfectum & absolutum dominium in nostros actus liberos, quam ipsa voluntas creata, & quod magis habeat homo in manu sua voluntatem suam, quam Deus, quæ est contradictoria propositionis S. Augustini, asserentis quod *Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas*.

Probatur etiam in sequela Majoris, quantum ad secundam partem. Deus ita dominatur causis non liberis, & illas ita dependet à Deo ad suos effectus producendos, quod Deus non expectat determinationem illarum, sed causat illam, & efficaciam antecedentem habet in talium causarum cooperationem, ut non negant Authores oppositi: Ergo si Deus salvâ & illasâ nostri arbitrii libertate, non possit habere decreta ex se efficacia circa nostros actus liberos, nec causare consensum & determinationem liberi arbitrii, sed illam debeat supponere, vel expectare à voluntate creata, minus dominii habeat in illam quam in alias causas non liberas.

Non latet Authores oppositos rationis hujus efficaciam, ideoque eam duobus modis infringere & enervare conantur. In primis aliqui absolute negant, quod divina majestas habeat idem vel æquale dominium in voluntates hominum, ac in cætera omnia quæ sub celo sunt: alii, inquit, sicut respectu aliorum, tale habet dominium, ut omnia illa vertat quocumque voluerit: in libertate eorum: ita etiam haberet dominium in voluntate nostram, ut eam verteret, quocumque ipse voluerit, absque ejus libertate: quod naturæ & conditioni illius repugnat, cum sit potentia libera, & sui actus dominativa. Unde duplex in Deo dominium distinguit: unum absolutum & despoticum, quale habet supra res naturales. Alterum politicum & civile, quod tantum volunt Deum in voluntates hominum habere.

Alii verò respondent, quod licet Deus habeat in nostras voluntates supremum & absolutum dominium, sicut in cætera omnia, non tamen sequitur quod possit per decretum antecedens, & de se efficax, determinare voluntatem ad suos actus liberos eliciendos. Quia cum actus liberi præcedant à potentia indifferenti ad utrumlibet, ut fiant, Deus debet servare jus talis potentie indifferentis, & supponere, vel expectare ejus determinationem & consensum, ac proinde concurrere cum illa per decretum indifferentens & conditionatum, à voluntate humana, quantum ad speciem actus, determinabile.

Verum

Verum utraque hæc responsio facile potest impugnari. Contra primam efficaciter arguitur. Ratio supremi dominii supra actiones causarum naturalium, fundatur in dependentia quam habent à Deo creatore, conservatore, & primo motore: Sed eandem dependentiam habent à Deo actus liberi nostræ voluntatis, quia eorum est creator, & conservator, ac primus motor nostræ voluntatis: Ergo idem habet dominium supra nostros actus liberos, ac in cæteris res quæ sunt sub celo.

Nec est quod infeliciter scrupulo hæreatur in illo termino, sicut, quasi velimus significare, quod sicut res inanimatas Deus ex suo dominio vertit & immutat sicut vult, sine earum libertate; ita voluntatem nostram sine libertate ejus vertat suâ omnipotentia sicut voluerit; quin potius oppositum significamus, quod sicut dominium Dei est super res inanimatas, & modum earum, ut necessarii, & sine libertate operentur: ita super creaturas racionales, & modum earum dominium habet, ut libere, & non cum necessitate moveantur. Sanè comparatio ista, & adverbium, sicut, non est nostrum, sed Scripturæ, Proverb. 21. Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Dei, quocumque voluerit vertet illud: Ergo sicut habet Deus Dominium in divisiones aquarum, ita in vertendo & mutando cor Regis; nec tamen aliquis sanâ mente dicere potest, quod in prædictis Scripturæ verbis, ly sicut in hoc parificet cor Regis divisionibus aquarum, ut sicut ista sine ulla libertate divino obtemperant dominio, ita & illud; sed in hoc potius parificat, quod sicut aquæ non resistunt divisioni quæ manu horulani fit, ita etiam cor Regis, manente potestate, & libertate suâ antecedenti ad resistendum, de facto non resistit Deo moventi quocumque voluerit.

Contra secundam responsionem militat argumentum desumptum ex autoritate magni Augustini, asserentis quod Deus magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas. Ex quibus verbis sic licet argumentari. Deus est dominus actionum liberarum voluntatis creatæ, multo magis quam sit domina ipsa voluntas: Sed ipsa voluntas potest determinare se, nihil expectans, ad quod voluerit, quando voluerit, & ubi voluerit; & de facto determinat, se prope dominium quod habet supra suos actus: Ergo Deus potest determinare voluntatem, non expectando ejus determinationem, ad quod voluerit, quando voluerit, & quomodo voluerit, sine læsione libertatis illius, ratione supremi dominii quod habet in illam. Unde falsum est, quod jura libertatis creatæ exigant, quod Deus determinationem liberi arbitrii à voluntate creatæ supponat vel expectet. Cum enim ipsa non sit primum, sed secundum liberum, à Deo essentialiter in sua determinatione, tuncque libertatis exercitio dependens, non habet primum & absolutum in suos actus liberos dominium, sed tantum secundarium, & temperatum subordinatione & dependentia à primo libero, primoque determinante. Unde licet debeat se determinare, non tamen per se primò, & independenter à primo libero, primoque determinante, sed solum secundariò, & sub motione, applicatione, ac determinatione primi liberi, ut colligitur ex D. Thoma 1. contra Gentes cap. 68. in fine, ubi ait: Dominium quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus potestate est velle, excludit deter-

minationem virtutis ad unum, & violentiam causæ exterioris agentis, non tamen excludit influentiam superioris causæ, à qua est esse & operari; & sic remanet causalitas in causa prima quæ est Deus, respectu motuum voluntatis. Et 1. parte quæst. 19. art. 3. ad 5. Causa quæ est ex se contingens, oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum: voluntas autem divina, quæ ex se necessitatem habet, determinat seipsam ad volitum ad quod habet habitudinem non necessariam. Quibus verbis aperte statuit hoc discrimen inter primum & secundum liberum, & inter Deum & causam liberam & contingentem creatam, quod Deus seipsum primò determinat, independentem à quocumque alio determinante: causa autem contingens creatæ, indiget determinari ab aliquo principio extrinseco, scilicet à Deo, tanquam à primo libero cui essentialiter in suis actibus libere subordinatur. Unde egregie Scotus in 4. distict. 49. quæst. 6 §. Dico ergo, sicut: Contra naturam voluntatis est determinari à causa inferiori, quia hoc ipso non esset superior: non est autem contra naturam ejus determinari à causa superiori, scilicet Deo. Quod intelligi & interpretari non potest de motione & determinatione purè morali & objectiva, cum causæ inferiores & creatæ, moraliter & objectivè movere possint & determinare voluntatem, eamque ostensione alicujus boni sibi convenientis, ad ejus desiderium vel amorem allicere.

Tertium inconveniens sumitur ex perfectione divinæ providentiæ, cui decreta illa indifferentia non parùm derogare videntur. In primis enim modus concurrendi per concursum indifferentem, & sine intentione & volitione alicujus actus & effectus particularis, cum sola intentione generali agendi quod volet creatura, est cæcus, ignarus, imprudens, vagus, potentialis, & confusus, facitque Deum similem piscatoribus, qui mittunt rete in mare, ignorantes quos pisces apprehendent, & in suis retibus concludunt: ut Tractatu præcedenti ostensum est. Ergo ille non parùm derogat divinæ providentiæ, quæ cum sit perfectissima, attingit res in particulari & in individuo, non autem in communi, vagè, & in confuso, & quasi in incertum, ut constabit ex dicendis disputatione 8.

Præterea, Modus ille concurrendi eximit ab ordine divinæ providentiæ & prædestinationis, id quod est perfectissimum, & nobilissimum in creatura intellectuali, scilicet determinationem voluntatis humanæ. Id enim quod Deus expectat, vel supponit, & non causat, non est ex ejus intentione, & providentia, quia illa est causa rerum provisarum, & tantum se extendit, quantum ejus causalitas, ut docet D. Thomas infra quæst. 22. art. 2. Sed in sententia Adversariorum, Deus expectat, vel supponit, & non causat determinationem liberam voluntatis creatæ per decretum indifferens: Ergo talem determinationem Deus non prædestinat, nec prædestinat, neque illam respicit ut ex sua intentione & providentia derivatam, sed præteream factam, ac proinde tanquam casualem & fortuitam. Quod D. Thomas 3. contra Gentes cap. 89. rejicit tanquam errorem quorundam veterum Philosophorum, qui dicebant quod providentia non est de his quæ subiant libero arbitrio, scilicet de electionibus, ut supra retulimus. Et 1. parte quæst. 22. art. 2. ad 4. sic ait: Quia ipse actus liberi arbitrii reducitur in Deum ut in causam, necesse est ut

Disput. 6. art. 6. §. 7.

75

74

ea qua ex libero arbitrio sunt, divina providentia subdantur.

Denique, Ordo divinae providentiae debet esse infallibilis & certus, non solum certitudine praescientiae, sed etiam certitudine causalitatis: At in decreto indifferenti & conditionato, non potest fundari ordo infallibilis & certus certitudine causalitatis: Ergo tale decretum derogat perfectioni divinae providentiae. Major constat: Tum quia (ut supra dicebamus) tantum se extendit divina providentia, quantum ejus causalitas: Tum etiam quia praedestinatio, quae est providentia perfectissima, est certa non solum certitudine praescientiae, sed etiam certitudine causalitatis mediorum, ut Tractatu sequenti ostendemus. Minor etiam non est minus evidens. Primum quia decretum illud, cum sit pure indifferens, nullum habet infallibilem nexum cum consensu potius quam cum dissensu liberi arbitrii, sed indifferenter cum utroque conjungitur: Ergo in illo non potest fundari certitudo infallibilis causalitatis, respectu consensuum verbi gratia. Secundum, Cum tale decretum, in sententia Molinae, Suarez, Lessii, & aliorum, non sit absolutum, sed conditionatum, non causat nisi purificata conditione, quae est determinatio voluntatis creatae: Ergo prius Deus cognoscit consensum liberum futurum, quam causalitatem talis decreti.

Diff.
4. art.
1.

77. Dices, Quod licet decretum illud indifferens & conditionatum, secundum se non possit fundare certitudinem causalitatis omnino infallibilem, bene tamen ut habet adjunctam scientiam mediam, a qua dirigitur.

Sed contra: Cum scientia media se teneat ex parte intellectus speculativi, ex quo nulla potest derivari causalitas vel efficacia in decreta voluntatis divinae, si decretum illud indifferens & conditionatum, quod Adversarii fingunt in Deo, non possit fundare secundum se aliquam certitudinem causalitatis, non poterit etiam esse fundamentum ordinis certi & immobilis divinae providentiae, prout habet adjunctam scientiam mediam, quae habet solum speculari & explorare eventum, & futuritatem rerum, non autem illam efficere.

78. Quartum inconveniens contra ista decreta indifferencia, deducitur ex complicatione & insuperabili difficultate qua premuntur ac ferè devorantur Adversarii, in declarando quomodo hoc decretum indifferens determinetur ad concurrendum cum voluntate, pro consensu magis quam pro dissensu, ex illis duobus quae offert ad utramque partem. Nam quando Adversarii dicunt, quod Deus est paratus concurrere cum voluntate ad consensum, si illa se determinaverit ad hanc partem: quid est hoc, si voluntas creata se determinaverit? est ne aliqua determinatio in actu primo, & antecedenter ad operationem, superaddita ipsi indifferentiæ potentiae, qua postea Deus determinet absolute decretum suum ad illam partem in quam inclinat ille actus primus? Aut aliqua determinatio per modum ipsius operationis & actus secundi, quasi incipiente jam operatione partiali voluntatis, Deus succurrat, & addat suum concursum determinate pro illa parte? Neutrū potest dici: Ergo decretum illud indifferens, & expectans determinationem voluntatis creatae, est omnino chimericum & impossibile. Major constat, Minor autem, quantum ad utramque partem, probatur. In primis enim talis determinatio non est actus primus. Tum quia

A non est habitus superadditus voluntati, cum non semper operetur ex habitu. Tum etiam quia totum quod est in voluntate ante actum, est indifferens & indeterminatum, apud istos Authores, qui denegant praedeterminationem antecedentem in voluntate. Non potest etiam dici quod sit actus voluntatis, quia de illo redibit difficultas, quomodo producitur cum voluntate, sine determinato concursu, aut quis determinavit concursum ad illum? Et sic vel admittendus erit processus infinitum in determinatione talis concursus indifferens, vel concedendum erit, dari aliquem actum voluntatis in rerum natura existentem antecedenter ad concursum & causalitatem Dei, id est, aliam quam entitatem creatam, a Deo independentem, & imparticipatam: quod est horridum in tota Theologia & Philosophia, ac repugnans primo Symboli nostrae fidei articulo, quo nos in Deum, factorem visibilium omnium & invisibilium, credere profitemur.

B Præterea Cum determinatio in actu secundo sit ipse consensus & influxus voluntatis, qui utique identificatur cum concursu Dei simultaneo: Deum expectare quod voluntas se determinet in actu secundo, idem erit ac expectare, an ipsemet concurrat, ac dicere; si ego concurrat determinate ad consensum, concurrat: quid ineptius; aut si videro actum & consensum jam factum, influam in illum, seu illum faciam, quid implicatius, aut absurdius? Certè (ut loquitur Joannes à S. Thoma) punctus iste in assertoribus scientiae mediae, alia profunditas est, & rapidissimis vorticibus plena, quam nullus penè tranfit, quem non ablorebat, vel ad litus efficaciae divinae antecedentis ejiciat.

Denique decretum illud indifferens evenit in Deo omnem scientiam mediam, qua obiectum ejus sic componit, ut non pertineat ad scientiam liberam, sed merè necessariam, & simplicis intelligentiae. Obiectum enim scientiae mediae, in sententia adversariorum, est istud: si Petrus in talibus occasionibus & circumstantiis tali vocatione excitetur, nec illi desit concursus meus ad consentiendum, consentiet: Sed hæc veritas conditionalis, est necessaria, & pertinet ad scientiam simplicis intelligentiae: Ergo & obiectum scientiae mediae. Major pater, Minor verò probatur. Posito concursu Dei simultaneo (sicut ponitur pro conditione in illa conditionali) necessario ei connectitur, & identificatur concursus causæ secundae, quia concursus causæ primæ & secundæ, identificatur in eadem actione; quidquid enim est à causa secunda, est etiam à prima: Ergo necessarium est, posito concursu Dei, poni concursum causæ secundæ, nec potest unum separari ab alio, & sic facit sensum omnino necessarium illa conditionalis, imò identicum ac nugatorium. Cum enim dicit, si vocavero Petrum tali vocatione, & non desit meus concursus, consentiet: ly non desit meus concursus, est idem ac dicere, si adit, seu ponatur meus concursus, quia æquipollent non deesse concursum, & adesse seu poni concursum; & sic est sensus, si concurrero simulaneè cum illa, consentiet: Atqui concursus simultaneus ad consensum, indivisibiliter est idem ac ipse consensus: Ergo idem est dicere: si concurrero, consentiet; ac dicere, si consentiat, consentiet; quæ est nugatoria repetitio, ac battalogia incoherabilis.

D
E

§. III.

Alia inconvenientia recensentur.

Alia absurda & inconvenientia deducuntur ex illo citato & communi Adversariorum principio, quo asserunt voluntatem creatam determinari de decreto & concursu Dei ad speciem actus, & ab eo determinari ad individuum, seu ad eliciendam hanc numero operationem potius quam aliam, ut fuse exponit Suarez in Metaphysica disp. 5. sect. 2. 1. 1.

Ex hoc enim principio, quod sæpe reperunt & inculcant Adversarii, sequitur primò & voluntatem creatam esse primum eligens, & primum determinans, ac proinde primum liberum: divinam verò solum secundum eligens, & secundum liberam. Probatür sequela: Illa causa prius eligit, & prius determinat, quæ per se primo attingit in actu vel effectu aliquam rationem prioris illa quæ ab altera attingitur: Sed ratio speciei in actibus voluntatis creatæ, est prior individuali, eaque nobilior & perfectior, cum illa eorum essentiam & quidditatem constituat, ista vero sit extra illorum essentiam & quidditatem: Ergo si voluntas creatæ, in suis actibus liberis rationem specificam per se primo attingat, & concursum Dei ad illam determinet, ab eoque solum determinetur ad rationem individualem & numericam suæ operationis, voluntas creatæ erit primum liberum, priusque determinans, divina verò solum secundum liberum & secundum determinans: imò voluntas divina erit posterior voluntate humana, ejusque veluti ancilla & pedissequa; ejus enim determinationem expectare debet, ut determinat in actus nostros liberos influat: sicut ancilla ut operetur, expectat nuntium vel imperium domini suæ; vel sicut habitus, ut in actum secundum exeant, voluntatis determinationem & fluxum expectant: quò exemplo utuntur ipsi Adversarii.

Secundo & eodem principio sequitur, id quod melius & perfectius est attribui voluntati creatæ, Deo verò id quod est minus bonum & minus perfectum: quid in Pelagianis sæpissime reprehendit & detestatur Augustinus. Sequela patet, cum enim ratio specifica, utpote constituens essentiam & quidditatem rei, sit nobilior individuali, quæ est extra essentiam & quidditatem illius, determinatio ad speciem actus, perfectior est determinatione ad individuum: Ergo si ad voluntatem humanam per se primo referatur determinatio ad speciem actus, & divinæ attribuat solam determinatio ad individuum, manifestum est, id quod est melius & perfectius attribui voluntati creatæ, divinæ verò id quod est minus bonum, & minus perfectum.

Confirmatur: Decretum & auxilium indifferens dat solum possibilitatem volendi & operandi ipsi autem velle & operari est à libero arbitrio, sub tali decreto & auxilio indifferenti, se ad volendum & operandum determinante: Sed actu velle & actu operari, est quid nobilius & perfectius, quam posse velle & posse operari, ut constat: Ergo Adversarii dant libero arbitrio id quod est melius & perfectius, Deo autem id quod est minus bonum, & minus perfectum, & ut loquitur Augustinus supra relatus: In eo quod dicunt esse amborum, priores se faciunt, posteriores Deum.

Tomi I.

A Tertio ex eodem Adversariorum principio le-

quantur duo alia inconvenientia, quæ illi maxime vitare putant ex positione decretorum indifferen-
tium; nempe destrui libertatem arbitrii, & Deum esse causam peccati. Sequela probatur, quantum ad utramque partem. Et in primis quòd destruatür libertas, facile suaderi potest, argumento de summo ex doctrina Adversariorum. Duplex enim solet distingui in nobis libertas: altera specificationis, quæ respicit actum quantum ad speciem & dicit potestatem eligendi actum vel objectum hujus vel alterius speciei: altera exercitii, quæ versatur circa actum in individuo, & quatenus hic & nunc ab homine exercetur. Sicut ergo Adversarii contendunt, quòd si Deus determinaret voluntatem creatam ad speciem actus, ab ea tolleretur libertatem specificationis, quia (inquiunt) ita de ratione causæ liberæ est seipsam determinare, ut repugnet eam à Deo determinari. Ita etiam propter eandem rationem, si voluntas creatæ non se determinet ad actum in individuo, sed à Deo determinetur sequitur per talem determinationem, ab ea tollitur libertatem exercitii, quæ non respicit solum actum in specie, sicut libertas specificationis; sed etiam in singulari & in individuo, & prout hic & nunc exercetur. Vel si per istam determinationem, non tollatur libertas exercitii, per alteram non tollitur libertas specificationis; & sic præcipua Adversariorum argumenta, quibus probare contendunt, ex positione decreti efficaciis & prædeterminantis, sequi destructionem, aut læsionem libertatis creatæ, penitus infringuntur, & enervantur.

Probatür etiam sequela Majoris, quantum ad secundam partem. Deus erit causa peccati, si determinet voluntatem hominis ad aliquam specialem malitiam, ad quam non est ex propria malitia, aut defectibilitate, determinata: Atqui si illam determinet ad eliciendum hunc actum in individuo potius quam alium, illam determinabit ad aliquam specialem malitiam, ad quam non est ex sua malitia & defectibilitate determinata: Ergo erit causa peccati. Major constat, Minor probatur. In hoc actu singulari reperitur aliqua deformitas & malitia specialis, quæ non convenit illi secundum suam rationem specificam; malitia enim quæ sumitur ex circumstantiis aggravantibus intra eandem speciem, non pertinet ad rationem specificam actus, sed ad individualem: alioquin illæ circumstantiæ mutarent speciem moralem actuum humanorum, & non intra eandem speciem aggravarent. Item actus odii Dei verbi gratiæ; secundum rationem specificam abstrahit à latitudine gradualem, & ab eo quod sit intensus ut quatuor, vel ut lex: species enim, ut docet Aristoteles, se habent sicut numeri, & consistunt in indivisibili. Si verò consideretur in individuo, habet gradus determinatos malitiæ & deformitatis: Ergo si Deus determinet voluntatem creatam ad eliciendum talem actum odii in individuo, illam determinabit ad aliquem specialem gradum malitiæ, & deformitatis, qui non includitur in ratione specifica, & ad quem illa non erat ex propria malitia & defectibilitate determinata.

Aliud inconueniens breuiter exponitur.

86 **A**liud inconueniens quod ex positione decretorum indifferentium sequitur, sumitur ex manifesta contradictione quam illa decreta involvunt. Implicat enim contradictionem promitti conditionaliter id sine quo talis conditio non potest impleri: Sed voluntas creata in quocunque rerum ordine constituatur, non potest velle, nec se determinare sine actuali Dei concursu: Ergo concursus Dei non potest promitti, ver decerni, sub conditione quod voluntas humana velit aut se determinet. Minor patet, Major probatur. Hæc promissio: si videris hoc objectum, dabo tibi lucem necessariam ad videndum. Aut ista, si operatus fueris, dabo tibi existentiam, est omnino illudis & ridicula, quia lux est aliquid prærequisitum ex parte objecti, ad hoc ut videatur; & similiter existentia est conditio necessaria ad operandum: Ergo promissio conditionalis in qua conditio non potest impleri sine eo quod promittitur, ridicula est, & involvit contradictionem; propositio enim conditionis sub qua fit aliqua promissio, impletionem talis promissionis antecedere debet.

87 Confirmatur & magis illustratur hæc ratio, alio exemplo aptissimo. Si quis puero debili & infirmo, ac impotenti ad levandum aliquod ingens pondus, diceret: ego te adjuvabo ad tollendum hoc pondus, si illud tollas, proculdubio irideret illum: quia, ut supponimus, puer ille est omnino impotens & improporcionatus ad illud tollendum, nisi adjuvetur ab alio. Ita similiter, cum homo sine concursu Dei sit omnino impotens ad volendum, nec possit se determinare sine eius auxilio: quia, ut inquit Apostolus, *Deus est qui operatur in nobis velle*: vel ut loquitur Augustinus in Soliloquijs cap. 24. *Velle quod bonum est non possum, nisi tu velis*. ridiculum & nugatorium est decretum illud Molinisticum, quod Deus decernit concurrere cum homine ad volendum & operandum, si homo velit & se determinet.

Confirmatur amplius: Cum homo non possit velle bonum, nisi Deo volente, ut ex Augustino vidimus: istud decretum, volo concurrere cum Petro ad amandum, si Petrus velit, sic erit exponendum: Volo ut si velim quod Petrus velit amare, cum eo concurrere ad amandum: quod etiam nugatorium & ridiculum est.

88 Denique contra decreta indifferentia est argumentum ad hominem, propositum à Caramuele in Theologia fundamentali, cap. 1. num. 26. his verbis. *Dua circunferuntur sententia: altera qua docet causam secundam determinari à prima, altera qua primam à secundam; & ad hanc spectare videntur Propugnatores scientia media. Ergo quando causa secunda determinat primam, vel tollit primam libertatem, vel non tollit? At illud prius dici non potest: Ergo debet dici hoc posterius. Tunc sic. Pervos causa secunda potest determinare primam, illas à libertate prima: Ergo prima poterit determinare secundam, illas à libertate secunda. Patres ergo Iesuitæ, cum volunt suam opinionem suadere, sententiam Thomistarum persuadent, & seipos impugnant: ideo enim negant Deum causas liberas determinare, quod determinatio libertatis opponatur.*

ARTICULUS IV.

Convelluntur fundamenta adverse sententia.

VT Adversariorum fundamenta facile convellantur, tria breuiter hic præstanda sunt. Primò præcipua illorum argumenta, desumpta ex varijs absurdis & inconuenientibus, quæ putantur qui ex nostra sententia, breuiter referenda & exponenda sunt. Secundò demonstrandum est eadem absurda & inconuenientia, olim à Fausto & Massiliensibus, contra sententiam D. Augustini hæc objecta. Tertio ex purissimis ac limpidissimis huius Sancti Doctoris fontibus, eorum solutio haberi erit.

§. I.

Adversariorum fundamenta exponuntur.

Contra decreta de se efficacia, & liberi arbitrii consensum antecedentia, præsertim contra decretum prædestinationis gratiæ, & antecedentis præscientiam meritum, de quo Tractatu sequenti fusè disseremus: multipliciter inturgunt Recentiores, eaque varijs absurdis & incommodis gravare & exagitare conantur.

In primis arguunt Lessius de prædestinatione, se & 6. assert. 3. num. 72. & de gratia efficaci cap. 34. & 5. Molina 1. parte quæst. 23. art. 4. & 5. disp. 1. §. illud addamus. Vazquez 2. 1. parte disp. 89. cap. 10. & dicunt: *Ex illis inflexibilibus, & plusquam adamantis decretis, induci fatum plusquam adamantinum, fatum inevitabile, fatalem necessitatem, & vitam humanis sensibus alligatam esse.* Ita enim loquitur Lessius ubi supra: Ergo talia decreta non sunt admittenda, Consequentia patet, fatum enim pertinet ad Gentilissimum, & ab eo abhorret fides Catholica. Antecedens autem probatur. Talia decreta sunt tantæ virtutis & efficaciz, ut nullam relinquunt voluntate creata potentiam ad oppositum: Sed in hoc consistit formaliter fatum Gentilium: Ergo ex illis oritur fatum.

Confirmatur, & magis illustratur hæc ratio. **D** Gentiles olim constituebant fatum in quadam coordinatione & concatenatione causarum omnino inflexibili & immutabili, ex qua volebant omnia necesse sitate procedere, ut docet D. Thomas 1. parte quæst. 116. art. 3. & quodlibet. 12. art. 4. Sed quantum ad propositum, idem est æquivalenter, unica causa omnino inflexibilis & immutabilis, qualis est decretum illud prædeterminans, absolutum, & de se efficax, quod in Deo admittimus, ac coordinatio plurium causarum inflexibilium, qualem olimangebant Gentiles; & solum potest esse discretum, quod illa coordinatio erat ex causis corporalibus, voluntas autem divina est summe spiritalis, æquivalens cuicumque; firmitati aut inflexibilitati possibile. **E** li: Ergo decretum prædeterminans, fatum indiciat. Secundò principaliter arguunt Lessius de Prædestinatione sect. 6. num. 17. & sequentibus. Molina 1. parte quæst. 23. art. 4. & 5. disput. 1. membro 6. Vazquez 1. parte disp. 89. cap. 10. Valentia in 1. partem disp. 1. quæst. 23. puncto 4. Hoc decretum tollit libertatem arbitrii: Ergo non est admittendum. Consequentia patet, Antecedens probatur, Libertas consistit in potentia seu dominio

minio quod habet voluntas supra suos actus : A
Sed politico tali decreto, nullum habet voluntas
creata supra suos actus dominium : Ergo nec ul-
lam libertatem. Major constat, Minor proba-
tur. Liberum arbitrium non habet potentiam,
seu dominium super decretum neque super con-
ventionem infallibilem, quæ intercedit inter de-
cretum & actum voluntatis creatæ, cum nihil
possit operari impeditivum decreti, vel conne-
xiois illius cum actu : Ergo neq; habet poten-
tiam, aut dominium super nostros actus. Ante-
cedens patet, Consequentia probatur. Qui habet
dominium super actum, habet etiam potentiam
& dominium super omnia à quibus talis actus
essentially dependet : Ergo si liberum arbitriū
non habet dominium super divinum decretū, B
& motionem, seu gratiam ab illo promanentem,
à quibus actus nostri essentialiter dependunt,
nullum etiam habebit supra suos actus dominium.

92 Tertio probat suam opinionem Lessius, libro
de prædestinatione, in præfatione ad Lectorem,
& ibidem sect. 2. num. 21 & Molina ubi supra
disput. membr. 6. circa finem. Quia (inquirit) se-
quitur ex contraria sententia, homines in despe-
rationem suæ salutis adduci : Sed in nulla sen-
tentia Catholicorum hoc debet admitti : Ergo
omnes Catholici debent illam sententiam repe-
lere. Sequela probatur : Proponamus duos ho-
mines, quorum unum Deus per suum decretum
esse salutem & antecedens statuit salvare, &
alterum decrevit damnare : tunc primus nihil
potest sperare, cum habeat totum quod possit
sperare, scilicet certitudinē infallibilem suæ salu-
tis. Alter è contra, quomodo non potest non de-
sperare, quem prædestinatio violenta damnavit?

93 Quarto arguit Lessius ut supra sect. 2. num. 14.
& Molina ubi supra. Sententia opposita socor-
diam, torporem, & ignaviam hominibus Chri-
stianis afferit : Ergo non est admittenda. Conse-
quentia patet, Antecedens probatur. Nullus po-
test esse sollicitus de bonis operibus, qui existi-
mat omnia nostra opera cum omnibus suis cir-
constantibus, decreto absoluto & antecedenti, ef-
fectu æterno à Deo prædefinita : Atqui senten-
tia quæ tollit sollicitudinem bene operandi,
causat ignaviam, socordiam, & torporem : Ergo
sententia Thomistarum, torporem & ignaviam
in exercitio bonorum operum causat.

94 Et his principis plura alia absurda & incon-
venientia colligunt præfati Auctores, & dicunt
sequi ex nostra sententia. Nempè *studium virtutis
remitti*. Ita Lessius de prædest. sect. 2. *Incitari
homines ad licentiam & dissolutionem vitæ*. Ibidem
ratione decimā, Et Valentia in 1. partem quaest.
29. puncto 4. in corollario. *Laudem detrahi bonis
operibus*. Lessius de prædest. sect. 2. numero 13.
& 7. *Orationes refrigerare aut extinguere*. Vazquez E
disput. 89. in 1. p. cap. 10. *Spem impetrandi tol-
lere incertitudine illius decreti*. Lessius de gratia ef-
ficaci cap. 7. num. 2. *Exhortationes & corre-
ptiones languescere & auferr*. Idem de prædest.
sect. 3. num. 31.

Deniq; contra eadem decreta de se efficacia,
& consentum voluntatis creatæ antecedentia,
insurgunt Theophilus Raynaudus, sub assump-
tione larvæ de Riviere, & Fraciscus Anhatius, in
libro de scientia media cap. ultimo. Et dicunt
quod Calvinus huiusmodi decreta & prædefini-
tiones Dei absolutas introducere conatus est, ut
arbitrii libertatem de medio tolleret. Unde ne-
conveniamus cum hæreticis, decreta illa abso-

luta, omnem prævisionem determinationis
creatæ voluntatis antecedentia, quæ à Thomi-
stis prædeterminationis appellatur, à Scholis Ca-
tholicorum releganda sunt, & introducenda
decreta indifferentia & conditionata, libertatis
amica, mitia, benigna, suavia, & prævisione fu-
turi consensus contemperata.

§. II.

*Eadem absurda & inconvenientia, olim à Fausto &
Masilienibus, contra doctrinam Divi Au-
gustini objecta.*

VT clarè constet hæc Recentiorum argu- 96
menta non esse recentia, sed perverusta, &
veluti rancida, ac decreta ex se & ab intrinseco
efficacia, quæ Lessius *ferrea & adamantina* vocat,
ex Augustini visceribus esse deprompta : è con-
tra verò alia quæ in Deo fingunt Adversarii, &
indifferentia appellant; sed quæ *cerea & plumbea*,
verius nuncupari possent, utpote quæ sponte li-
quescant, & sigillationem ab humana volunta-
te expectent, ab hujus S. Doctoris mente &
sensibus esse remotissima, operæ pretium est,
breviter hic ostendere, Faustum & alios Semi-
pelagianos, eadem omnino absurda & inconve-
nientia, contra Augustini sententiam sæpius ob-
jecisse, eisdemque omnino querelas contra ejus
doctrinam olim induxisse, subindeque Adver-
sarios trita Pelagianorum arma colligere, & ob-
soleta recudere, ipsisque meritò illud Prosperi
contra Collatorum nos posse objicere : *Quid de
elisarum argumentationum ratiunculus fracta stude-
tus arma colligere?*

In primis ergo quod objicitur de fato, habet-
tur apud D. Prosperum, Epistol. ad Augustinum, 97
in qua referens præcipuas contra ejus doctrinam
Masilienensium querimonias, ait quod illi
conquererentur ex Augustini doctrina. *Sub præ-
destinationis nomine, fatalem quandam necessitatem
induci*. Et in Epistola ad Rufinum in fine : *Ea,
inquit, quæ de fato à citant, neque ipsum quidem o-
nerant* (sanctum Augustinum) *in cuius libris copiosissime
hujusmodi destruuntur errores*. Idem constat
ex Fausto lib. 1. de libero arbitrio cap. 4. ubi
doctrinam Augustini impugnans, sic ait : *Sub
pietatis fronte, gentilitatis malum, & inter gratia vo-
cabulum, absconditum erit FATALE DECRETUM*.
Et cap. 12. *Recedat hinc originalis definitio, VEL F-
TALIS*. Idem constat ex Augustino lib. 2. ad Bo-
nifacium cap. 5. & 6.

Secundò quod nobis objicitur de libertatis 98
eversione, fuisse pariter objectum à Semipelagianis
Augustino, constat etiam ex eodem Pro-
pero in eadem Epistola ad Rufinum, ubi sic lo-
quitur de Masiliensibus : *Scripta Augustini, qui-
bus error Pelagianorum impugnatur, insanant, dicen-
tes eum liberum arbitrium penitus dimovere*. Et infe-
rius. *Nimium in experie, nimium inconsideratè ad ad-
versantibus dicitur, quod per hanc Dei gratiam libero
nihil relinquantur arbitrio*. Et Faustus de libero arbi-
trio cap. 6. *Sicut mare magnum, inquit, quod huc
atque illuc veluti ventis agitantibus fluctatur, ita ad
quodcumque bonum vel facinus, sine ullo affectu suo,
solo divina potestatis impulsu, mens humana versa-
retur. Ecce hæreticus (quem non alium quàm San-
ctum Augustinum intelligit) sub pretextu gratia,
qualem vult hominem esse post gratiam. Denique in
hoc demonstrando, quanta animi contentione
Faustus laboraverit, satis indicat ipsa librorum
incriptio,*

inscriptio, quos adversus Sanctum Augustinum A edidit: *Professio fidei adversus eos, qui dum per solam voluntatem Dei, alios dicunt ad vitam attrahi, alios in mortem deprimi, hinc fatum cum Gentilibus asserunt, unde & liberum arbitrium cum Manicheis negant.*

99 Tercio de desperatione conqueruntur etiam Massilienses apud Prosperum, in Epistola ad Augustinum; dicentes: *Ex utraque parte superfluum laborem fore, si neque rejectus ullâ industriâ possit intrare, neque electus ullâ negligentia possit excludere. Quoquo enim modo se egerint, non posse aliud erga eos, quam Deus desinuit accidere, & subincerta spe, cursum non posse esse constantem.* Et Hilarius ad eundem Augustinum inquit: *His sanctitatis tue verbis ita moventur, ut dicant quandam DESPERATIONEM hominibus exhiberi. Item Faustus libro. delibero arbitrio cap. 4. Quid enim ultra speret quem iam gratia suam fecit? In quo è contrariis non desperet, quem PRÆDEFINITIO VIOLENTA damnavit.*

100 Quarto induci socordiam, torporem, & ignaviam ex Augustini doctrina, Massilienses clamant apud Prosperum in Epist. ad Augustinum, dicentes: *Hoc propositum vocationis, & lapsis curam resurgendi adimere, & sanctis OCCASIONEM TEMPORIS asserre: eò quod utraque parte superfluus labor sit &c. Quoquo enim modo se egerint, non posse aliud erga eos, quam Deus desinuit accidere. Et inferius: Removeri itaque industriam, tollique virtutes, si Dei CONSTITUTIO, HUMANAS PRÆVENIAT VOLUNTATES. Unde & Faustus libro. cap. 11. Multum, & remunerati gloria, & remuneratoris justitia denegabitur, si summi & illustres viri, PER QUIETEM ET DEVIDIA coronantur.*

101 Quinto studium virtutis retundi, etiam Massilienses apud Prosperum in Epistola ad Augustinum conqueruntur, his verbis: *Si aliud habeat prædestinantis electio, cassa sit admitentis intentio. Et iterum ibidem dicunt: Superflua erit industria & laboris indictio, cujus studium stante electione frustrandum sit. Et Augustinus 4. contra Julianum capite 8. Calumniaris medicere, NIHIL STUDII expectari ab humana voluntate debere.*

102 Sexto incitari homines ad licentiam & dissolutionem vitæ ex Augustini doctrina, fuit etiam frequens Massiliensium querimonia, ut constat ex Augustino de bono persever. cap. 15, Et ex Fausto, lib. 1. cap. 4. ubi ait: *Igitur dum liberi interemptor arbitrii, in alteram partem omnia ex prædestinatione statuta, & definita esse pronunciat, etiam SUPREMA REMEDIA POENITENTIÆ, sensu abrupte impietatis evacuat.*

103 Septimo laudem detrahi operibus bonis, ait etiam idem Faustus lib. 2. cap. ultimo, circa finem: *Ergo, inquit, nostram non poterimus laudi conferre palmam, si volumus necessitate servare naturam?*

104 Octavo orationes refrigerescere aut extingui, clamat idem Faustus lib. 1. cap. 4. *Quid orare, inquit, homini proderit, in una harum duarum conditione omnimodis coarctato? nam est ad quam partem fuerit deputatus ignorat, utramque tamen partem defixam & immutabilem non ignorat. Et iterum inferius: Qui unam in origine perditam, alterum in prædestinatione affirmat electum, vide quò improba persuasione declinet: quid enim aliud dicit, nisi quod ADVIOTORIO ORATIONIS neuter indiget.*

105 Nonò spem impetrandi tolli ex incertitudi-

ne divini illius propositi, conqueruntur etiam Massilienses apud Augustinum, de prædest. SS. cap. 11. ubi Massiliensium scrupulum, statim sibi refellendum proponens, ait: *Sed incerta est mihi inquit de meipso voluntas Dei. Quibus continuo respondet. Quid ergo tua ne tibi voluntas de teipso certa est, nec times: quis stat, videat ne cadat. Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmari quam infirmiori fidem suam, spem, charitatemque committit. Et de bono persever. cap. 17. ait Massilienses à prædestinatione quam ipse docebat abhorruisse, eò quod verebantur, ne plus desperatio quam exhortatio videretur asserri, dum cogitant qui audiunt, incertum esse humane ignorantia, cui largiatur Deus, cui non largiatur hoc donum. Unde etiam Hilarius, in Epistola ad Augustinum, testatur eosdem Massilienses Augustini prædestinationem repulisse, eò quod ad incertum voluntatis Dei se deduci nolebant. Cui respondet Augustinus, de prædest. Sanct. cap. 11. dicit: *De mirari homines illos infirmitate sua se male considerari, quam firmitati promotionis Dei.**

Decimo exhortationes & correctiones languescere & auferri, fuit etiam constans & perpetua Massiliensium querimonia; ut constat ex eodem Augustino de bono perseverantia cap. 15. ubi Massiliensium verba sibi referenda proponens, ait: *Neminem, inquit, post correctionis stimulis excitari, si dicatur in conventu Ecclesie audientibus multis: ita se habet de prædestinatione definita sententia voluntatis Dei, ut alii &c.* Item apud Hilarium, in Epistola ad Augustinum, sic Massilienses loquuntur: *Nam si prædestinati sunt ad utramque partem, ut de aliis ad alios non possit accedere: quò pertinet tanta extrinsecus CORRECTIONIS INSTANTIA? Unde etiam Prosper scribens ad eundem Augustinum, postulat ab illo edoceri: *Quem admodum per hanc prædicationem propositi Dei, non quorum qui cohortandi sunt impediatur, nec OCCASIONEM NEGLIGENTIÆ habeant, si se prædestinati esse desperent.**

Denique Pelagianos & Semipelagianos contra D. Augustini sententiam, tanquam Manicheorum errorem condemnasse, illumque S. Doctorem, & invictissimum divine gratiæ propagatorem, tanquam hæreticum & Manichæum apud Catholicos diffamasse, constat: Tum ex ipso Fausto, Semipelagianorum Antesignano, in libris sæpius citatis de libero arbitrio, in quibus D. Augustinum (suppresso nomine) hæreticum & Manichæum appellat. Tum etiam ex ipso Augustino, libro 2. contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 1. ubi loquens de Pelagianis, ait: *Nihil aliud nituntur, nisi ut hac horribili hæresi (scilicet Manichæorum) objectâ, cujus se adversarium confingunt, lateant inimici gratiæ, SVB LAYOS GRATIÆ. Et cap. 3. cap. 9. Excogitaverunt, MANICHÆORVM DETESTABILI NOMINE, imperversissimam dogmata, aure accomodent veritati. Et lib. 1. contra Julianum cap. 4. Quid nomen, inquit, dilaniare nitens meum, & Ambrosium facti, tacito ejus nomine, MANICHÆVM.*

Has ferè omnes Pelagianorum & Semipelagianorum querelas, seu potius calumnias contra Augustini doctrinam, collegit D. Prosper in cap. mine de ingratis cap. 26. & 27. his verbis:

Hic vanam insanè profertis corde querelam: Omne opus arbitrii sublatum, vociferantes: Currere currentum, si non & velle volentem est.

Nec vitio panem debere, aut premia laudi,
si rei naturam obstrictam mala velle necesse est,
vel nostro adscribi nequeunt bene gesta labori.
Non quid non eadem sapiunt, eadem que perorant,
Videtur illi quorum ructatis verba magistri
sed quia consimili cognata superbia gessit
Proflit, & vobis nunc respondetur, & illis.

Et capite 28.

Hoc itaque arbitrium, cum sanat gratia, tolli
dicitur, & perimi, vitia a sperante putatis.
Quid mirum rabido si cor de phreaticus eger,
Mellum amat, & pellic medicum: cognoscite tandem.
Aut qui commenta doli, & devescite aptas
sunt vobis rursum prabere suffuro.
Parcite de fractis praeceptis pernoxia poma
Arbitri ramis, non hac vos escare reformas,
Nec speciem Angelici nutritus cibis iste decoris.
sed retorum avidos, & tectra bile timentes,
De ipsa salute procul abripit arbore vitae:
Huius ope & fructu resuscendum est, ut resalescens
Languida mens, etiam propriis bene viribus uti
possit, & in Christo inveniat quod perdidit in se.

ARTICULUS V.

Ex doctrina Divi Augustini & Sancti Thomae
solventur argumenta articulo praecedenti
proposita.

Legetur praecipua Adversariorum argumenta, facile
solvi possint ex doctrina articulis praecedentibus
tradita: nihilominus ut magis constet nostram doctrinam
non esse novam, nec aliunde quam ex patribus
utriusque Sancti Doctoris fontibus fuisse desumptam,
ex illis etiam hauriemus solutionem omnium
argumentorum, quae articulo praecedenti proposita sunt.

§. III.

Solvitur primum argumentum.

Primum ergo dicendum est, duplex in rebus
humanis posse distingui fatum. Unum
Ethnicum & profanum, à Gentibus olim
confectum. Aliud Christianum & Catholicum, à
Augustino & S. Thoma receptum. Primum est
libertati contrarium, & necessitatem antecedentem
& absolutam in rebus humanis inducens.
Secundum verò libertati non praerudicat, sed potius
eam fovet, perficit, firmat, & causat; nec aliam
necessitatem, quam infallibilitatis & consequentiae,
quae libertati non adversatur, inducit. Denique
fatum primo modo sumptum consistit in
quadam concatenatione & coordinatione causarum
naturalium, omnino inflexibili & immutabili,
sive in quadam dispositione fiderum seu
constellationum, ex qua Gentiles existimabant
omnia in rebus humanis contingere; & ab illa
non solum actus & eventa, sed etiam ipsas
notitias voluntates pendere, ut refert D. Augustinus
libro 2. ad Bonifacium cap. 6. Fatum verò in
secunda acceptione, nihil aliud est quam divina
providentia, aeterno & immutabili suo decreto
praedeterminans, praedefiniens, & praedeterminans
omnia quae sunt in mundo, fieri juxta naturam
& conditionem causarum secundarum à quibus
proveniunt. Ut enim ait S. Augustinus apud
Properum, sententia 88. Divina voluntas est
prima & suprema causa omnium corporalium, Spiritua-

Tom. I.

Aliumque motionum: nihil enim fit visibiliter & sensibiler,
quod non de invisibili & intelligibili summi Imperatoris
aula, aut jubeatur, aut permittatur, secundum
inestimabilem intuitum premiorum, atque
penarum, gratiarum, aut retributionum, in ista
totius creatura amplissima quadam, immensaque re-
publica.

In hac ergo secunda acceptione admittere fatum
non inconvenient, sed pium & catholicum est,
& doctrinae D. Augustini & D. Thomae omnino
consonum: quamvis non debeamus hoc nomine
uti, ne conveniamus cum Gentilibus: ut docet
idem Augustinus lib. 20. contra duas Epist. Pelagianorum,
qui, ut ostendimus §. praecedenti, illum S. Doctorem,
Manichaeum, & fatalium decretorum assertorem
appellabant, unde cap. 5. sic ait: Nec sub nomine
gratia fatum asserimus, quia nullis hominum
meritis Dei gratiam dicimus antecedere: si autem
quibusdam, omnipotentissimam Dei voluntatem
placeat fati nomine nuncupare, prophanas quidem
verborum novitates devitamus, sed verbis contendere
non amamus.

Idem asserit S. Thomas quodlib. 12. quaest. 3. art. 4. ubi hanc pettractans quaestionem: *Verum
omnia subsint fato?* inquit: *A providentia Dei omnia
sunt praedeterminata & ordinata.* Et in hac acceptione
docet posse concedi quod omnia subji-
ciuntur fato: juxta illud Boetii, *Fatum est im-
mobile dispositio rebus mobilibus inhaerens.* Addit
tamen non esse utendum hoc nomine, quia cum
Gentilibus, nec nomina convenit habere com-
munia. Unde Augustinus: *si quis hoc modo intel-
ligat fatum, sententiam teneat, linguam corrigat, &
non dicat fatum, sed Providentiam Dei.*

Item 1. parte quaest. 116. art. 3. quaerit an fatum
sit immobile: Et haec quaestioni sic respondet:
Dicendum quod dispositio secundarum causarum,
quam fatum dicimus, potest dupliciter considera-
ri. Uno modo secundum ipsas causas secundas, quae
sic disponuntur seu ordinantur. alio modo per re-
lationem ad primum principium à quo ordinantur,
scilicet Deum. Quidam ergo posuerunt ipsam se-
riem, seu dispositionem causarum esse secundum
se necessariam, ita quod omnia ex necessitate con-
tingerent, propter hoc quod quilibet effectus habet
causam, & causa posita necesse est effectum poni:
Sed hoc patet esse falsum per ea quae supra dicta
sunt. Alii verò à contrario posuerunt fatum esse
mobile, etiam secundum quod à divina Providentia
dependet: unde Aegyptii dicebant quibusdam
sacrificiis fatum posse mutari, ut Gregorius Nis-
senus dicit: Sed hoc supra exclusum est, quia im-
mobilitati divinae Providentiae repugnat. Et ideo
dicendum, quod fatum secundam considerationem
secundarum causarum mobile est, sed secundam
quod subest divina Providentia, immobilitatem
sortitur, non quidem absoluta necessitatis, sed con-
ditionata, secundam quod dicimus hanc condi-
tionalem esse veram, si Deus praescivit hoc futurum,
erit. Unde cum Boetius dixisset fati seriem esse
mobilem, post pauca subdit: quae tamen ab immobilis
providentiae proficiatur exordium, ipsamque immuta-
bilem esse necesse est. Hac S. Thomas in quibus
verbis tria ponderanda sunt, quibus decreta in-
differentia & Molinistica penitus jugulantur.
In primis enim asserit S. Doctor, quod omnia sunt
à divina Providentia praedeterminata & praedeterminata.
Secundò docet posse concedi à Catholicis
omnia subji-
ci fato, dummodo nomine fa-
ti intelligatur divina providentia, omnia quae
sunt

Mm m

sunt

fiunt in mundo prædeterminans, ac prædefiniens. Tertio ait quod fati secundum considerationem causarum secundarum mobile est, sed secundum quod subest divinæ Providentiæ, immobilitatem sortitur. Hæc autem cum decretis indifferentibus non posse coherere, quis non videat? Quis enim non dixerit à decreto indifferenti, à voluntate creata determinabili, & consensum ac determinationem liberi arbitrii supponente, vel expectante, ac nos nostros liberos esse determinatos, præordinatos, ac prædefinitos: Quis etiam, nisi stupidus aut insanus, decreta illa indifferentia, adeo libertatis amica, mitia, benigna, blanda, suavia, ac temperata (ut loquitur Adversarii) aunderet nomine fati appellare; & asserere ex huiusmodi decretis fatum quoddam in rebus humanis induci? cum potius ipsi Adversarii talia decreta in Deo fingant, ut à rebus humanis fati omnino excludant, quod induci putant à decretis absolutis, determinatis, & de se efficacibus, quæ adcirco Lessius, ut supra vidimus, ferrea, adamantina, fatalia, & inflexibilia appellat. Denique quomodo verificari potest, quod fatum, secundum quod subest divinæ Providentiæ, immobilitatem sortitur, ut loquitur S. Doctor, si illa concurrat cum causis liberis decreto tantum indifferenti & conditionato, & à voluntate creata determinationem supponente, vel expectante? Certè hac in parte dubitare. Tenente & doctrina D. Thomæ, illique decreta indifferentia assignere, est tenebras Soli offundere: vel, ut ajunt, in meridie cæcutire.

110.
111.
112.

Dices primò cum Petro à S. Ioseph, in Opusculo quod defensionem D. Thomæ appellat: D. Thomas loco supra relato, in fati secundum quod subest divinæ Providentiæ, immobilitatem & necessitatem quandam agnoscit, non absolutam, sed conditionalem: secundum quod dicimus (inquit S. Doctor) hanc conditionalem esse veram, si Deus præscit hoc futurum, erit. Ex quo infert præfatus Author, secundum doctrinam D. Thomæ, decretum & providentiam Dei supponere præscientiam futurorum, & inniti scientiæ mediæ.

111.

Sed facile responderetur, quòd quando S. Thomas ait, fatum secundum quod subest divinæ Providentiæ, non inducere necessitatem absolutam, sed conditionalem, solum intendit docere, ex illo non tolli aut lædi libertatem, nec induci in rebus humanis aliam necessitatem, quam hypotheticam & consequentem, quæ libertati non præjudicat, Nam licet æternum divinæ Providentiæ decretum, antecedit determinationem, & liberum consensum nostræ voluntatis; quia tamen illum antecedit per modum causæ, & primi principii, & veluti primæ radici totius libertatis & contingentiæ quæ est in rebus creatis, ut docet idem S. Doctor locis supra relatis, est eminenter seu æquivalenter consequens, ac proinde necessitatem tantum consequentem & hypotheticam in rebus humanis inducit, ut alibi fusiùs exponemus. Unde quando S. Thomas subdit, quòd tale decretum habet necessitatem quandam conditionalem, secundum quod dicimus hanc conditionalem esse veram: si Deus præscit hoc futurum, erit: non loquitur de præscientia indipendente à decreto, illudque antecedente, quæ scientia mediæ appellatur, sed de præscientia fundata in decreto, eique innixa: ut patet ex his verbis quæ immediate subjungit: Unde cum Boëtius dixisset fati seriem esse mobilem, post pauca sub-

A dit: qua tamen ab immobilis providentiæ proficitur exordis. Quibus verbis, fati, ut divinæ Providentiæ subest, firmitatem ac immobilitatem, cum Boëtio, reducit in immobilis Providentiæ exordia, & causalitatem, non verò in præscientiam futuræ, consensum.

Addo quòd, si D. Thomas vellet decretum divinæ Providentiæ, supponere præscientiam futurorum, & inniti scientiæ mediæ, non diceret quòd à divina Providentiæ omnia sunt prædeterminata, sed potius quòd ab illa omnia sunt postdeterminata: siquidem epi decretum non antecederet, sed præsupponeret determinationem voluntatis creata, ac proinde non prædeterminatio, sed postdeterminatio dici deberet.

Dices secundò cum eodem Authore ibidem. Rigidissimi fati assertores inter Ethnicos, non aliam in actibus nostræ voluntatis necessitatem agnoscunt, quam qua oritur ex causa, quam amovere, vel eam operationem impedire, non sit in nostra potestate. Non enim dubitant, quin si variaretur decretum Dei, aut consellatio, effectus, etiam qui alioquin inevitabiles, mutationi essent obnoxii. Unde Aegyptii, ut notat S. Thomas, conabantur sacrificia & precibus Deos flectere ad mutationem decreti, ut ex consequenti eorum fata in melius commutarentur.

C Quo ipso existimabant fata in sensu diviso esse inevitabilia, inevitabilia autem in sensu composito amovantur. Cum ergo homo non possit avertere à se physicam prædeterminationem, & ea possit non posse non agere, sed necessariò agat in sensu composito, ut expressè faciunt adversarii; concipi non potest, quæ ratione illi reipsa non admittant fatum illud prædictum immobile & inevitabile, quòd S. Thomas locitato rejicit, & cum eo omnes Catholici: est linguam corrigant, nec dicant à se admitti fatum, aut necessitatem, sed providentiam.

Respondeo quòd rigidissimi fati assertores inter Ethnicos admittebant fatum ortum ex causis naturalibus & necessariis, quales sunt constellationes siderum, & cursus planetarum, quæ non possunt movere & determinare voluntatem ad unum per modum liberi sicut ejus natura exposcit, sed solum ad unum per modum naturæ, sicut determinantur res naturales & necessariae. Unde cum tali fato non potest stare, & conjungi, seu componi libertas, & potentia ad oppositum, ac proinde ut voluntas sit libera, & potens ad oppositum, necessarium est tale fatum mutari, seu dividi, & amoveri à voluntate creata. Decretum verò prædeterminans, non solum procedit à primo libero, sed etiam à prima totius libertatis & contingentiæ radice, & causa, efficacia scilicet infinita divinæ voluntatis: unde cum causa non tollat aut destruat effectum, sed potius illum inserat, ponat, efficiat, ac perficiat, tantum abest quòd libertas & potentia ad oppositum, cum tali decreto coherere & componi non possit; quin potius sine illo non potest poni in rerum natura, libera determinatio nostræ voluntatis, ut supra ostendimus.

Addo etiam, esse aliud notabile discrimen inter decretum prædeterminans, & fati rigorosè sumptu, quòd Gentiles olim admittiebant. Illud enim erat à causis omninò extrinsecis voluntati creata, scilicet à sideribus & corporibus celestibus, ut supra vidimus ex Augustino. Illud verò procedit à Deo, qui cum sit Author & principium

di, propter deliberationem rationis qua potest flecti ad unam partem, vel ad aliam; sed quod deliberet vel non deliberet, est huiusmodi sit dominus, oportet quod hoc sit per deliberationem precedentem, & cum hoc non procedat in infinitum, oportet quod finaliter deveniatur ad hoc quod liberum arbitrium hominis moveatur ab aliquo exteriori principio quod est supra mentem humanam, scilicet Deo: ut etiam Philosophus probat in capitulo de bona fortuna. Unde mens hominis, etiam sani, non ita habet dominium sui actus, quin indigeat moveri à Deo, & multò magis liberum arbitrium hominis infirmum post peccatum, per quod impeditur à bono per corruptionem naturæ. Idem docuerat supra quaest. 9. art. 4. ad 1. his verbis: De ratione voluntarii est quod principium eius sit intra, sed non oportet quod hoc principium intrinsecum sit primum principium, non motum ab alio: unde motus voluntarius, etsi habeat principium proximum intrinsecum, tamen principium primum est ab extra, sicut & primum principium motus naturalis est ab extra, quod scilicet movet naturam. In his duobus testimoniis solvit D. Thomas argumentum, quod apud Adversarios Palmarium est, & in hoc certamine, veluti Achylleum. Videndus est etiam 1. p. quaest. 83. art. 1. ad 3. quaest. 105. art. 4. ad 2. & quaest. 3. de malo art. 2. ad 4.

118.

Ex his patet, nullum ex aliis absurdis & inconvenientibus quæ nobis obijciunt Adversarii: neque studium virtutis retudi, orationes refrigerare, vel extingui, socordiam, torporem, & ignaviam generari, aliaque quæ supra retulimus ex Lesio, Molina, Vazque, & aliis Recentioribus, sequi ex nostra sententia. Ut enim eruditè docet Prosper libro 2. de vocatione Gentium, cap. 36. Quamvis quod statuit Deus nullà possit ratione non fieri, studia tamen non tolluntur orandi, nec per electionis propositum, liberi arbitrii devotio relaxatur: cum implenda voluntatis Dei ita sit præordinatus effectus, ut per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum sunt incrementa meritorum; & qui bona egerint, non solum secundum propositum Dei, sed etiam secundum sua merita coronentur. Ob hoc enim in remotissimo ab humana cognitione se creto, presimio huius electionis abscondita est.

Similia habet S. Gregorius libro 1. Dialog. cap. ubi hæc scribit: Obtineri nequaquam possunt quæ prædestinata non fuerunt: Sed ea quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio, ita est ab omnipotenti Deo disposita, ut ad hoc electi pio labore perveniant: quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare. Quod subinde Abrahami probat exemplo, cui cum per Isaacum prædestinata soboles foret, eadem tamen Isaac præcibus emerenda fuit. Unde nimirum constat (inquit) quia prædestinatio precibus impletur, quando is in quo Deus multiplicare semen Abrahami prædestinaverat, oratione obtinuit.

Legendus est etiam S. Thomas infra quaest. 23. art. 8. ubi sic dicitur: Sicut sic providentur naturales effectus, ut enim in causis naturales ad illos naturales effectus ordinantur, sine quibus illi effectus non provenirent. Ita prædestinatur salus alicui, ut etiam sub ordine prædestinationis cadat quidquid hominem promovet in salutem: vel orationes proprie, vel aliorum, vel alia bona, vel quidquid huiusmodi, sine quibus aliquis salutem non consequitur. Unde præde-

stinatis conandum est, ad bene operandum & orandum, quia per huiusmodi prædestinationis effectus certitè naturaliter impletur. Propter quod dicitur 1. Petri 1. Sa- tagite ut per bona vestra opera, certam vestram vocationem & electionem faciatis.

Addo etiam, quod illa omnia argumenta & inconvenientia æquè militare videntur contra infallibilitatem divinæ præscientiæ, ac contra efficaciam intrinsecam divinorum decretorum. Unde inquit Augustinus de bono perseverantiæ cap. 15. Ista cum dicuntur, ita nos à consistenda vera Dei gratia, id est quæ non secundum merita nostra datur, & à consistenda secundum eam prædestinatione Sanctorum deterere non debent: sicut non deteremur à consistenda præscientia Dei, si quis de illa populo sic loquatur, id est: si nunc rectè vivatis, sine non rectè, tales vos eritis postea, quales vos Deus futuros esse præcivit, vel boni si bonos, vel mali si malos. Nunquid enim si hoc audito nonnulli in corpore seguiti me vertantur, & à labore proclivi ad libidinem post concupiscentias suas eant, propterea dicitur præscientia Dei falsum putandum esse quod dictum est: Nonne si Deus illos bonos futuros esse præcivit, boni erunt in quantum aliter nunc malignitate versantur: Si autem malos, mali erunt, in quantum libet nunc bonitate cernantur? Subdit: Fuit quidam in nostro Monasterio, qui corripitibus Fratribus, cur quadam non facienda faceret, & facienda non faceret, respondebat: Quisquam quæ nunc sim, talis ero qualem me Deus futurum esse præcivit. Qui profecto verum dicebat, ex hoc non proficerebat in bonum. Sed usque adeò proficere in malum, ut deserti Monasterii societate, sine canis reversus ad suum vomitum, & tamen alibi qualis sit futurum incertum est. Tandem concludit: Nunquid ergo propter huiusmodi causas, ea quæ de præscientia Dei vera dicuntur, vel neganda sunt, vel agenda, tunc scilicet, quando si non dicantur, in alios itur errores?

Pergit capite sequenti, & inter alia, verba hæc aurea scribit: Cavendum est igitur, ne dum timemus ne peccet hortatio, & extingatur oratio, accendatur elatio. Dicatur ergo verum, maxime ubi aliqua questio ut dicatur impellit, & capiam qui possunt: ne forte cum tacetur propter eos qui capere non possunt, non solum veritate fraudentur, verum etiam falsitate capiantur, qui verum capere quæ caveatur falsitas possunt.

His Augustini testimoniis addam verba Benedicti Pererii, Societatis JESU, viri (ut ait Possévinus eiusdem Societatis) insigni eruditione, & perspicuitate referti. Hic ergo Tomo 6. suarum disputationum selectarum, in sacra Scripturarum disp. 213. ait argumenta quæ contra nos obijciunt Adversarii, non esse nova, nec recentis inventa, sed illa ipsa olim vivente etiam S. Augustino, à Masiliensibus, aliisque Gallis Episcopis, adversus illum fuisse objecta. Et tamen (inquit) nihil moverunt Augustinum, quominus sententiam suam constanter tueretur usque ad mortem, neque scandala quæ ab id oriebantur, & nonnulla accidebant, curanda esse putavit: iudicans esse passivum, ut quæ ex infirmitate veritatis, & imperitia divinarum Scripturarum nascerentur &c.

§. III.

Ultimum argumentum diluitur.

Ad ultimum argumentum breviter dico quod si illud recte concluderet, probaret etiam proficendam esse scientiam mediam, quia olim eam admitterebant Semipelagiani, eaque utebantur ad suos errores defendendos, ut facit Suarez Tractatu de Prædest. cap. 5. num. 5. & manifestè colligitur ex Faulto lib. 2. de libero arbitrio cap. 2. ubi ait: Præscientiam & prædestinationem Dei malè intelligunt astruentes quòd inde hominum actuum causa nascatur. Et paulò post subdit. Generalis itaque præscientia, qua de statu mentis apud Deum manet, de potentia nascitur, sed circa statum hominis, qualitates, & species præstendit, DE HUMANI ACTUS INSPECTIONE MUTATUR. Et infra ait: Magis de originarietate humana, genus præscientia divina derivat, quam opera ac voluntates hominum, de nullo & impulsu Providentiæ celestis incipere. Et tandem cap. sequenti sic concludit, NISI PRÆSCIENTIA EXPLORAVERIT, PRÆDESTINATIO NIHIL DEERNIT. Si ergo à Scholis Catholicorum decreta ex se efficacia, & consensum nostræ voluntatis antecedentia, relegari debent, quia in libris Calvinii continentur: debent etiam, eadem ratione, à Catholicis proferri, ac de medio tolli scientia media, & decreta prævisionem futuri consensu præsupponenda, quia ea similiter docentur à Faulto, Semipelagianorum Antesignano, in libris de libero arbitrio, quos (ut supra retulimus ex Baronio) Hormilda Papa, tanquam hæreticos, & Pelagianam doctrinam continentes, damnavit. Hoc ergo Adversariorum telum, vel irritum est ac inane, vel eo pariter vulneratur scientia media. De quo plura diximus in Apologia Thomistarum, Tractatu de scientia Dei inserta, ubi etiam varia doctrinæ Thomisticæ & Calvinianæ discrimina exposuimus, & omnia quæ P. Annatus in libro de scientia media disp. 4. cap. ultimo, tum ex Catholicorum, tum ex Hæreticorum testimoniis, post Theophilum Raynaudum, nobis objicit, perspicuè solvimus, & prorsus diluimus; ibique etiam clarè ostendimus, objectionem illam Adversariorum, merito *stupidam* appellari; cum nemo, nisi omnino *bardus & stolidus*, tam clara & aperta doctrinæ Thomisticæ & Calvinianæ discrimina quæ sibi expendimus, percipere facile non valeat. Unde de hoc argumento nihil hæc superest dicendum.

Solum referemus quòd ait Magister Lorca, Generalis Ordinis Cisterciensis, & in Academia Complutensi Primarius, disp. 21. de gratia, conclus. 1. nempe *Nimis excedere eos qui insuperabili contumelione descendunt, physicam præmotionem quam docet Thomista, auferre libertatem, & sententiam quæ illam asserit, nihil aut parum à Calvino differre: cuius enim evidens sit ESSE D. THOMÆ DOCTRINAM, & plurimum ex antiquis Scholasticis, nullà rationem adducendum est aliq. quid ei inesse periculi, sed potius credendum esse fidei Catholice consonam. Et his censuris uti, NEC PIE, NEC PRUDENTER FIT.*

Addam etiam quæ scribit Baromius ad annum 409. Tomo 6. paginà 943. Recentiores illos prudenter admonens & corrigens: *Videant (inquit) quanto periculo quidam ex Recentioribus se exponunt, dum in Novatores insurgunt, ut ex consuetudine*

A tent, à S. Augustini sententia de prædestinatione recedunt, cum alioquin arma non desint, quibus hæretici profligentur.

ARTICULUS VI.

Alia argumenta solvuntur.

Alia solent ab Adversariis proponi argumenta, tum ex autoritate Scripturæ & SS. Patrum, tum ex ratione, quæ hic breviter referemus ac diluemus, ut isto Theologia Thomisticæ Clypeo, omnia ipsorum tela facile propelli ac irritari, imò & in eos retorqueri possint.

§. I.

Solvitur argumentum desumptum ex inexcusabilitate peccatorum in die iudicii.

Hoc argumentum plurimum extollunt & magnificant quidam Recentiores, illudque sub his terminis proponunt. Scriptura & SS. Patres dicunt, omni excusatione carituros improbos in die iudicii: quia quamcumque prætexant occasionem sui lapsus, & quodcumque allegent sibi fuisse impedimentum ad bene operandum, poterunt eis opponi alii, qui in eodem fuerint cum illis statu antecedenti, & tamen rectè egerint: Sed hoc non potest verificari, si divinum decretum sit ex se efficax, & prædeterminans voluntatem ad operandum. Ergo tale decretum rejiciendum est. Minor probatur: Deus in die iudicii non poterit opponere improbis & peccatoribus aliquos viros bonos & justos, qui caruerint decreto efficaci & prædeterminatione physica, & tamen rectè fuerint operati; cum tale decretum, & prædeterminatio ex illo promanans, sint omnino necessaria ad bene operandum, & aliqua applicatio liberi arbitrii, prærequisita ad agendum, ac proinde pertinens ad statum antecedentem potentæ liberæ: Ergo in nostra sententia impossibile est quòd Deus ponat in die iudicii malos Angelis, aut hominibus perverfis, aliquem, vel aliquos, qui fuerint in eodem statu antecedenti cum illis, & tamen rectè operati sint.

Confirmant hoc argumentum, & dicunt ex doctrina Thomistarum sequi, vanas reddi exprobrationes, quibus Deus in sacris litteris exprobrat vineæ suæ (id est populo Israëlítico, vel animæ fideli) quòd uvas non ferat, sed spinas, aut labruscas, hoc est quòd non faciat fructus bonorum operum, sed opera mala & perverfa, ut habetur Isaiæ 5. Sequela probatur: Ut justa sit exprobratio, debuit esse talis cultura vineæ, per quam fructum re ipsa ferret, & non solum per quam possit producere fructus: Sed si tali vineæ desit aliud prærequisitum ad operandum, applicatio scilicet potentæ, quæ est à decreto efficaci, non habet re verà sufficientem culturam, per quam fructum re ipsa ferat: Ergo immeritò Deus illi exprobraret, quòd non faceret uvas, sed labruscas, & imprudenter ab illa expectaret fructus bonorum operum.

Hoc explicant & confirmant exemplo agricolæ, qui si ultimam manum non adhiberet vineæ suæ, & illi denegaret aliquam culturam omninò necessariam ut faceret fructus, immeritò conquireretur de tali vinea, eò quòd non ferret uvas, sed spinas aut labruscas. Sicut etiam immeritò quis exprobraret homini constituto in tenebris, & non habenti copiam luminis,

quod non videret, licet oculos habeat integros & sanos: quia si lumen ei deest, non plus iure expectari potest ab homine oculato quod videat, quam ab homine caeco.

124. Ad objectionem in primis dico cum Augustino epistola 105. ad Sixtinum, illam omnes vires suas perdere in parvulis qui sine baptismo decesserunt: illis enim Deus non poterit opponere in die iudicii aliquos, vel aliquem ex praedestinatis, qui sine baptismo in se vel in voto, fuerit iustificatus, & salvatus.

125. Secundò dico, illud argumentum non solum militare contra decretum praedeterminans & esse efficacem, quod admittunt Thomistae; sed etiam contra gratiam congruam, quam docent Suarez, Vazquez, & alii Recentiores, ut evidenter constabit illud proponendo sub eadem forma & serie verborum, sub qua ab Authore proponitur, Scriptura & SS. Patres dicunt omni excusatione carituros improbos in die iudicii: quia quaecumque praetexant occasionem sui lapsus, poterunt eis alii opponi qui in eodem fuerint statu antecedenti, & tamen rectè egerint: Sed hoc non potest verificari in sententia Suaris, & aliorum qui admittunt gratiam congruam: Ergo &c. Minor probatur: Gratia congrua pertinet ad statum antecedentem potentiae liberae, & est necessàriò requisita in quocumque homine: vel Angelo, ad bene operandum; ita ut illa subleat, implicet contradictionem quod de facto operetur, ut ejus defensores docent: Ergo Deus in die iudicii neminem poterit opponere ex tota multitudine bonorum Angelorum, vel hominum, qui sine tali gratia congrua rectè operatus fuerint.

126. Adde quòd, ille cui deest gratia congrua, non minus carere videtur auxilio sufficienti, quam ille cui denegatur gratia de se efficacem & physicè praedeterminans, ut expressè docet P. Martinonis in Anti-Jansenio disp. 27. lect. 3. num. 25. ubi variis argumentis gratiam congruam Suaris & Vazquez, aliorumque Theologorum Societatis confutans, istud tertio loco subijcit: Tertio, si tanta motio & excitatio necessaria est moraliter ad conversionem: ergo qui minorem recipiunt, non habent auxilium moraliter sufficiens, atque ita quotquot non convertuntur, carent auxilio sufficienti moraliter ad conversionem, estque illis moraliter impossibile non convertantur. Vnde huiusmodi querimonia & exprobratio metaphysica esset, non moralis & rationalis, quod absit, Quid est quod debui ultra facere vinea mea & non feci? Isaias 5. Possent enim Iudaei merito respondere: debebas nobis dare auxilium moraliter sufficiens, non autem tale cum quo fuit moraliter impossibile converti, & quo praeventus nemo converteretur. Quomodo expectasti uvas ab iis quibus impossibile moraliter fuit non ferre labruscas? Et infra num. 28. ait sententiam quae docet gratiam congruam incidere in utrumque inconveniens quod obijcit Thomistis, & inducere gratiam necessitantem, ac excludere sufficientem. Quod de morali insufficientia (inquit) manifestissimum est, quia cum tali gratia sola, est moraliter impossibile bene operari, Dicitur enim esse moraliter impossibile, quod adeò difficile est, ut nemo illud faciat: quare sicut prior sententia (quae docet gratiam physicè praedeterminantem) negat evidentè dari auxilium physicè sufficiens: ita haec, (quae admittit gratiam congruam) negat evidentè dari sufficiens moraliter. Quorum utrumque alienum esse mihi videtur à sincera Dei voluntate salvandi omnes homines, minimeque consentire cum

A supra dictis Scripturae protestationibus. Quid ultra debui facere vinea mea & non feci? An quia expectavi ut faceret uvas & fecit labruscas? Isaias 5. Nemo enim responderi jure posset agricolae, aut domino vineae, qui sic loqueretur: Frustra expectasti ut faceret uvas, adhibita tantum eà cultura, cum qua neque unquam ulla alia vinea ab orbe condito fructum tulit, neque physicè aut moraliter possibile erat ut ferret; & debebas aliquid ultra facere, ut prudenter & rationaliter fructum ab illa sperares?

Et certè si agricola praverideret quòd si plantaret vineam in aliquo loco sterili & infertili, nullo unquam fructu produceret; sed spinas tantum & tribulos germinaret; illi merito postea exprobraret quòd non faceret uvas, sed spinas, & insipienter omnino ab illa fructus expectaret. Ita cum in sententia Suaris, Vazquez, & aliorum Recentiorum, Deus multis denegat gratiam congruam, eosque ponat in occasionibus illis & circumstantiis in quibus praevit per scientiam mediam nullatenus operaturos, frustra de illis videtur conqueri, eisque exprobrare quòd non convertantur, & ferant fructus bonorum operum; poterunt enim respondere, quatenus denegasti gratiam congruam, & nos collocasti in iis occasionibus & circumstantiis, in quibus praevit nos minime operaturos, & in quibus moraliter impossibile erat nos operari & ferre fructum bonorum operum?

Ex his constat difficultatem propositam esse nobis & Adversariis communem. Praesertim cum omnes Theologi Societatis Jesu, ex praescripto seu decreto Claudii Aquavivae, ejusdem Societatis Generalis, gratiam congruam docere teneantur, ut testantur Tannerus l. 2. ad quaest. 109. & Paulus Leonardus in libro de scientia media, ubi asserunt decretum illud fuisse sub his verbis conceptum & editum: Nostri imposterum omnino doceant inter eam gratiam quae effectum reipsa habet, atque efficacem dicitur, & eam quam sufficientem nominant, non tantum distinctam, etiam cooperantem gratiam habentem, effectum sortiantur, altera non item; sed in ipso actu primo, in quòd post à scientia conditionalium, ex efficaci Dei proposito atque intentione efficiendi certissime in nobis boni, de industria ipse ea media seeligat, atque eo modo & tempore conferat, quo videt effectum infallibiliter habiturum, alius usus, si haec similiter praevitisset: quatenus semper moraliter & in ratione beneficii plus aliquatenus efficaci quam in sufficienti gratia, ETIAM IN ACTU PRIMO, contineri; atque hac ratione efficere Deum ut reipsa faciamus, non verò ex eo tantum quòd datur gratiam qua facere possumus. Datum Roma die 14. Decembris anni 1613.

E Tertio dico, illud idem argumentum quòd nobis opponunt Adversarii, fuisse olim D. Augustino à Pelagianis propositum, & ab ipso solutum & contritum. Nam Monachi Adherentini sub Valentino Abbate, contendebant quòd si gratia efficacem esset necessaria ad agendum, tolleretur correctionis necessitas, & peccatorum inexcusabilitas; & dicebant neminem esse corripiendum si Dei praecipia non faceret, sed pro illo ut faciat tantummodo orandum, ut refert D. Augustinus lib. 1. Retract. cap. 67. Unde sic isti Monachi argumentabantur: Si ad servanda praecipia necessarium est quòd Deus det homini obedientiam. Si ad perseverandum

randum necessarium est donum perseverantiae, sine quo nullus unquam perseveravit : sequitur quod non sint corripendi homines, & quod illis non debeat imputari ad culpam, cum quod illis non servant, aut non perseverant ut precepta non servant, aut non perseverant ut precepta non servant : quia Deus pro suo beneplacito, quibusdam tribuit haec dona, aliis vero non tribuit, neque est in eorum potestate illa obtinere. Sed audiamus eos apud Augustinum de correptione & gratia cap. 4. obmurmurantes, ac dicentes : *Redde autem corripere, si eam (scilicet gratiam) mea culpa non haberem : hoc est si eam possem mihi dare vel sumere ipse, nec facerem ; vel si deus illi acciperet et nolisset.* Cum ergo & ipsa voluntas Domino preparatur, cur me corripis quia videris magis precepta nolle, & non potius ipsum rogas ut in me operetur & velle : Eiterum cap. 6. Hanc charitatem (inquit) non accepimus : quid tu quoque rogamur, quasi nos eam nobis dare possimus, & nostro arbitrio habere nolimus ?

132. Illam hanc difficultatem solveret magnus gratiae defensor Augustinus, scripsit epistolam 46. & 47. ad illos Monachos instruendos, & duos eorum libros compoluit : unum de gratia & libero arbitrio, & alterum de correptione & gratia, in quibus ostendit primò, non tolli, sed juvari, & perfici liberum arbitrium per gratiam Dei, quia gratia causat in nobis libertatem, fortissimam & invictissimam voluntatem ; & voluntas non libertate consequitur gratiam, sed gratia libertatem, ut habetur cap. 8. de correptione & gratia. Secundò, ratione necessitatis gratia non tolli correctionis necessitatem : quia ea utitur Deus tanquam medio extrinsecus adhibito, & exteriùs juvante, dum gratia intus in corde hominis operatur, & eius voluntatem immutat. Ex quibus constat, hoc etiam argumentum, quod ad eò extollunt & magnificant Recentiores, non esse novum, sed perantiquum, & ex veteri Pelagianorum officina desumptum. His praesuppositis.

133. Respondeo directè ad argumentum, quòd ad hoc ut reprobis sint inexcusabiles in die iudicis, satis est quòd Deus possit illis opponere alios, tum ex Angelis, tum ex hominibus, quibus fuerint aequales in auxiliis sufficientibus, & qui vel nulla vel minora praebuerint impedimenta auxiliis efficacibus. Ratio est, quia ut aliquis possit justè corripì & increpari exemplo alterius, sufficit quòd aequaliter possit ac ille, & tamen aequalia non praestet : ille autem qui est aequalis alteri in auxiliis sufficientibus, quamvis sit in aequalis in efficacibus, aequaliter potest : quia aequalis efficacia non dant posse agere, neque praebent virtutem aut complementum potentiae, sed tantum actualitatem & applicationem illius (ut suppono ex Tractu de Auxiliis) & aliunde peccatores quando transgrediuntur precepta, tali actualitate & applicatione non carent, nisi quia per culpam mortalem aut venialem, ei possunt vel posuerint impedimentum. Unde

134. Respondeo ad confirmationem, Deum merito exprobrare vineae suae, quòd non ferat uvas, sed spinas, & animas fideles, quòd non faciat fructus bonorum operum ; quia licet tali vineae desit aliqua cultura necessaria ad producendos fructus, & anima aliquod auxilium priùs natura requisitum ad operandum, ille tamen defectus & carentia provenit ex culpa ipsius hominis, qui per propriam malitiam, vel negligen-

135. riam, divinae gratiae praebuit obicem. Ita expressè docet D. Thomas 3. contra Gentes cap. 159. ubi sibi opponit idem omnino argumentum quòd nobis objicit Adversarij, & eodem modo illud resolvit, quòd à nobis solutum est. Sic enim habet : *Cum aliquis non possit sine auxilio divinae gratiae habere ea quae sunt necessaria ad tendendum in ultimum finem, sicut est spes, dilectio, & perseverantia : potest alicui videri quòd non sit homini imputandum, si praedictis careat : praecipue cum auxilium gratiae mereri non possit, nec ad Deum converti, nisi Deus eum convertat, nulli enim imputatur quòd ab alio dependet. Quòd si concedatur, plura in convenientia consequi manifestum est : sequitur enim quòd ille qui fidem non habet, nec spem, nec dilectionem Dei, perseverantiam in bono, non est poenae dignus.*

136. Ecce ipsummet Adversariorum argumentum, cui sic respondet. Ad hujus dubitationis solutionem considerandum est, quòd licet aliquis per motum liberi arbitrii divinam gratiam nec promereri nec advocare possit, potest tamen seipsum impedire ne eam recipiat : dicitur enim de quibusdam Job 21. *Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Et Job. 24. *Ipsi fuerunt rebelles luminibus.* Et cum hoc sit in potestate liberi arbitrii impedire divinae gratiae receptionem, non immeritò imputatur ei qui impedimentum praestat gratiae receptioni : Deus enim, quantum est ex se, paratus est omnibus gratiam dare, vult enim omnes homines salvos fieri, sed illi soli gratia privantur, qui in seipsis gratiam impedimentum praestant. Sicut Sole mundum illuminante, in culpam imputaretur ei qui oculos claudit, licet videre non possit, nisi lumine Solis praeveniatur.

137. Idem docet exponens illa verba Joannis : *Nemo venit ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.* Dicit enim, quòd sicut grave per naturam non potest sursum ferri, nisi trahatur ab alio : ita cor humanum ex se ad inferiora tendens, non potest sursum elevari, nisi trahatur per gratiam. Si vero non elevetur, non est defectus ex parte trahentis, qui, quantum est de se, nulli deficit, sed est propter impedimentum ejus qui non trahitur. Et 2. 2. quaest. 2. art. 5. ad 1. *Auxilium gratiae (inquit) quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur : quibus autem non datur, ex justitia non datur, in poenam praecedentis peccati, & salutem originalis, ut habet Augustinus lib. de correptione & gratia cap. 5. & 6.*

138. Ex his ergo constat, quòd secundum doctrinam D. Thomae imputatur homini quando non operatur, etiam si non habeat tunc auxilium efficace ; quia non habere est ex impedimento quòd voluntarie apponit, reddendo se illo indignum, & se disponendo ad ejus denegationem, per culpam mortalem, aut venialem. Unde patet responsio ad exemplum allatum de vinea cui desisset ultima cultura, & de homine in tenebris constituto : dicendum enim est, quòd si agricola dedisset vineae omnes primas culturas, & esset paratus dare illi ultimam, & vinea illam recufaret, ac illi poneret impedimentum, merito posset illi exprobrare, si postea non faceret uvas, sed labruscas. Sicut etiam jure exprobraretur homini constituto in tenebris, quòd non videat, si quis ipsi lumen offerret, & diceret aperite fenestras, ille tamen impediret.

§. II.

Variae instantiae proponuntur & solvuntur.

139. Contra hanc responsionem & doctrinam ex S. Thoma & aliis SS. Patribus infra referet.

referendis desumptam, multipliciter insurgunt Adversarii, eamque variis instantiis, veluti quibusdam nebulis, obfcurare conantur. In primis dicunt, quod hæc responsio non potest habere locum respectu denegationis primæ gratiæ, cum denegatio talis auxilii nullam supponat culpam antecedentem, actualem, imò nec originalem, saltem in Adamo, & in malis Angelis.

135. Secundò instant, & dicunt, quod si homo per propriam culpam & negligentiam possit ponere impedimentum gratiæ efficaci, poterit etiam illi resistere; cum resistere gratiæ, & illi ponere impedimentum, synonyma sint, & idem omnino significant.

136. Tertio si homo ex innata libertate possit se disponere ad denegationem auxilii efficaci, poterit etiam ex viribus liberi arbitrii se præparare ad ejus receptionem; & sic aliqua caro gloriari poterit coram Deo, Tyrius scilicet præ Judæo, quod se pro innata libertate reddiderit aptiorem ad auxilia gratiæ recipienda.

137. Denique ex hac responsione sequitur, non esse recurrendum ad inscrutabilia Dei judicia, ad reddendum rationem cur Deus unum trahat & alium non trahat per gratiam efficacem, sed ad liberum arbitrium ponens impedimentum gratiæ in uno, non verò in alio: At hoc repugnat SS. Patribus supra relatis: Ergo &c. Hæc tamen instantiæ, ex fundamentis supra statutis, facillè dilui possunt.

138. Ad primam enim in primis dico, quod sicut in sententia Suaris, & aliorum Recentiorum, denegatio primæ gratiæ congruæ, nullam habet causam in homine, sed reducitur in simplicem Dei voluntatem, & in judicia ejus inscrutabilia: ita plures ex discipulis D. Thomæ, permissionem primi peccati, sive negationem gratiæ efficaci necessariæ ad primum peccatum mortale vitandum, ex nulla hominis culpa, sed ex sola Dei voluntate repetunt. Cui sententiæ adhæret Estius in 1. sent. dist. 41. §. 18. *Quod Deus (inquit) permittat hominem vel Angelum cadere in peccatum quo Deum deserit, videlicet non præbendo auxilium efficacem ne cadat, hoc non habet causam in ipsis.* Idem docet ex Patribus Societatis Claudius Typhanus, in libro de ordine cap. 32.

139. Respondeo secundò cum Alvare, Joanne à S. Thoma, & pluribus aliis Thomistis: etiam Adamum & Angelos caruisse auxilio efficaci ad perseverandum, ex propria culpa, non quidem antecedente, sed concomitante, quæ fuit prior privatione auxilii efficaci, in genere causæ materialis & dispositivæ. Pro cuius elucidatione

Notandum est primò: denegationem auxilii efficaci posse duobus modis considerari. Primò activè, & prout se tenet ex parte Dei, & sic vocatur permissio peccati, seu denegatio gratiæ. Secundò passivè, & prout se tenet ex parte hominis vel Angeli, & sic dicitur privatio gratiæ.

Norandum secundò, seu potius supponendum ex Philosophia: quod licet causæ in eodem instanti temporis simul exercent suas causalitates, hoc tamen non obstat, quin una sit prior alterà in uno genere, & posterior in altero. Patet hoc in generatione & corruptione substantiali, quæ licet fiant in eodem instanti temporis, tamè se invicem præcedunt in diverso genere causæ: est enim corruptio vel dispositio præcedens introductionem formæ, quia non nisi in subiecto carente formâ introducitur opposita; licet in genere causæ formalis generatio sit prior, &

ad eam sequatur corruptio. Hoc clariùs constat in exemplo venti aperiens fenestrâ, & per eam intrantis in aulam, quo communiter utuntur Thomistæ ad mutuam illam prioritatem explicandam: hujusmodi enim ingressus præcedit aperiens fenestrâ in genere causæ efficientis, cum ad eam activè concurrat; & ipsa aperiens fenestrâ est prior ingressu venti, in genere causæ materialis & dispositivæ, in quantum dispositio ad prædictû aëris & veti ingressû. His præsuppositis

Alvarez, Joannes à S. Thoma, & plures alii Thomistæ docent, quod licet denegatio gratiæ ut est pura negatio, & primus effectus reprobativæ, nullam habeat causam ex parte hominis, sed reduci debeat in simplicem Dei voluntatem, quæ ut dicit Apostolus, *cujus vult miseretur, et quem vult indurat* (non impediendo malitiam, sed denegando gratiam, ut explicat Augustinus), illa tamen, ut habet rationem privationis, & prout se tenet ex parte hominis, nunquam est sine aliquo obstaculo ex parte nostra, licet illud non sit semper peccatum præcedens, etiam originale (ut patet in Adamo & in malis Angelis), sed ipsa culpa concomitans, quæ licet sit in eodem instanti temporis quò ipsa denegatio auxilii, illam tamen antecedit prioritare naturæ causalitatis, in genere causæ materialis & dispositivæ. Sicut licet illuminatio Solis, & remotione tenebrarum, sint simul tempore; tamen se invicem præcedunt, prioritare naturæ. Nam ex parte Solis, prius est illuminare, quàm tenebras removere: ex parte autem aëris, prius est purgari à tenebris, quàm consequi lumen, ordine naturæ: ut dicit D. Thomas 1. 2. quæst. 113. art. 8. ad 1.

Ex his duabus solutionibus, prima videtur magis solida, & magis conformis SS. Patribus supra relatis, qui primam gratiæ efficaci denegationem reducunt in simplicem Dei voluntatem, & in judicia ejus inscrutabilia. Secunda magis subtilis, & desumpta ex principis Philosophorum, qui docent cum Aristotele & D. Thoma, quod causæ supèr se invicem causæ, & quod licet in eodem instanti temporis suas exercent causalitates, hoc tamen non impedit, quin una sit prior alterà in uno genere, & posterior in alio: ut constat in exemplis adductis, & fuit, ac eruditè ostendit Claudius Typhanus in libro citato de ordine, de quæ prior & posteriori.

Neque contra hanc responsionem valet instantia cuiusdâ Recentioris, dicentis quod præcessio realis mutua, quæ idem sit prius suo priori, ac proinde seipso, implicat contradictionem.

Facilè enim respondetur, distinguendo præcedens. Præcessio realis mutua, quæ aliqui duntaxat prius suo priori, prioritare in quo, concedo. Prioritare à quo, nego. Hoc enim intercedit discrimen inter ea quæ sunt priora aliis prioritare in quo, & à quo; quod ea quæ sunt priora in quo, in eo priori existunt (prioritas enim in quo est prioritas existentia) & in eo priori sunt extra dependentias omnium causarum, ac proinde non possunt dependere à quocumque alio posteriori, etiam in alio genere causæ. E contra verò, cum illa quæ sunt priora prioritare solùm à quo (quæ est prioritas solùm naturæ & causalitatis, non verò durationis & existentia) nec sint nec concipiuntur esse in eo priori extra dependentias omnium causarum, possunt ab aliis dependere in altero genere causæ, & consequenter esse illis posteriora.

Ad secundum nego sequelam Majoris. Sicut enim

enim quis impedire potest ingressum radii solaris in aulam, claudendo fenestram, & ejus receptionem ponendo impedimentum; illum tamen jam receptum privare non potest suo effectu, nec impedire quin illum in aërem. Ita similiter homo per culpam antecedentem, vel concitantem impedire potest receptionem gratiæ efficacis, & suâ indignitate Deum movere ad illam denegandam. Illi tamen jam receptæ, & in anima existentis, non potest resistere (potentiâ saltem consequenti, & in sensu composito) vel eam frustrare effectu quem Deus efficaciter per illum intendit producere. Ut enim dicit D. Thomas supra relatus: *Impossibile est hac duosimul esse, quod spiritus sanctus velit aliquem movere ad vitam charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando.*

Ad tertium nego etiam sequelam. Sicut enim (ut persistimus in eodem exemplo) licet homo claudendo fenestram impedire possit illuminationem Solis, non potest tamen illum ad se trahere, & advocare: ita etiam licet aliquis per motum liberi arbitrii possit seipsum impedire ne gratiam recipiat, illam tamen nec promereri nec advocare potest, nec ad illam recipiendam se disponere ex solis virtute liberi arbitrii, sed solum ex virtute ipsius gratiæ, cor ejus moventis. Quia ut homo ponat impedimentum gratiæ, oportet solum quod peccet mortaliter aut venialiter: quod potest ex solis virtutibus, seu potius sola defectibilitate liberi arbitrii. Ut verò se ad illam præparet & disponat, requiritur quod elicitatum supernaturalium, cum dispositio & forma debeant esse ejusdem ordinis: quod homo præstare non potest, nisi virtute ipsius gratiæ, illum moventis & applicantis. Unde dicit Augustinus de corrept. & gratia cap. 1. *Liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.* Et D. Thomas 1. 2. quæst. 112. art. 3. ad 1. *Defectus gratiæ prima causa est ex nobis, sed collationis gratiæ prima causa est ex Deo: secundum illud Osee 13. Perditio tua ex te Israel, tantum modo in me auxilium tuum.* Et super Epistolam ad Hebræos cap. 12. lect. 3. *Hoc ipsum quod aliquis non ponit obstaculum gratiæ, ex ipsa gratia procedit: unde si aliquis ponat, & tamen moveatur cor ejus ad removendum illud, hoc est ex dono gratiæ Dei vocantis per misericordiam suam.* Ex parte subdit: *Quod ergo à quibusdam removetur illud obstaculum, hoc est ex misericordia Dei: quod autem non removetur, hoc est ex justitia ejus.* Unde juxta doctrinam D. Thomæ, licet Deus semper denegat homini gratiam ex justitia, & propter aliquam culpam mortalem, aut venialem, vel saltem originalem, per quam ponit vel ponit ei impedimentum, illam tamen non contrahit ex eo quod ei nullam ponit obicem, sed ex pura liberalitate & misericordia: imò potius per suam gratiam facit, quod homo vel non ponat ei obicem, vel si illud posuerit, movet cor ejus ad removendum illud.

Ex quo patet responsio ad ultimum, neganda est enim sequela Majoris. Cum enim nullus sit homo, qui per aliquam culpam mortalem, aut venialem, vel saltem originalem, gratiæ impedimentum non ponat, vel posuerit: nulla potest reddi ratio, cur Deus in uno tale impedimentum tollat, vel illo non obstante, ei gratiam conferat, non verò in alio; sed ad simplicem Dei voluntatem, & ad inscrutabilia judicia ejus, cum Apostolo necessariò recurrendum est.

A Addo quòd licet denegatio gratiæ, privativè sumpta, & ut se tenet ex parte hominis, aliquam in eo supponat causam; illa tamen ut est pura negatio, & primus reprobationis effectus, nullam in eo causam supponit, sed ad simplicem Dei voluntatem reducit: ut ostendemus in Tractatu de prædestinatione.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

EX dictis colliges primò, quamlibet culpam, sive mortalem, sive venialem, imò & originalem (in sententia eorum qui causam reprobationis negativæ ad peccatum originale referunt, de quo in Tractatu de prædestinatione) sufficere, ut Deus gratiam suam efficacem ad vitandam peccatum etiam mortale, justo interdum, pro judiciorum suorum inscrutabili profunditate, denegat. Quare cum nemo, quantumvis justus & sanctus, sit immunis à peccato originali, imò nec actuali, saltem veniali, ut definit Tridentinum sessione 6. can. 23. nemo est qui non humiliter agnoscere debeat, pro merito peccatorum suorum se posse à Deo justè derelinqui, ad eòque ne id fiat, cum Regio Vate identidem exclamare: *Adiuro meus esto Domine, ne derelinquas me;* & qui, ut monet Apostolus supra relatus, non debeat cum timore & tremore operari salutem. Unde Leo Papa serm. 8. de Epiphania: *Hæc Sanctis causa est tremendi atque metuendi, ne ipsi in operibus pietatis elati, deserantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ.*

Omnibus etiam veraciter humilibus, habenda semper est præ oculis egregia Ricardi Victorini hæc de re sententia: de statu interiori hominis parte 1. cap. 22. *Gratia (inquit) quam semel homo accepit ante peccatum, justè subtrahi non potuit, quam est præ meritum acceperat, sine culpa tamen amittere non debebat: nunc autem omni hora potest justè subtrahi, quia nunquam potest homo sine culpa inveniri.*

Obiervandum tamen est, quod licet omnia peccata, non solum mortalia, sed etiam venialia, gratiæ efficaci ponant impedimentum; & sint sufficiens causa, cur illam Deus denegare possit, etiam justo, ad superandam tentationem: superbia tamen & præsumptio, ac in propriis virtutibus fiducia, maximum divini gratiæ ponit obicem, ut eleganter declarat D. Bernardus serm. 54. in Cantica, his verbis: *In veritate didici, nihil equè efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam si coram Deo inveniaris non altum sapere, sed timere, Beatus homo qui semper est pavidus. Time ergò cum arriserit gratia, time cum abierit, time cum denud revertetur: hoc est semper pavidum esse. Succedant vicissim sibi in amore tres isti timores, secundum quod gratia vel adesse dignatur, vel offensa recedere, seu iterum placata redire sentitur. Cum adesse, time ne non dignè opereris ex ea, nam hoc monet Apostolus, videte inquit ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Quod si recesserit, multò magis timendum: plane multò magis, quia ubi deficit tibi gratia, deficit tu. Tunc ergo subtracta gratia, tanquam mox casurus time & contremisce, Deo tibi ut sentis irato, quia reliquit te custodia, nec dubites causam esse superbiam, etiam si non appareat: quod enim nescis, scit Deus, & qui te iudicat.*

cat, ipse est. Nunquid qui humilibus dat gratiam, A
humili aufert datam? Ergo argumentum superbie,
privatio est gratia.

147 Ex dictis etiam intelliges difficile testimo-
nium Divi Thomae, qui exponens haec verba
Christi Joan. 17. Ego pro eis rogo, non pro mundo,
sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt, sic ait: Di-
cendum quod Christus quantum est de se pro omnibus o-
ravit, quia oratio sua, quantum est de se, efficax est
ut valeat toti mundo, sed tamen non in omnibus sorti-
tur effectum, nisi in Sanctis & Electis Dei, & hoc prop-
ter impedimentum mundanorum.

His enim verbis non intendit docere (ut aliqui
existimant) quod oratio Christi, ejusque volun-
tas absoluta, & gratia efficax per illam obtenta, B
vel preparata, sit dependens quantum ad usum
& efficaciam a libero hominum arbitrio, ita ut
possit frustrari, & reddi inefficax per ejus resi-
stentiam & dissentium, ut docent Molina & alii
Recentiores. Sed tantum vult, quod liberum
hominis arbitrium, per culpam mortalem, vel
venialem, potest ponere obicem & impedimen-
tum gratiae efficaci, & se reddere indignum ejus
receptione, seu suam indignitate movere Deum ad
illam denegandam, non tamen illam jam recep-
tam, & in anima existentem, abjicere, & frustra-
re suo effectu: ut exemplo radii solaris, cujus re-
ceptioni homo potest ponere impedimentum,
claudendo oculos, vel fenestram, non tamen
illum jam receptum frustrare suo effectu, & ejus
illuminationem impedire, supra declaravimus.
Quod autem hic sit verus, & germanus sensus
D. Thomae, satis aperte indicant haec verba: *Et
hoc propter impedimentum mundanorum*, quibus si-
gnificat mundanos (id est reprobos & peccato-
res) per peccata quae committunt, divinae gra-
tiae ponere impedimentum. Et licet illud etiam
interdum ponatur a sanctis & electis, Deus tamen
in eis illud vincit, seu ab eis remouet per
suam misericordiam, & propter merita Christi,
qui pro eorum salute rogavit, non tamen in
mundanis & reprobis, quia pro eis Christus non
oravit, ut vitam consequerentur aeternam, sicut
pro praedestinatiss, ut disp. praecedenti art. 2. ex-
posuimus.

§. IV.

*Exponuntur quadam testimonia D. Augustini &
sancti Thomae qua videntur favere Ad-
versariorum sententiae.*

148 **O**bjiciunt in primis Adversarii, quod Divus
Augustinus interdum docet, ex duobus
hominibus aequali auxilio gratiae praeventis, unum
propria voluntate converti, & tentationi
resistere, non vero alterum: Ergo ex Augustino
voluntas Dei non est efficax de se, sed ex consen-
su & determinatione liberi arbitrii. Consequen-
tia patet, Antecedens probatur ex Augustino li-
bro de praedest. & gratia cap. 15. ubi parificat
quantum ad omnia Pharaonem & Nabuchodonosor:
in natura, in dignitate, in poena qua flagellati
sunt a Deo causa, quia uterque populum
fuerunt diversi, quia unus, inquit, manum
Dei sentiens, in recordatione propria iniquitatis inge-
muit, alter libero contra Dei misericordissimam veri-
tatem pugnavit arbitrio. Idem docet 12. de Civit.
cap. 6. de duobus aequali tentatione visis mulie-

ris pullatis: Si aliqui duo (inquit) aequaliter affecti
animo & corpore, videant unius corporis pulchritu-
dinem, qua visus unus eorum ad illicitum perfructum
moveatur, alter in voluntate pudica stabili perseveret,
quid putamus esse cause ut in illo fiat, in illo non fiat
voluntas mala, quae illam rem fecit in quo facta est. Ne-
que enim pulchritudo illa corporis: nam eam non fecit
in ambobus, quandoquidem amborum non dispariter
occurrit aspectibus. An caro intuentis in causa est? Cur
non & illius? An vero unius? Cur non utriusque?
Ambos enim & animo & corpore aequaliter affectus
fuisse praedicimus. An dicendum est, Alterum eorum
occulta maligni spiritus suggestionem tentatum, quod
non eidem suggestioni & qualicumque suasioni, quali
propria voluntate consenserit? &c. Cui difficultati
postea sic respondet: *Ut hoc quoque impedimen-
tum ab ista questione tollatur si eadem tentatione am-
bo tententur, & unus ei cedat atque consentiat, alter
idem qui fuerat perseveret, quid aliud apparet, nisi
unum voluisse, alterum noluisse a castitate desistere?* 1.
tem libro 1. ad Simplicianum quaest. 2. loquens
de Electis dicit: *Si voluisset & incurrisset, Dei adju-
rio pervenisset.* Et de spiritu & littera cap. 3. docet
quod visorum suasionibus agit Deus, ut velimus &
credamus, sive extrinsecus, per Evangelicas exhortatio-
nes &c. sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate
quid ei veniat in mentem; sed consentire vel dissentire
propria voluntatis est.

Respondeo negando Antecedens. Ad cuius
primam probationem, in primis dico non esse
certum, sed dubium, an liber de praedest. natione
& gratia sit Augustini, & propterea a Lovaniensibus
in appendicem esse rejectum.

Respondeo secundo, Augustinum ibidem lo-
qui tantum de auxiliis externalis, vel de interna
moraliter tantum excitantibus (illa enim pos-
sunt esse aequalia in consentiente & non con-
sentiente) non autem de auxiliis efficacibus &
physicis praeventibus, quae admittit locis su-
pra a nobis relatis: talia enim auxilia tempore
sunt majora in eo qui convertitur, quam in alio
qui non convertitur. Et ita clarè se explicat S.
Doctor ibidem: dicit enim quod Nabuchodonosor
manum Dei sentiens & ingemiscens panituit,
quia illi ut mutaretur adsuit divinum praesidium, alteri
ut induraretur desuit.

Ad secundum testimonium, similiter respon-
det Vazquez, Augustinum eo loco aequiparare
illos duos juvenes, solum quantum ad circum-
stantias, & exteriora signa, non autem quantum
ad auxilia intrinseca.

Secundo respondeo quod intentio Augustini
in eo loco solum est ostendere, quod consen-
sus in tentationem oriatur a voluntate propria
ut deficiente, & non solum ex eo quod natura
est: quia ibi loquitur expressè de origine mali
& peccati unde sit, cum ipsa natura sit bona, &
dicit oriari ex propria voluntate, ut ex nihilo fa-
cta est, seu ut defectibilis est. Resistencia autem
contra hanc tentationem, licet propria volun-
tate fiat, non tamen propria voluntate modo
sumpta, vel auxilio tantum morali excitata, sed
voluntate preparata, determinata & applicata
per gratiam; ut clarè docet idem Augustinus
locis supra relatis, praesertim de dono perse-
verantiae cap. 13. ubi ait: *Nos ergo volumus, sed
Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur,
sed Deus in nobis operatur & operari pro bona vo-
luntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere: hoc
est primum, hoc verum, ut sit humilis & submissus
consensus.*

confessio, & datur totum Deo. Et de gratia & libero arbitrio cap. 16. Certum est nos mandata servare si volumus, sed quia preparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit ut volendo faciamus. Certum est quod velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo scriptum est: preparatur voluntas à Domino. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & iudicia mea observetis, & faciam. Et libro retract. cap. 10. sic habet: *Quantum dicitur in libro de Genesi, divinum lumen patet para cordium qui ab amore visibilibus se ad eius implenda præcepta convertunt, quod omnes possunt si vellent: non existiment novi heretici Pelagiani sententiam esse dicunt: verum est enim omnino hoc posse si vellent, sed preparatur voluntas à Domino. Et alii dicunt: Multi audiunt verbum veritatis, alii credunt, alii contradicunt: volunt ergo isti credere, volunt autem illi: sed cum alius preparatur, alius non preparatur voluntas à Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia eius, quid de proprio. Ex quibus testimoniis patet, quod quando idem Augustinus ait, si Esau voluisset, & occurrisset, &c. Conscientia vel dissentire propria voluntatis est, non intendit excludere gratiam efficacem, quæ facit nos velle, & currere in via mandatorum Dei, juxta illud Propheta Psal. 118. *Viam mandatorum tuorum curram, cum dilatasti cor meum*: Sed tantum declarare consensum & determinationem liberi arbitrii, quod seipsum determinat tanquam secundum liberum & secundum determinans, dependenter à motione & applicatione Dei, ut primi liberi, primique determinantis, cui essentialiter subordinatur, ut clarè seipsum explicat eodem cap. 34. de spiritu & littera, ubi ait: *Profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia eius prævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dicitur, propria voluntatis est.* Quibus verbis aperte declarat, quod quamvis propria voluntatis sit consentire vocationi Dei, ipsum tamen velle Deus in homine operatur per gratiam. Unde quando dicit, *Visorum suorum agit Deus*, &c. tradit quidem & explicat auxilium moraliter excitans, & id quod in vocatione interna ex parte excitationis se tenet; non tamen excludit auxilium physicè præveniens, & motionem effectivè bonæ voluntatis, & tangentem immediate ipsum cor, quam *subministrationem spiritus* appellat. Nam in libro de corrept. & gratia cap. 12. expressè docet requiri præter auxilium sufficiens, & moraliter excitans, sine quo homo non potest operari, quod non relinquatur voluntas sibi ipsi, quia sic deficeret, sed quod Deus operetur ut velit. Et sic quod subventum est infirmitati voluntatis, ut indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur. Quod certe non debuisse dicere Augustinus, si solum agnovisset excitationem quandam indifferentem, quam nos consensu nostro à Deo præviso faciamus determinatam & efficacem. Hæc enim excitatio, & quodcumque indifferentem auxilium, tale est quod cum illo relinquatur homini voluntas sua, ut maneat in tali adjutorio, si velit, nec Deus, posito hoc auxilio, ulterius operatur ut velit. Dicit autem Augustinus, quod si sic relinquatur illi voluntas sua, ut in adjutorio Dei*

A sine quo perseverare non possent (quod est auxilium sufficiens) manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent: inter tot & tantas tentationes, voluntas ipsa infirmitate sua succumberet. Subventum est ergo infirmitati voluntatis humane, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret. Ergo sentit manifestè Augustinus, præter excitationem indifferentem, & auxilium sufficiens, quod de se indifferens est ad operari de facto, vel non, aliud dari quo indefectibiliter agitur.

Utrumque etiam auxilium clarissimè expressit Cyrillus Alexandrinus in libro de adoratione in spiritu, circa medium, ubi sic ait: *Nam quoniam hominis natura non valde generosa est, neque satis idonea ut malum effugere queat, simul quodammodo nobiscum certat Deus, & duplex concedere beneficium videtur, persuadens admonitionibus, ut subsidium inveniamus; & fortius illud præstans, quam ut malum præsens & violentum prevalere possit.* Quid clarius pro distinctione auxilii efficacis à sufficiente? Sicut ergo in homine duplex datur potentia, intellectus scilicet & voluntas: ita etiam secundum Augustinum, & alios SS. Patres, duplex requiritur donum, sive duplex gratia tangens utramque potentiam. Ex parte enim intellectus requiritur illustratio & pia cogitatio. Ex parte vero voluntatis, motio & applicatio. Et hæc duæ gratiæ sunt veluti duo brachia Dei animam complectentia, de quibus dicitur in Canticis: *Lava ejus sub capite meo*, id est intellectu, qui est caput animæ, illustrato per cognitionem. *Et dextera illius amplexabitur me*: per inspirationem suam, & motionem tangentem voluntatem, & per charitatem inflammantem cor & affectum. Et utramque hanc gratiam insinuat Tridentinum sess. 6. can. 5. his verbis: *Si quis dixerit liberum arbitrium motum & excitatum à Deo, non posse dissentire si velit, anathema sit.* His enim verbis declarat, liberum arbitrium non solum esse physicè motum à Deo, ut asserit Calvinus; nec solum moraliter excitatum, ut docebat Pelagius: sed simul esse physicè motum & moraliter excitatum, & sub utraque motione physicâ & moralî, servare potentiam ad dissentendum, ac proinde libertatem, sicut docent Thomistæ.

Objicies secundò: Negatâ gratiâ efficaci ab intrinseco, voluntatis nostræ prædeterminativâ, non possunt admitti decreta ex se efficacia: Sed talem gratiam negat D. Thomas: Ergo & illa decreta. Major constat, nam gratia de se efficax effluit & emanat à decreto efficaci & prædeterminante, & est ejus causalitas & executio. Minor verò probatur ex S. Thoma in cap. 8. ad Roman. lect. 3. ubi expressè docet, vocationem interiorè efficacem esse, quia illi voluntas assentitur: *Hæc vocatio*, inquit, *est efficax in prædestinatis, quia hujusmodi vocationi assentiunt.* Idem docet Dominicus Soto de natura & gratia cap. 15. ubi ait: *In adultis reddenda est proxima causa, cur cum duos aequè sit Deus paratissimus convertere, presentissimâque utrumque misericordiâ aspires, hunc trahat, illum non trahat; quæ reverà reddi non potest, nisi quod alter præbeat assensum & cooperatur, alter verò minime.*

Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, in primis dicendū est, quod quando S. Thomas docet, vocationem

B

C

D

E

151

152

interiorem esse efficacem, quia voluntas con- A
sentit: particula *quia* non est sumenda in sensu
causali, sed illativo: seu secundum rationem
consequentiae, non secundum causam essendi.
Sicut idem S. Doctor quaest. 2. de veritate art.
14. explicat verba Origenis dicentis, *Quia futu-
rum est aliquid, ideo scitur à Deo antequam fiat, &
dicit hoc esse intelligendum secundum causam conse-
quentiae, non secundum causam essendi: id est in sen-
su illativo, non verò in sensu causali.*

153 Secundò responderi potest, quòd si D. Tho-
mas usurpet illam particulam *quia* in sensu cau-
sali, loquitur solum de causalitate materiali &
dispositiva, non autem de formali, vel efficiente.
In quo etiam sensu locutus est Dominicus Soto
cap. 15. de natura & gratia, ut ipsemet testatur B
in fine Commentariorum 4. libri sententiarum
pag. 1053. ubi resumens & repetens eadem ver-
ba quae scripserat in praefato libro de natura &
gratia, addit: *Quidam verò hoc taxare voluerunt
dicentes quòd nimium tribuerim libero arbitrio in ju-
stificationis causa. Et tamen, salvà semper Catholi-
ca Ecclesia censurà, arbitror necessario sic dicendum.
Assensus enim liberi arbitrii non est causa praeveniens
motionem Dei, sed effectus ejusdem motionis, idem prae-
veniens liberum arbitrium. Est enim pulsatio & aspi-
ratio Dei ad corda nostra, similis aeri in fenestram
clausam aspiranti. Sed quia non aperit nobis eadem
corda ex necessitate, sed nobis liberè consentientibus:
quamvis causa prior efficiens quae nos convertit, sit ejus
spiratio, & motio praeveniens; tamen dispositio mate-
rialis (quae hoc modo dici potest causa) est assensus no-
stra. Sicuti causa efficiens praeveniens cur fenestra aperi-
tur, est aer intrans: sed causa materialis cur aer in-
trat, est quia fenestra aperitur.*

Ex quibus patet, Patrem Anatum in libro de
scientia media, frustra adducere Dominicum
Soto tanquam contrarium sententiae Thomista-
rum, cum illam variis in locis expressissimè do-
ceat, ut in Apologia Thomistarum fusè osten-
sum est.

Art. 6

ARTICVLVS VII.

*An divinorum decretorum efficacia, ad statum
innocentiae Angelorum & hominum
extendenda sit?*

154 Hucusque contra Molinam & alios Recen-
tiores pugnatum est, nunc contra Janse-
nium & sectatores ejus certamen instituumus; il-
le enim Author, quasi biceps, & dimidiatus Mo-
lina & D. Thomas allecla; isti adharet, dum ex-
plicat regimen & providentiam Dei respectu
hominis lapsi: illi verò, dum statum innocentiae,
& operationes primi hominis stantis & sani, ac
Angelorum gratiam & praedestinationem expo-
nit. Unde meritò de illo tale aliquid usurpari
potest, quale olim de eo, de quo dicebatur, & Se-
natorem perdidisse, & Monachum non fecisse.

155 Jansenius ergo divinorum decretorum & au-
xiliorum efficaciam respectu hominis lapsi cum
Thomistis agnoscit, sed eam ad statum inno-
centiae Angelorum & hominum non esse ex-
tendendam, cum Molina & aliis Recentioribus
contendit; atque hanc inter gratiam medici-
nalem Christi nobis concessam, & gratiam sani-
tatis Angelis & primis parentibus datam, sta-

tuit generalem differentiam, quòd illa moveat
& determinet liberum arbitrium ad bonum, illa
verò ejus nutum, seu motum, ac determinem-
tionem expectaret, eiq; quantum ad efficaciam
& usum subjeceretur. Idque principiis Augu-
stini adeò connexum putat, ut libro 8. de gratia
Christi Salvatoris cap. 2. scribere non dubita-
verit: *Gratiam efficacem ad omnes humana natura
status dilataram, ab Augustini sensibus esse reman-
simam, & vi potius humana Philosophia, quam
Augustinane Theologia expressam & inventam. Tri-
tumque fundamentum gratiae medicinalis Christi
subverti, & scripturam subnervari, dum gratia
necessitas, non ex vulnere voluntatis, sed natura-
lis indifferetia, & omnium causarum subordinatio-
ne suspenditur.* Addit ibidem: *Qui medicinalem
Christi gratiam sic defendere conantur, ut eam in
praedeterminationem physicam transforment, omni-
statui hominum lapsorum & innocentium, extra
causa prima, & indifferetia voluntatis necessitam,
magis profectò Aristotelici, quam Augustiniani fan-
nam totius praedeterminatio sic asserta, non solum nullo
testimonio ejus probari potest, sed potius universam
doctrinam ejus inexplicabili confusione perturbat:
tollit enim differentiam integrè lapsae voluntatis,
tollit differentiam duplicis adjutorii quo & sine quo;
obscurat veram radicem gratiae medicinalis, nec so-
nit intelligere veram naturam ejus, dum aequaliter
statuit illam praedeterminationem omnibus neces-
sariam. Tandem concludit, differentiam illam
quam statuit inter gratiam medicinalem & gra-
tiam sanitatis, esse doctrinam ab Augustino tra-
ditam, ac fundamentum, veram clavem quae
aditus in scripta ejus, & in palatium gratiae ape-
riendus est, annulum qui caeterorum dogma-
tum catenam trahit, & veluti filam Actaeoneam,
quò nisi quis regatur, tota ejus doctrina, metus
labyrinthus est.*

Verum hæc doctrina Janseonii dupliciter pluri-
bus & illustrissimis D. Augustini Discipulis, qui
decretorum & auxiliorum efficaciam necessita-
tem, non solum pro statu naturae lapsae, sed etiam
pro statu integritatis & innocentiae hominum &
Angelorum agnoscunt, subindeq; discrimen il-
lud gratiae medicinalis & gratiae sanitatis, quod
Janseonianæ doctrinae basis & fundamentum est,
proflus rejiciunt. Inter quo praecipui sunt Tho-
mas Bravardinus, Archiepiscopus Cantuariensis,
& insignis gratiae per se efficacis defensor.
Guilelmus Estius pari Theologiae Posturae &
Scholasticae peritri celeberrimus. Leonardus
Coquæus in Augustini doctrina veratissimus,
ut praefata ejus commentaria in libros de civi-
tate Dei testantur. Ysambertus Academie Parisi-
ensis, praefatissimè lumen. Nuper etiam Tho-
mas Anglus opusculum edidit cui Titulus est,
E *Mens Augustini de gratia Adami, in quo gratiam An-
gelorum & primorum parentum non fuisse sub-
ditam ipsorum libero arbitrio, sed ipsum deter-
minasse & applicasse ad bene operandum, discerit
docet, & oppositam sententiam virus Pelagiani-
sismi continere, & D. Augustino è diametro
repugnare asserit. Idem sentiunt Thomistae cum
Angelico Praeceptore, qui ita clarè mentem suam
aperit locis infra referendis, ut de ea dubitare
nemo possit, nisi in media velit luce cecurrit.*

Porro quia Jansenius ad Augustini tribunal
causam evocat, & solis Augustini testimonio
litem hanc dirimendam esse contendit; ad Au-
gustinum recurrimus, & coram ejus tribunali
causam dicere non reculamus, Jansenioque
respon-

respondemus quod olim Festus Paulo, ad tribu-
nal Caesaris provocanti: *Caesarem appellasti, ad
Caesarem ibi.*

§. I.

Mens Augustini aperitur.

171 **Q**uamvis Jansenius & quidam alii Recen-
tiores existimant, mentem Augustini in
hac celebri quaestione esse conspicuam, illumq;
aperte profiteri decreta efficaciam in Angelis &
primis parentibus in statu innocentiae non fuisse
necessaria, & gratiam hujus felicissimi status, li-
bero arbitrio Adami & Angelorum, quantum
ad efficaciam & usum, fuisse subditam, ejusque
naturam & determinationem expectantem, non
autem voluntatis eorum determinatricem. Hic
tamen breviter demonstrandum suscepi: sen-
tentiam hanc, quae naturae in Adamo & in An-
gelis tantum tribuit, & gratiam eorum libero
arbitrio subijcit, Sancto Doctori de diametro re-
pugnare, ejusque assertores toto ostio ab ejus
principiis aberrare.

172 In primis enim ipse gratiae nutritius & pro-
pugnator Augustinus, non aliter efficaciam di-
vine gratiae in statu naturae lapsae significat &
declarat, quam dicendo quod illa facit nos vel-
le, quod dat bonam voluntatem, & illam inspi-
rant & operatur in nobis, ut constat ex locis supra
relatis: Sed idem asserit de gratia collata Ada-
mo & Angelis in statu innocentiae: Ergo gratiam
efficaciam agnoscit, non solum pro homini-
bus lapsis, sed etiam pro Angelis, & primis pa-
rentibus in statu innocentiae. Major patet, Mi-
nor probatur ex S. Doctore de correptione &
gratia cap. 11. ubi loquens de Adamo in statu in-
nocentiae, sic habet: *Tunc ergo dederat Deus homini
bonam voluntatem.* Et 14. de civit. cap. 11. *Bona
ignem voluntas, inquit, est opus Dei, cum ea quippe ab
eo factus est homo.* Et lib. 12. cap. 9. loquens de
bona voluntate, qua boni Angeli per amorem
adhaerent Deo, dum erant viatores, ait: *Et
illam quis fuerat, nisi ille qui eos cum bona volunta-
te, id est amore casto quo illi adhaerent, creavit, si-
militer eis condens naturam & largiens gratiam: Et
ut magis declararet hanc bonam voluntatem
procellis ab auxilio gratiae, ibidem ait: *Sinon
pererant seipsos facere meliores, quam eos ille fece-
rat, profecto & bonam voluntatem qua meliores es-
sent, nisi operante adjutorio Creatoris, habere non pos-
set &c.**

173 Secundo, Idem Augustinus divinorum de-
cretorum efficaciam & causalitatem in statu na-
turae lapsae demonstrat ex omnipotentissima Dei
potestate, seu ex infinita efficacia & virtute di-
vine voluntatis, quae non potest vinci, impediri,
vel retardari a creatura, & cui volenti saluum
facere, nullum humanum resistit arbitrium; ut
etiam constat ex locis quae supra retulimus: Sed
idem asserit de voluntate Dei erga Angelos &
primos parentes in statu innocentiae: Ergo agno-
scit decreta efficaciam, etiam pro statu innocentiae
hominum & Angelorum. Major patet, Minor
probat ex Augustino in Enchiridio cap. 96. ubi
sic ait: *Deus non ob aliud veraciter vocatur omni-
potens, nisi quia quid vult potest, nec voluntate
cuiuspiam creaturae, voluntatis omnipoten-
tis impeditur effectus.* Nominem autem, cuiuspiam
creatura, procul dubio comprehenduntur non
solum homines in statu naturae lapsae, sed etiam
Angeli & primi parentes in statu innocentiae.

Tom. I.

A Quare ibidem cap. 102. ait: *Quantalibet sint vo-
luntates Angelorum vel hominum, vel bonorum vel
malorum, vel quod Deus, vel aliud volentes quam
Deus, omnipotentis voluntas Dei semper invicta est.*
Unde etiam Danielis 4. Rex Babylonis, jam
ad Deum conversus, & potentiam ejus agno-
scens, confitetur quod *Deus juxta voluntatem
suam facit tam in virtutibus caeli, quam
in habitatoribus terra; & quod non est qui resistat ma-
nui ejus, & dicat ei: quare fecisti?* Manifestum er-
go est, Angelis perinde atque hominibus con-
venire Augustinianum illud effatum, ex quo
Jansenius invictam atque insuperabilem medi-
cinalis gratiae vim reperit: *Cui volenti saluum sa-
cere, nullum resistit arbitrium &c.*

B Tertio, Idem S. Doctor libro 11. de Civit. 161
cap. 19. docet discretionem bonorum & malo-
rum Angelorum fuisse a Deo, non vero a libe-
ro arbitrio, & ait: *Inter sanctos Angelos & im-
mundos fuisse discretum, ubi dictum est, & divisit
Deus inter lucem & tenebras.* Et addit: *solus quippe
ille ista discernere potuit &c.* Et libro 12. cap. 9.
Abfit, ut meliores a seipsis, quam ab illo facti sint.
Interdum etiam refert ad Angelos & primos pa-
rentes illud Apostoli: *Quid habes quod non acce-
pisti?* Nam in Psalmum 70. de bonis Angelis
ait: *Tibi debent quod vivunt, tibi debent quod ju-
ste vivunt.* Et concione 2. in Psalm. 32. loquens
etiam de bonis Angelis, sub nomine & figura
caelorum: *Nec ipsi, inquit, caeli firmitatem
sibi propriam praestiterunt: verbo Domini caeli firma-
ti sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.*
*Non habuerunt aliquid ex se, & tanquam supple-
mentum a Domino perceperunt: Spiritu enim oris
ejus, non pars, sed omnis virtus eorum.* Idem do-
cet D. Gregorius libro 25. Moral. cap. 8. ubi lo-
quens de Angelis dicit: alii cadentibus, alios
a Deo fuisse solidatos: utique similiter casuros,
nisi solidati fuissent. Item Anselmus in libro
de casu diaboli cap. 1. affirmat quod in sanctis
Angelis locum habet illud Apostoli: *Quid habes
quod non accepisti:* Unde etiam Apoc. 7. omni-
um Angelorum in conspectu Throni Dei pro-
cidentium, haec est confessio: *Benedictio, & cla-
ritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus,
& fortitudo Deo nostro in secula seculorum. Amen.*
Quibus verbis, omnium bonorum gloriam ad
Deum referentes, deque omnibus Deo gratias
agentes, omne meritum, & omnem bonum libe-
ri arbitrii usum, eorumque in bono perseveran-
tiam, in Deum ut auctorem reducunt.

C Quarto, Si in statu innocentiae gratia quan-
tum ad efficaciam & usum fuisset subdita libero
arbitrio Adami & Angelorum, D. Augustinus
nullam aliam debuisset assignare rationem ca-
sus Adami & Angelorum, quam eorum liberum
arbitrium, quod noluit uti gratia, nec illam ad
operationem applicare: At qui rationem hanc
non assignat, sed potius ad inferabilia Dei ju-
dicia recurrit, ut patet ex libro 11. de Genesi ad
litteram cap. 10. ubi ait: *Sed posset etiam ipsorum
voluntatem in bonum convertere, quoniam omni-
potens est: posset plane, cur ergo non fecit? quia noluit:
cur noluerit? penes ipsum est.* Ergo existimat gra-
tiam status innocentiae, libero Adami vel Ange-
lorum arbitrio non fuisse subditam. Item idem
S. Doctor locis infra referendis, docet Deum ca-
sum Adami permisisse, ut appareret quid posset
liberum arbitrium sine adjutorio Dei: At haec ra-
tio nulla esset, si liberum arbitrium Adami po-
tuisset ex viribus propriis determinare & appli-
care

D Quinto, Si in statu innocentiae gratia quan-
tum ad efficaciam & usum fuisset subdita libero
arbitrio Adami & Angelorum, D. Augustinus
nullam aliam debuisset assignare rationem ca-
sus Adami & Angelorum, quam eorum liberum
arbitrium, quod noluit uti gratia, nec illam ad
operationem applicare: At qui rationem hanc
non assignat, sed potius ad inferabilia Dei ju-
dicia recurrit, ut patet ex libro 11. de Genesi ad
litteram cap. 10. ubi ait: *Sed posset etiam ipsorum
voluntatem in bonum convertere, quoniam omni-
potens est: posset plane, cur ergo non fecit? quia noluit:
cur noluerit? penes ipsum est.* Ergo existimat gra-
tiam status innocentiae, libero Adami vel Ange-
lorum arbitrio non fuisse subditam. Item idem
S. Doctor locis infra referendis, docet Deum ca-
sum Adami permisisse, ut appareret quid posset
liberum arbitrium sine adjutorio Dei: At haec ra-
tio nulla esset, si liberum arbitrium Adami po-
tuisset ex viribus propriis determinare & appli-
care

care gratiam ad operationem: Ergo idem quod prius.

163 Quinto celebris est locus Augustini 12. de Civ. vir. cap. 9. ubi querit (etiam sub aliis vocibus) unde aut quomodo factum sit, ut ex Angelis aliqui evaserint beati, alii autem miseri? An scilicet ex differentia creationis & liberi arbitrii, an ex differentia regiminis & gratiae? Et ibidem dicit, quod sicut utriusque boni creati sunt: istis (scilicet malis) mala voluntate caderentibus, illi (scilicet boni) amplius adjuti, ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, pervenerunt. Quibus verbis aperte proficitur Augustinus, Angelos bonos qui in veritate steterunt, & in Dei dilectione permanserunt, accepisse majorem gratiam, quam malos qui ceciderunt: scilicet auxilium efficax dans actu perseverare, quo ad beatitudinem pervenerunt.

164 Ex quo confutata manet responsio Jansenii, asserentis illud majus auxilium quod Augustinus dicit collatum fuisse bonis Angelis, & denegatum malis, non esse ipsum perseverantiae donum, sive auxilium efficax ad perseverandum, sed solum majus auxilium quod in ipsa beatitudine à Deo receperunt, nimirum certam scientiam, qua jam beati noverunt se nunquam lapsuros. Haec enim responsio aperte repugnat textui: cum Augustinus dicat, quod boni Angeli, amplius adjuti, ad beatitudinem pervenerunt: non verò quod ubi pervenerunt ad beatitudinem, fuerunt magis adjuti. Unde Estius in 7. distin. 41. §. 13. Si hoc adiutorium quo beati Angeli dicuntur amplius adjuti, esset ipsa beatitudo, sensus redderetur ineptus: scilicet Angelis collatam esse beatitudinem, quod ad beatitudinem pervenerunt.

165 Sexto, Augustinus de corrept. & gratia cap. 11. docet liberum arbitrium in Adamo, non nisi ad malum ex se fuisse potens, ac proinde non potuisse se determinare ad bonum, nisi ex auxilio Dei illud determinantis & applicantis. Liberum arbitrium, inquit, ad malum sufficit: ad bonum autem parum est nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Et Tract. de Cantico novo cap. 8. Quid enim valeat liberum arbitrium non adjutum, in ipso adam demonstratum est: ad malum sufficit sibi, ad bonum non nisi adjuvetur à Deo. Et in Enchir. cap. 106. Homo in paradiso ad se occidendum relinquendo justitiam, idoneus erat per voluntatem: ut autem ab eo teneretur vita justitia, parum erat velle, nisi ille qui eum fecerat adjuvaret. Et serm. 11. de verbis Apostoli cap. 2. docet primum hominem idem cecidisse, quia se subtraxit à divino regimine, Cadens, inquit, à manu signuli fractus est; regebat enim eum ipse qui fecerat. Regimen autem denotat motionem quandam praevientem, & applicantem liberum arbitrium; non verò decretum purè indifferens, & concursum simultaneum, ad speciem actus à voluntate creata determinabilem. Et lib. 14. de Civit. cap. 17. docet Adamum victum fuisse à diabolo, quia noluit fidere de adiutorio Dei: Quamvis, & ipsum considerare de adiutorio Dei, non quidem posset sine adiutorio Dei.

166 Ex quibus totum liquet, quam absurdum, & à veritate, ac Augustini doctrina alienum sit quod ait Jansenius: Omnia bona opera, ad idque & ipsam fidem, & dilectionem Dei, ab Adamo potuisse per arbitrii libertatem fieri sic, ut ea non donaret ei gratia Dei.

167 Patet etiam ex dictis, quam leviter & inconsideratè dixerit, pro motione efficaci ad

A omnes naturae humanae status dilatata, nullum proferri posse Augustini testimonium, plurimum adduximus, quae gratiae efficacis necessitatem, non solum pro statu naturae lapsae, sed etiam pro statu innocentiae hominum & Angelorum aperte declarant. Quod verò idem S. Doctor necessitatem efficacis Dei motionis, etiam pro actibus ordinis naturalis admittat, subindeque eam non ex solo vulnere laesae voluntatis, sed etiam ex generali subordinatione & dependentia à primo motore repetat, breviter demonstrandum est.

§. II.

B Ostenditur S. Augustinum necessitatem efficacis Dei motionis, etiam pro actibus naturalibus, agnoscere.

P Lura etiam in hujus veritatis confirmationem adduci possunt S. Doctoris testimonia. In primis enim in libro de gratia & libero arbitrio cap. 20. haec scribit: Scriptura divina, si diligenter inspicatur, ostendit non solum bonas hominum voluntates, quas ipse facit ex malis, & à se factas bonas, in actus bonos, & in aeternam dirigit vitam: verum etiam illas quae conservant saeculi creaturam, ita esse in Dei potestate, ut eas quod voluerit, quando voluerit, faciat inclinare &c. Quibus verbis aperte docet, Deum ratione summae potestatis, & supremi domini quod habet in nostras voluntates, eas applicare non solum ad actus bonos & supernaturales, quibus homo ad vitam aeternam ordinatur; sed etiam ad naturales, & civiles, quibus haec vita conservatur. Unde apud Prosperum sent. 58 idem Augustinus ait, quod divina voluntas est prima & suprema causa omnium corporalium, spiritualiumque motionum.

Secundo. Idem S. Doctor de corrept. & gratia cap. 14. loquens de electione Saulis in Regem (qua utique erat actus ordinis naturalis) illam reducit in humanorum cordium quod voluntas inclinandorum omnipotentissimam potestatem. Et infra loquens de viris qui David in Regem elegerunt, ait: Sua voluntate utique isti constituerunt Regem David. Quis non videat? Quis hoc negat non enim hoc non ex animo, aut non ex bona voluntate fecerunt: corde pacifico, & tamen hoc in eis egit, qui in cordibus hominum quod voluerit operatur. Adduxit ipsos ut Regem constituerent. Et quomodo adduxit? Nunquid corporalibus ulla vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit. Et addit: Cum voluerit Reges in terra Deus constituit, magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas.

Denique libro 1. contra duas Epist. Pelagiorum cap. 20. D. Augustinus loquens de imitatione Regis Assueri ab indignatione ad mansuetudinem (qua etiam, ut constat, fuit actus ordinis naturalis) inquit quod Deus occultissimus, & efficacissimus potestate cor Regis convertit, & traxit ab indignatione ad lenitatem: hoc est à voluntate ledendi ad voluntatem savendi, secundum illud Apostoli: Deus est enim qui operatur in vobis & velle. Ergo ex Augustino motio Dei efficaci praeviens nostras voluntates, non solum ad actus supernaturales, sed etiam ad operationes ordinis naturalis requiritur.

Ex his liquet, quantum excesserit Jansenius, & quam longè ab Augustini mente & sensibus aberraverit, dum dixit quod totum fundamentum gratiae

gratie medicinalis Christi subvertitur, & Scriptura subvertitur, dum gratia necessitas, non ex vulnere voluntatis, sed ex naturalis ejus indifferentia; & omnium causarum subordinatione subaltiore suspenditur. Nam Augustinus locis jam relatis, divinatorum decretorum efficaciam ad actus etiam naturales extendit, idque ex Scriptura demonstrat; & ait, quod Scriptura divina, si diligenter inspiciatur, ostendit non solum bonas hominum voluntates quas in aeternam dirigit vitam, sed etiam easque conservant saeculi creaturam, & quae ad vitam civilem & politicam spectant, quae utique ordinatae sunt, esse a Deo corda hominum inclinante, & applicante ad quodcumque volent.

S. III.

Extribus Augustini Discipulis eadem veritas declaratur.

Quam praehenter Adversarius asserit, gratiam efficacem ad omnes humanae naturae status dilatata ab Augustini sensibus esse remonstratam, & vi potius humanae Philosophiae, quam Augustinianae Theologiae expressam & inventam. Longe est alia illustriorum D. Augustini Discipulorum sententia. In primis enim D. Prospero supra citatus in libro sententiarum quas ex Augustino collegit, sent. 58. expressè asserit quod Divina voluntas est prima & suprema causa omnium corporalium, spiritualiumque motionum, subindeque divinatorum decretorum & auxiliorum efficaciam, ad omnes humanae naturae status, & ad omnes actus tam ordinis naturalis quam supernaturales extendit.

Secundo Fulgentius Augustiniana doctrinae defensor acerrimus, libro 2. ad Trasimundum cap. 2. loquens de divina gratia, sic ait: Ipsa etiam homini reparando fuit necessaria: quia non aliam sententiam Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa quae lapsam hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque gratia operata: in hoc ut surgeret, in illo ne caderet: in illo ne valeret arceretur, in isto ut sanaretur: ab hoc infirmitatem repulit, illum infirmari non fuit. Quibus verbis aperte proficitur, eandem gratiam praeservasse bonos Angelos à lapsu, quae hominem lapsum reparavit: Sed gratia quae ruinam hominis lapsi reparavit, est de se efficax, ut docet Janlenius: Ergo & illa quae custodivit Angelos ne caderent.

Nec valet si dicas, hunc locum Fulgentii eodentum pertinere, ut tunc hominis reparatio nem, tum Angeli stabilitatem & gratiae in genere asseribat, non verò gratiae efficaciter moventi. Non valet, inquam, Fulgentius enim ibidem loquens de gratia quae impeditur casum bonorum Angelorum, appellat eam victicem; & ait quod ipsa virtus insuperabilis est: At haec non possunt venicari de gratia generaliter sumpta, sed solum de aliqua speciali gratia, nimirum de efficaci, ut de se pater: Ergo ibi de gratia efficaci, non verò de gratia generaliter sumpta loquitur.

Tertio, S. Thomam, Discipulorum Augustini nobilissimum & acerrimum, & ita in Augustino verbatim, ejusque doctrinam tinctum & imbutum, ut ipse Janlenius illum, Augustinum contra, appellet, eandem decretorum & auxiliorum efficaciam necessitatem ad statum innocentiae & integritatis extendisse, ita perspicuum & manifestum est, ut de hoc nulla possit subesse dubitatio: nam 1. 2. quaest. 109. art. 2. in corpo-

re ait, quod homo in utroque statu (integritatis scilicet & corruptionis) indiget auxilio divino, ut ab ipso moveatur. Et in responsione ad 1. asserit quod Mens hominis, etiam sani, non ita habet dominium sui actus, quin indigeat moveri à Deo. Sed nomine auxilii moventis, non aliam S. Doctorem significasse gratiam, quam efficacem & praedeterminantem, farentur Adversarii: nominatim Antonius Arnaldus, in opusculo cui titulus est: Vera S. Thomae de gratia sufficienti & efficaci doctrina: in quo probat S. Doctorem, nullam aliam gratiam agnovisse, praeter sanctificantem, seu justificantem, (quam vocat habituale donum) & efficacem, seu praedeterminantem, quam auxilium Dei moventis appellat: Ergo D. Thomas necessitatem gratiae efficaci & praedeterminantis, pro utroque statu integritatis & corruptionis, admittit.

Quod potest confirmari ex eo quod in corpore ejusdem articuli, assignat tria principia ex quibus sumitur necessitas gratiae moventis: duo specialia, & alterum generale. Primum est aegritudo & infirmitas naturae, per peccatum originale depravatae. Secundum, elevatio, & proportio objecti supernaturalis ad potentias naturales animae. Tertium, subordinatio & dependentia generalis causarum secundarum à prima in operando. Unde cum in statu innocentiae fuerit dispositio inter potentias naturales animae, & objecta supernaturalia, & generalis subordinatio ad primum motorem: manifestum est, juxta principia D. Thomae, decreta & auxilia efficaciam, pro utroque statu naturae lapsae & integrae, esse admittenda: cum hoc tamen discrimine, quod in statu naturae lapsae, ex duplici capite speciali (scilicet ex infirmitate naturae, & elevatione objecti supernaturalis) & alio generali, (nempe subordinatione & dependentia causarum secundarum à prima) eorum necessitas petenda est. In statu verò innocentiae, ex uno tantum capite speciali: nempe ex elevatione objecti supernaturalis supra potentias naturales Adami & Angelorum; & alio generali, subordinatione scilicet & dependentia causae secundae à prima, ut ibidem declarat S. Doctor, his verbis. Sic igitur virtute gratuita superaddita virtuti naturae indiget homo in statu naturae integrae, quantum ad unum, scilicet ad operandum & volendum bonum supernaturale. Secundum statum naturae corruptae, quantum ad duo: scilicet ut sanetur, & ulterius ut bonum supernaturalis virtutis operetur, quod est meritorium. Uterius autem in utroque statu indiget homo auxilio divino, ut ab ipso moveatur.

Quae doctrina illustrari & confirmari potest exemplo aptissimo hominis sani & infirmi. Ut enim homo infirmus attingat v.g. fastigium domus, vel summitatem tecti, indiget duplici medio, scilicet medicina sanante, & scalam elevante. Homo verò sanus & robustus indiget solum elevari per scalam, non verò sanari per medicinam. Idem proportionaliter dicendum est de homine in statu naturae lapsae & integrae. In primo enim indiget sanari per gratiam ab infirmitate naturae per peccatum originale delectata, & simul per eam elevari, & applicari ad actus & objecta supernaturalia. In altero verò Adam non indigebat gratia sanante, sed dumtaxat movente & elevante; quia in illo felicissimo statu, nulla erat infirmitas, nulla plaga, nulla rebellio appetitus, nec deordinatio potentiarum animae; sed solum indifferentia & potentialitas liberi arbitrii, ac dispropo-

175

176

in Bibli...

disproportio inter potentias naturales animæ, & objecta supernaturalia, quæ non poterat tolli aut vinci, nisi per gratiam efficacem. Unde S. Doctor infra quæst. 62. art. 2. ad 1. dicit quod *Converti ad beatitudinem ultimam; homini quidem est difficile, & quia est supra naturam, & quia habet impedimentum ex corruptione corporis, & infectione peccati. Sed Angelo est difficile, propter hoc solum quod est supernaturale.*

177 Ex quibus liquet, doctrinam quæ divinorum decretorum & auxiliorum efficaciam, ad statum innocentie hominum & Angelorum extendit, Thomisticam esse, subindeque Augustinianam: nam ut rectè discurret Caramuel in Theologia fundamentali, Thesi 3. impertinenti 4. de doctrina Augustini: *Qui dicit intellectum à D. Thoma Augustinum, Thomam non legit; vix enim articulus in toto opere, qui Augustini autoritate careat. Qui lectum quidem, non tamen intellectum asserit, Thomam Angelicâ mente præditum negat, & ab universa Ecclesiâ pietate deficit, Thomam ANGELICI DOCTORIS nomine condecorantis. Qui Thomam ait legisse, & intellexisse Doctoris divini volumina, voluisse tamen illum in partes suas vel invitum trahere, in Angelicâ Doctoris personam & doctrinam est impius.* Immeritò ergo dixit Janfenius loco suprà citatò: *Eos qui medicinalem Christi gratiam sic defendere conantur, ut eam in prædeterminationem physicam transforment, omni status hominum lapsorum & innocentium, ex vi causæ primæ, & indifferentiæ voluntatis necessariam, magis esse Aristotelicos, quàm Augustinianos: cum plura utriusque S. Doctoris, Augustini & Thomæ, pro hac sententia, adduxerim testimonia. Imò potius qui gratiam libero arbitrio in statu innocentie subiciunt, & bona Angelorum & primorum parentum opera, ac merita, non fuisse à Deo specialiter donata, & à gratia liberum arbitrium applicante, in eis facta; nec Augustiniani, nec Thomistæ, sed Bajani dicendi sunt: cum inter damnatas à Pio V. & Gregorio XIII. Michaëlis Baij propositiones, ista primum locum obtineat: *Nec Angeli nec primi hominis adhuc integri merita, rectè vocantur gratia.**

§. IV.

Quatuor rationes à priori.

178 **N**ostre sententiæ non solum favet auctoritas SS. Patrum, sed plures etiam rationes efficaces eam demonstrant.

Prima & principalis fuitur ex generali subordinatione, & dependentia causæ secundæ à primâ in operando, quæ sine decreto efficaci & concursu prævio nequit subsistere, ut fusè demonstrant nostri Thomistæ in Philosophia, & in Tractatu de auxiliis. Sic ergo potest formari argumentum. Homo & Angelus in quocumque statu considerati, debent subordinari Deo in operando, seu ab illo constitui in ratione principii actualis suarum operationum, tam naturalium quàm supernaturalium: Atqui secluso concursu prævio & gratiâ efficaci, non possunt Deo subordinari in operando, nec ab illo constitui in ratione principii actualis suarum operationum: Ergo pro omni statu, homo & Angelus indigent concursu prævio, & gratiâ efficaci ad operandum. Major patet, minor probatur. Angelus vel homo in statu innocentie non poterant constitui in ratione principii actualis suarum operationum supernaturalium, per concursum simultaneum ordinis supernaturalis, nec per auxili-

um sufficiens ejusdem ordinis: Ergo sublatò concursu prævio, & gratiâ efficaci, non poterant subordinari Deo in ratione principii actualis. Consequentia patet, Antecedens, quantum ad utramque partem, probatur. Cum principium actuale operationis sit quid prævium illâ, prioritate saltem naturæ, & habeat cum ea indissolubilem nexum, constitutum illius debet etiam hæc duo habere: id est prioritate naturæ operationem antecedere, & cum ea indissolubilitate connecti. Unde cum concursus simultaneus non sit prior operatione prioritate naturæ, & auxilium sufficiens non habeat cum ea nexum indissolubilem, sed frequenter ab illa separatum manifestum est, quod Angelus & homo in statu innocentie, non poterant constitui in ratione principii actualis operationum supernaturalium, per gratiam sufficientem, vel per concursum simultaneum ordinis supernaturalis, quem gratiam coefficientiæ & cooperationis appellant, sed solum per concursum prævium, & gratiam efficacem.

Secunda ratio petitur ex principiis suprà art. 2. §. 1. statutis: Libera enim determinatio voluntatis Adami & Angelorum in statu innocentie, cum esset quædam entitas creata, vel saltem quidam modus & formalitas entis, non poterat subterfugere divinam causalitatem, quæ est universalissima, & se extendit ad omne ens, omnesque modos & formalitates entis: Sed Deus non potest liberam voluntatis creatæ determinationem causare per decretum, vel auxilium purè indifferens, & liberi arbitrii determinationem & consensum expectans, sed tantum per decretum & auxilium de se efficax, & determinationem voluntatis creatæ, prioritate saltem naturæ antecedens, ut ibidem ostendimus: Ergo decreta & auxilia efficacissima, non solum pro statu naturæ lapsæ, sed etiam pro statu integritatis & innocentie, admittenda sunt.

Tertia ratio fuitur ex D. Thoma 3. contra Gent. cap. 155. ubi sic ait: *Omne quod de se est variabile, ad hoc quod figatur in uno, indiget auxilio alio: jus movens immobilis: Sed liberum arbitrium Adami & Angelorum in statu innocentie, erat mobile, & vertibile, ac variabile à bono in malum, & sicut Bilancis in equilibrio constituta, nullus globi rotundissimi in planitie perfectissima, versat omnem partem æq. mobilis, inquit Janfenius de gratia primi hominis & Angelorum cap. 14. Ergo ut determinaretur ad bonum, & in eo perseveraret, & firmaretur, indigebat speciali Dei auxilio. Unde Augustinus in Enchir. cap. 106. *Non sufficiebat liberum arbitrium iustitia retinenda, nisi participatione immutabilis boni, divinum adiutorium præberetur.**

Quarta ratio petitur ex perfectione status innocentie: Theologi enim, hujus florentissimi status felicitatem describentes, docent cum D. Thoma, illum in eo præcipuè sitam fuisse, ut inferiora superioribus subderentur, & superiora inferioribus dominarentur. Ex quo inferuntur eo statu partem inferiorem superiori, & superiorum Deo perfectè subjectam fuisse. Cum ergo gratia illius status esset multò perfectior naturæ, eamque multis partibus superaret, debebat, juxta hunc præclarum ordinem à divina sapientia institutum, libero arbitrio præesse ac dominari, non verò ei subjici & ancillari. Verum hunc præclarum ordinem everit Janfenius, gratiam enim status innocentie ponit ad pedes naturæ, & il-

lam subiecit libero arbitrio Adami & Angelo-
rum. Dominæ ancillam, & Agar Saræ domina-
trici; & intelligentiam motricem, nutum &
determinationem liberi arbitrii expectantem
determinationem liberi arbitrii expectantem
inducit. Nam lib. 3. de gratia Salvatoris cap. 3.
loquens de statu innocentie, dicit quòd in illo
voluntas erat plenissime sui ipsius in utramque partem
domina, cujus nutus quidquid habituum, vel gratia-
rum, vel adjuvanti in intrinsecis, vel extrinsecis addere-
tur, ab eâ faceret submittere, & ab illius veluti Ange-
lorum, vel ad fluxum operi conferendum, ipsâ annuente ra-
perrunt. Quibus verbis gratiam statim innocen-
tie, voluntatis, & quasi paralyticam Angelum ex-
hibet, cujus impulsio & motio illa expe-
ctare debebat. Quod quàm absurdum sit, & de-
rogans nobilitati & excellentie divinæ gratiæ,
quæ non videat? Certè si vera esset hæc doctri-
na Jansenii, sequeretur quòd status naturæ la-
psum quo veriamur, honorabilior esset ac fa-
vorabilior divinæ gratiæ, quàm status in egriti-
tate & innocentie, in quo Angeli & Adam crea-
ti sunt. Nam in hoc miserissimo statu corruptionis
& infortunitatis, gratia secundum Jansenium
non subditur libero arbitrio quantum ad effi-
caciæ & usum, sed potius illud sibi subiecit,
eique dominatur & præest, nec ejus determina-
tionem & motum expectat, sed veluti alia intel-
ligentia motrix, illud fortiter & suaviter
mover, impellit, & applicat ad agendum. E-
contra verò in statu innocentie, illa erat sub-
dita libero arbitrio Adami & Angelorum, & ab
eo dependens quantum ad efficaciam & usum,
cujusque nutum, determinationem, & applica-
tionem expectans. Et ut loquitur Jansenius in li-
bro de gratia primi hominis cap. 15. *Adjuvanti-
um Adami in statu innocentie, quantumcumque
fuerit excellentia, non ad actum voluntatem concita-
vit, sed ab illa concitatum fuit: Ergo &c.*

§. V.

*Variis absurdis & inconvenientibus, sententia
Jansenii rejellitur.*

Plura sunt absurda & inconvenientia quæ se-
quuntur ex Jansenii sententia, sed ea præci-
pua sunt, quæ ipse urget, contra Molinæ gra-
tiam sufficientem, & à voluntate creata suspen-
sam, quæ nequeunt admitti etiam de Angelo &
homine stante.

In primis enim, si in statu innocentie, Ange-
lis & primis parentibus non fuit necessarium au-
xilium speciale ad resistendum tentationi, &
perseverandum in bono, sequitur quòd Adam,
& Angeli stultè egissent, si ad Deum in tenta-
tione recurrissent, & ab illo petissent auxilium
ad resistendum tentationi, & in bono perseve-
randum: Consequens est falsum: Ergo & Ante-
cedens. Sequela Majoris probatur ex Augustino
libro de natura & gratia cap. 18. *Quid enim,
inquit, stultius quàm orare ut facias quòd habes in tua
potestate? Atqui juxta Jansenium, Adam, & An-
geli, ratione auxilii sufficientis à Deo collati,
habebant plenissimam potestatem ad resisten-
dum tentationi, & actu perseverandum, ita ut
nullum aliud donum, vel auxilium esset à Deo
expectandum: Ergo stultè orassent Deum, & ad
illam in tentatione recurrissent.*

Falsa autem Minoris probatur, tum ex D.
Thoma 1. parte quest. 94. art. 4. ad 5. ubi docet,
Tom. I.

A Adamo non fuisse collatum auxilium ad resi-
stendum tentationi, quia non habuit recursum
ad Deum pro illo obtinendo. Tum etiam quia
Deus poterat dare Adamo auxilium quo perse-
veraret actu, & tentationi resisteret: quis hoc
neget? Quis (inquit Augustinus) audeat dicere,
aut credere, ut neque Angelus, neque homo caderet, in
Dei potestate non fuisse? Ergo Adam non egisset
stultè, sed prudenter & sapienter, petendo à
Deo tale auxilium.

Addo quòd, præceptum orationis est natu-
rale, obligans proinde pro omni statu: si autem
aliquando obligavit Adamum & Angelos, tunc
maximè cum debebat finiri via Angelorum, &
dum Adamum urgebat tam gravis tentatio, ex
cujus consensu sibi & toti generi humano tam
grave damnum erat illaturus. Unde Gelasius
Papa in dictis adversus Pelagianam hæresim: *Si
in ipsis primis hominibus, dum sua minimum felicitate
confidunt, & tantam Dei gratiam in vacuum reci-
pientes, non orando (quod utique nusquam se-
cisse referunt) nec de præceptis gratias referendo,
nec ut eadem intemperata durarent, incolumes con-
sistere nequiverunt, quàm magis post prævarica-
tionis ruinam, in qua malâ sui confidentia, Crea-
torem nullatenus inquirendo, lethaliter incide-
runt, absque divino munere, suis viribus vel agri-
stare non possunt, sine quo nec integri persistere va-
luerunt?*

Secundò sequitur quòd Angeli boni non de-
buissent magis gratias agere Deo, propter ac-
tualem eorum perseverantiam, quàm mali qui
non perseveraverunt: Sed hoc absurdum est, &
repugnans Scripturæ, & SS. Patribus suprâ re-
latis: Ergo &c. Sequela probatur: Ille non debet
magis gratias agere quòd actu perseveraverit,
qui ad perseverandum actu non habuit aliquod
donum vel auxilium speciale, quòd non habue-
rit non perseverans: Sed juxta principia Jansenii,
Angeli perseverantes nullum habuerunt donum
vel auxilium speciale ad perseverandum, quòd
non habuerunt non perseverantes: Ergo pro
actuali perseverantia, non Deo, sed libero arbi-
trio, gratias agere debuerunt. Ut enim ait Au-
gustinus Epist. 107. *Non gratias Deo agimus, sed nos
agere fingimus, si unde illi gratias agimus, eum facere
non putamus.* Et S. Bruno in Comment. super E-
pist. ad Romanos, folio 4. *Gratias agere, est totum
Deo tribuere: quomodo autem totum Deo tri-
buerent, qui bonum usum gratiæ à se ha-
berent?*

Tertiò sequitur discretionem bonorum &
malorum Angelorum non fuisse à gratia, sed à
natura; nec à Deo, sed à libero arbitrio: Conse-
quens est falsum, ut constat ex Augustino, & aliis
SS. Patribus §. præcedenti relatis: Ergo & An-
tecedens. Sequela Majoris est evidens; ut enim
suprà arguebamus contra Molinam & alios Re-
centiores, discretio perseverantis à non perseve-
rante, peti non potest ex eo in quo illi conveni-
unt & sunt æquales: sicut differentia equi ab
homine, non potest sumi à gradu generico ani-
malis, in quo univocè conveniunt. Sed juxta
principia Jansenii, Angeli perseverantes & non
perseverantes, fuerunt æquales in auxiliis gra-
tiæ, & inæquales solum in bono vel malo usu li-
beri arbitrii: Ergo discretio bonorum & malo-
rum Angelorum, non fuit à gratia, sed à natura;
nec à Deo, sed à libero arbitrio.

Quartò sequitur quòd Angeli boni habuissent
à Deo solum possibilitatè perseverandi & bene
ope-

14. de
Civitate
cap.
17.

Tomo
2.
Con-
cilii
pag.
271.

183.

184.

Art.
2. §. 2.

185.

operandi, à seipsis verò ipsum perseverare & bene operari: Consequens est absurdum: Ergo &c. Sequela est evidens, Jansenius enim asserit de auxilio collato Adamo & Angelis in statu innocentiae, illud idem quod Molina, & alii Recentiores docent de auxilio quod modò datur hominibus in statu naturae lapsae: At qui juxta Jansenium, ex sententia Molinae & aliorum, sequitur solum possibilitatem esse ex gratia, volitionem verò ex libero arbitrio: Ergo idem sequitur ex sententia Jansenii.

Falsitas autem Minoris constat, tum ex Bulla Pii V. & Gregorii XIII. in qua proscribitur haec propositio Michaëlis Baii: *Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita, rectè vocantur gratia.* Tum etiam quia, ut supra arguebamus, si sola possibilitas bene operandi & perseverandi esset à gratia, actualis verò perseverantia & operatio à libero arbitrio, id quod est minus bonum & perfectum tribueretur Deo, illud verò quod est melius & perfectius libero arbitrio, quod plusquam absurdum est; nam ut ait Bernardus in opusculo de gratia & libero arbitrio: *Disiuncto ipso nefas videtur, Deo quod minus, nobis quod excellentius sit attribuire.*

186. Neque valet responsio Jansenii, dicentis bene operari, mereri, & in bono perseverare, tripliciter attribui Deo in statu innocentiae. Primum quia dedit homini & Angelo liberum arbitrium. Secundò quia illis infudit in primo instanti creationis gratiam, charitatem, & alia dona habitualia. Tertiò quia dedit illis auxilium sufficiens. Nam etiam Molina & alii Recentiores admittunt haec omnia in statu naturae lapsae, & concedunt quòd dum Petrus v. gr. consentit alicui sanctae inspirationi, Paulo dissentiente, uterque habet liberum arbitrium, gratiam & charitatem, & Paulus fortè intensivè majorem: uterque etiam habet auxilium sufficiens, & moraliter excitans; & tamen Jansenius contendit quòd illis omnibus utriusque collatis, si unus consentiat, altero dissentiente, consentiens habebit ex gloria solum possibilitatem, volitionem verò, seu usum liberi arbitrii, ac meritum, ex seipso, & à libero arbitrio determinante gratiam ad consensum & operationem: Ergo idem dicendum erit in sententia Jansenii, de Angelis & primis parentibus in statu innocentiae.

187. Quintò sequitur voluntatem creatam Adamo & Angelorum in statu innocentiae, fuisse primum liberum, & primum se determinans: quia juxta principia Jansenii, in tali statu non indigebat determinari vel applicari à Deo, sed seipsam per se primò sub auxilio & concursu Dei indifferenti determinabat & applicabat: Sed hoc est contra naturam secundae liberi, quod cum sit causa tantum secunda suae electionis & determinationis, non potest eligere nec se determinare, independentè à motione & applicatione primi liberi, primique determinantis, ut docet D. Thomas locis supra relatis: Ergo &c.

188. Sextò sequitur electionem bonorum Angelorum non fuisse omnino gratuitam, sed dependentem à praevisione meritorum: At hoc repugnat ordini & perfectioni divinae sapientiae & providentiae: Ergo &c. Sequelam Majoris admittit Jansenius lib. 9. de gratia Christi, & manifestè sequitur ex ejus principii. Minor autè demonstratur à nostris Thomistis in Tractatu de Praedestinatione, hac ratione. Omnis ordinatè appetens, prius intendit finem, quam velit media ad

A illum ordinata: unde cum merita electorum sunt media ad finem vitae aeternae conductentia, efficacè electio Praedestinatorum ad gratiam, & ad merita discretiva illorum à reprobis, supponit efficacem gloriae intentionem, & ab illa ut à prima radice procedit: juxta illud D. Prosperii de vocat. Gentium cap. 35. *Deus his quos elegit pro meritis, dat unde exornentur ex meritis.*

Denique haec nova Jansenii sententia, omnia ferè Augustiniana & Thomistica doctrinae principia, in materia de scientia Dei, & modo quo futura contingentia praevidet, funditus evertit, vel ut verbis utar, *inexplicabili confusione perturbat.* Ut enim fusè ostendimus Tractatu praecedenti, D. Augustinus & S. Thomas clarissimè docent, Deum nihil cognoscere extra seipsum, sed omnia videre in seipso tanquam in causa, & medio prius cognito. Scientiam visionis habet adju. tū decretum, esse causam rectum, & lamque quantum ad veritatem & certitudinem, non inensurari à rebus, sed esse illarum regulam & mensuram. Deum res futuras, in sua praedestinatione seu decreto cognoscere, ac proinde in illo non dari praescientiam futurorum à decreto independentem, eoq; anteriorem, quae à Recentioribus scientia media appellatur. Haec autem cum doctrina Jansenii non posse coherere, manifestum est: seclusus enim à statu innocentiae decretis & auxiliis efficacibus, in quibus à Deo liberorum Adamo & Angelorum praescientia fundetur, necessariò pro tali statu admitti debet in Deo scientia media, quae dirigat illum in suis decretis indifferentibus, & exploret futurum consensum voluntatis creatae, & affirmati Deum cognoscere res immediatè in seipsis, & in veritate objectiva quam habent ex vi contradictionis, vel ex suppositione eventus futuri. Item scientia Dei non debet poni ut causa rerum, sed potius ut ad illis, quantum ad veritatem & certitudinem, regulata & mensurata. Unde Jansenius, & alii Recentiores, qui divinorum decretorum & auxiliorum efficaciam, ad statum naturae lapsae coarctant,

D *levà manu dispergunt lapides muri Augustiniani, quos dexterà componunt,* inquit Thomas Angelus opusculo supra citato, hypocolo 6. Cogitent saltem (subdit idem Author) magna illa Aquilini Doctoris dogmata: Deum scilicet non videre nisi opera sua. Res esse quia Deus cognoscit: non contra Deum cognoscere, quia res sunt. Deum facere futura, ea praedestinando, & praedestinatione sua cuncta praescire, & applicent praedestinationi. Statuamus Adamum v. g. tentationi superiorem evasisse, vidissetne victoriam Deum, quia futura erat, vel quia videndo & praedestinando eam fecisset: Si hoc dices, clarissimè gratiam voluntatis dominatricem laudas. Si illud, quis locus regulae Augustiniana superest: cum post effectum illud Augustini: nihil Deum videre nisi opera sua, praedestinatione sua cuncta cognoscere, & facere futura, ea praedestinando subjungendum sit, juxta Jansenii principia, excepta liberà determinatione voluntatis Adamo & Angelorum. Quis non videt, si unum excipiat, omnia simul exceptioni patere, quae à libertate dependent sive hominum sive Angelorum?

Certè mirum est, quòd Jansenius qui bellum inferensissimum indixit Molinismo in statu naturae lapsae, ei postea tot & tanta trophaea erigat in statu innocentiae, illudq; cum tanto divinae gratiae dispendio, novà suà opinione stabile conetur, omniaque Moliniana doctrinae principia que

confutaverat, postea approbet & amplectatur. Non minus etiam stupendum est, quod Receptoris aliqui hunc Authorem, Divina gratia traditam, & acerrimum Pelagii hostem nuncupent: vixentium illius est, qui gratiam depresserit magis, qui Pelagii errores altius extulerit. Dei quidem gratiam regnare in hoc orbe & dominari debet, ac cœlum, & paradysum terrestrem, eque imperio ditionique subtrahit. Homines lapsos à Pelagiano errore longissime abducit, at eadem Caltes & Primos Parentes implicat; eadem gratia efficacis necessitatem & causalitatem, ad statum innocentie hominum & Angelorum non esse extendendam existimat. Et certè nonne ille insigniter Pelagianizat, qui Apostolo quaerenti, *Quis te discernit? Quid habes quod non accepisti?* Respondet: *Ego me ipsum discerno. Ego merita habeo quae non accepi.* At in opinione Jansenii, nemo est Angelorum qui non ita respondeat, nemo qui sibi meritum non arroget, nemo qui se non à Deo, sed à seipso discretum non gloriatur. Idem est de primis parentibus, cum Jansenius libro de gratia primi hominis cap. 7. asserat, *Omnia opera, adeoque & ipsam fidem & dilectionem Dei, ab Adamo potuisse per arbitrium libertatem fieri sic, ut ea non donaret ei gratia Dei.*

§. VI.

Convelluntur præcipua fundamenta Jansenii.

Obijciunt primis Jansenius celebre Augustini testimonium, desumptum ex libro de correptione & gratia cap. 11. & 12. ubi S. Doctor distinguit duplex adjutorium: alterum quod vocat *Adjutorium sine quo*; alterum quod appellat, *Adjutorium quo*; & docet primum concessum fuisse Adamo in statu innocentie, non verò secundum, quod Sanctis & Prædestinatis, in statu naturæ lapsæ, & per gratiam reparatæ conferretur. Sed adjutorium sine quo est auxilium sufficiens, adjutorium verò quo est auxilium efficax: Ergo ex Augustino non fuit datum Adamo in statu innocentie auxilium de se efficax, sed tantum auxilium sufficiens, subditum ejus libero arbitrio, quantum ad efficaciam & usum, subindeque decreta & auxilia efficaciam, ad statum innocentie Angelorum & hominum extendenda non sunt, sed ad statum naturæ lapsæ coarctanda.

Hoc est præcipuum Jansenii fundamentum, quod facile convelli potest, & mens Augustini aperiri, si duo illa capita libri de correptione & gratia accurate per legantur. Ibidem enim Augustinus non distinguit universaliter omnem gratiam collatam Adamo in statu innocentie, à gratia Christi Salvatoris, per hoc quod prima fuerit adjutorium sine quo, sive sufficiens, & secunda adjutorium quo, sive efficax. Sed solum gratiam collatam Adamo ad perseverandum in innocentia, à gratia quæ datur sanctis & electis in statu naturæ lapsæ, ad perseverandum usque in finem, quæ donum perseverantiae finalis appellatur. Ita enim clarè se explicat S. Doctor ibidem cap. 12. ubi postquam duplex illud adjutorii genus exposuit, subdit: *Primo itaque homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus, accipere posse non peccare, posse ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantiae; non quo speraret ut perseveraret, sed sine quo liberum arbitrium perseverare non posset.* Nunc verò sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantum tale ad-

Adjutorium perseverantiae datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint. Et cap. 6. libri de dono perseverantiae, quem Augustinus scripsit, ut litteris Prosperi & Hilarii responderet; & mentem suam circa ea quæ in libro de correptione & gratia docuerat, magis aperiret, & declararet, redarguit quosdam fratres, qui in alienum sensum ejus doctrinam detorquebant, & ait: *Sed isti quid dicant parùm diligenter attendunt. De ista enim perseverantia loquimur quæ perseveratur usque in finem; si autem non est perseveratum usque in finem, non est data.* In eodem sensu intelligit & explicat Augustinum D. Thomas 1. quæst. 109. art. 10. ad 3. ubi ait: *Ad tertium dicendum, quod sicut Augustinus dicit in libro de correptione & gratia: homo in primo statu accepit donum, per quod perseverare posset, non autem accepit ut perseveraret. Nunc autem per gratiam Christi, multi accipiunt & donum gratia quo perseverare possunt, & ulterius eis datur quod perseverent. Et sic donum Christi est majus, quàm delictum Adæ &c.*

Ex quibus patet, Jansenium in hac questione longissime ab Augustini mente & sensibus aberrasse. Nam quod Augustinus dicit de auxilio collato Adamo ad perseverandum in statu innocentie (quod utique non fuit efficax, sed tantum sufficiens, ut infelix eventus satis ostendit) ad omnia auxilia gratiæ extendit, & infert nulla in eo felicissimo statu, Angelis, & primis Parentibus fuisse concessa auxilia efficaciam, sed tantum purè sufficientiam, subdita libero arbitrio, quantum ad efficaciam & usum: quod tamen, ut supra ostendimus, ab Augustini mente & principiis remotissimum est. Cum S. Doctor locis supra relatis asserat, bonam voluntatem per quam Angeli per amorem Creatori adhaerunt, fuisse opus Dei, eamque nisi operante adjutorio Creatoris habere potuisse. Bonos Angelos, ut ad beatitudinem pervenirent, fuisse magis adjutos, quàm malos, qui ab ea defecerunt. Dilectionem bonorum & malorum Angelorum, fuisse à gratia, & à Deo, non verò à natura, & à libero arbitrio. Bonos Angelos ne caderent fuisse à Deo per gratiam solidatos, & plura alia quæ s. r. late exposuimus, & quæ efficaciam & operationem divinæ gratiæ in Angelis & primis Parentibus apertè declarant.

Hallucinatur etiam Jansenius, cum discrimen illud gratiæ Adam, à gratia medicinali Christi Salvatoris, dicit esse veluti basim & fundamentum totius Augustinianæ doctrinæ, ac totius ædificii gratiæ; quod Sanctus Doctor adversus Pelagianos extruxit; & quasi clavim sine qua mysteriorum gratiæ intelligentia aperiri & referari nequit. Nam cum S. Doctor, viginti annorū spatio, quo adversus Pelagianam hæresim decertavit, differentiam illam nusquam expresse- rit, vel indicaverit, sed eam tantum post debellatam & prostratam Pelagianam hæresim innuaverit in libro de correptione & gratia, quem adversus aliquas Pelagianorum reliquias conscripsit: si illa esset basim & fundamentum totius ædificii gratiæ, & clavim quæ mysteriorum ejus intelligentia referatur, sequeretur Augustinū in aliis qui istum præcessere libris, ædificiū pensile molitū esse, nulli fundamentò alitructum. & toto viginti annorū spatio, quo adversus Pelagianos de gratia decertavit, ejus ignorasse mysteria; quippe cum adhuc clavim illam auræ & regiam

Tom. I.

non invenisset, quâ patet aditus ad palatium gratiæ, & mysterium ejus intelligentia aperitur. Imò quod absurdius est, sequeretur totam Augustini adversus Pelagianos doctrinam, esse periculosam, confusam, & protus inextricabilem; eum ipse Jansenius asserat, discrimen illud gratiæ medicinalis à gratia sanitatis, esse veluti inlum Ariadneum, quo nisi quis regatur, tota ejus doctrina merus labyrinthus est.

195 Objicit secundò Jansenius: Augustinus cap. 11. & 12. de correptione & gratia docet Adamum voluntate & libero arbitrio in veritate stetitisse; potuisse permanere in justitia, si voluisset; ut vellet perseverare, Deum in ejus reliquisse arbitrio, & similia quæ necessitatem gratiæ efficacis in statu innocentiae videntur excludere: Ergo S. Doctor existimat Adamum in statu illo florentissimo non eguisse gratiæ efficacis ad rectè operandum, & perseverandum in bono, sed tantum sufficienti, subditâ ejus libero arbitrio, quantum ad efficaciam & usum.

196 Sed nego Consequentiam: Si enim hic difficultas valeret, sequeretur Augustinum exclusisse necessitatem gratiæ efficacis, nedum à statu innocentiae, sed etiam à statu naturæ lapsæ, quod non admittit Jansenius. Sequela probatur: Nam S. Doctor loquens de hominibus in statu naturæ lapsæ, eundem loquendi modum usurpat: ait enim in libro ad Simplicianum, quod si Esau voluisset, & cucurrisset &c. Et in libro de Genesi dicit quod omnes possunt implere præcepta, si velint. Unde sicut Augustinus per hæc verba non intendit excludere necessitatem gratiæ efficacis à statu naturæ lapsæ, sed tantum explicare determinationem & consensum liberi arbitrii, sub motione & applicatione Dei ad volendum & operandum se determinantis, ut fatetur Jansenius, & aperte declarat ipsemet Augustinus in libro retractationum cap. 10. his verbis: Quando dixi in libro de Genesi: divinum lumen pacis pura corda eorum qui ab amore visibilium se ad ejus implenda præcepta convertunt, quod omnes possunt, si velint; non existiment Pelagianis, secundum eos esse dictum: verum enim est hoc posse si velint, sed preparatur voluntas à Domino. Ita similiter, quando ait in libro de corrept. & gratia, Adamum voluntate & libero arbitrio in veritate stetitisse, potuisse permanere in justitia, si voluisset &c. non existiment Janseniani secundum eos esse dictum, verum enim est hoc potuisse Adamum, si voluisset, sed preparatur voluntas à Domino: id est per hoc non intendit S. Doctor excludere necessitatem gratiæ efficacis, sed solum declarare facilitatem rectè operandi & perseverandi in bono, quam Adamus in felicissimo illo statu habebat à dono justitiæ originalis, quæ cum perfectè subjecerent mentem Deo, & appetitum inferiori superiori, difficultates omnes ad rectè operandum submovebat. Unde Augustinus cap. 11. ejusdem libri: Ille non opus habebat eo adjutorio quod implorant. Sancti cum dicunt: video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, &c. quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes ac periclitantes, dari sibi pugnandi, vincendique virtutem, per Christi gratiam poscunt. Ille verò nullâ talitâ, à seipso adversus seipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco, suâ secum pace fruebatur: proinde etsi non interim latiore, nunc veruntamen potentiori gratiâ indigent isti &c. Et Prosper lib. 3. de vita

contemplat. cap. 1. Adamo, inquit, nihil aliud fuit non peccare, quam non velle: nobis autem irreprehensibiliter vivere velle non sufficit, nisi ipsum velle nostrum quod languidâ possibilitate deficit, divina virtus adjuverit. Quia illum ad non peccandum, etiam jurare poterat adhuc humana natura, jam nos impedit vitia; & illum peccare fecit sola peccandi voluntas, nos etiam plerumque cogit peccari jam factâ necessitas. Ex quibus constat, quod eatenus dicitur in libero arbitrio Adami relicto esse ut perseveraret, si vellet, non autem in nobis; quia nullam infirmitatem voluntatis vel mentis incurrerat, nullam inferiori appetitui repugnantiam sentiebat, & nullam difficultatem in agendo patebatur, quæ per gratiam sanativam sive medicinale vinci deberet; eam autem infirmitatem, repugnantiam, & difficultatem, propter statum naturæ jam corruptæ sentimus, ideoque gratiâ sanativâ sive medicinali ad eandem vincendam indigemus.

In hoc sensu interpretatur Augustinum S. Thome, fidelissimum ejus Discipulum 2. 2. quæst. 117. art. 4. ad 2. ubi hæc scribit: Dicit Augustinus in libro de correptione & gratia, quod primo homini datum est, non ut perseveraret, sed ut perseverare posset per liberum arbitrium; quia nulla corruptio tunc erat quæ perseverandi difficultatem præberet.

Etius etiam in Augustini doctrina versatissimus, eodem modo hunc locum intelligit & exponit in 1. dist. 41. §. 14. Ac subdit: Sane non hanc à Sancto Thoma insinuatam intelligentiam verborum Augustini recipiamus, difficultatum erit, ac non possibile quidem, Augustinum sibi conciliare: id ostendere quem admodum ea quæ objecta sunt, non contrariantur eis quæ prius ex eodem Augustino fuerunt allata. Et infra. Quod si nihilominus adhuc contentus aliquis, Augustini verba quæ objecta sunt, huc sensum non posse, putet quæcumque revera alterius esse sententia: tunc respondebimus, ea quæ de adjutorio primi hominis & Angelorum, obscurius, & ut videtur extra auctoritatem scripturæ, ab illo disputata sunt, ad hoc ut ex ea comparatione, gratiæ nostræ per Christum reparationis magis emineret, non debere præjudicari doctrinæ quæ apud alios Patres, ipsum quæ D. Thomam, in hujusmodi rebus exactissimum doctorem, expressè reperitur: maxime propter rationes in eam partem gravissimas, & ut nobis videtur insolubiles, & clarè scripturæ fundatas.

Objicies tertio: Quoties D. Augustinus investigat causam necessitatis gratiæ efficacis, non aliam assignat, quam ægritudinem naturæ, & vulnus lætæ voluntatis, & nusquam recurrit ad indifferentiam liberi arbitrii, vel ad generalem dependentiam & subordinationem ad primum motorem: Ergo cum in statu innocentie vulnus esset vulnus, nec corruptio naturæ, nullam eo erat necessitas gratiæ efficacis.

Respondeo primò, negando Antecedens, ut 197 enim §. 2. ostendimus, D. Augustinus variis in locis ibidem relatis, docet Deum inclinare corda hominum ad actus etiam ordinis naturalis, & operari in nobis; non solum bonas voluntates quæ pertinent ad justificationem & salutem, sed etiam eas quæ conservant facultatem creaturam, & quæ ad vitam civilem & politicam spectant, ac proinde refert necessitatem decretorum & auxiliatorum efficaciam, ad indifferentiam voluntatis create, & ad generalem subordinationem & dependentiam à primo motore. Unde in Enchiridio cap. 31. & lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. probat

probat quod si Deus simultaneè tantum cum voluntate concurreret, nec illam ad agendum prepararet & applicaret: quemadmodum dicitur ab Apostolo, non est hominis volentis & currentis, sed Dei miserentis: ita etiam dici posset: non est Dei miserentis, sed hominis volentis atque currentis. Locum integrum Augustini siquæ retulimus.

200 Respondeo secundò, quod quando D. Augustinus refert necessitatem gratiæ efficacis ad infirmitatem & corruptionem naturæ, & vulnèraturæ voluntatis, non assignat causam totalem & adequatam illius, sed tantum causam inadæquatam, & magis congruam statui naturæ lapsæ in quo veriamur. Intendit enim demonstrare contra Pelagianos, negantes peccatum originale ab Adamo in posteros per seminalem propagationem transfusum, naturam hominis esse vitiatam, depravatam, & vulneratam per peccatum Adami, ac proinde ad volendū, & operandum bonum supernaturale, indigere gratiâ Christi Salvatoris, quatenus medicinalis est & sanativa. Non excludit tamen alia duo capita ex quibus gratiæ necessitas derivatur, nempe disproportionè potentiæ naturalis ad actus & objecta supernaturalia, & generalem subordinationem & dependentiâ à Deo ut primo motore, quæ non solum habet locum in ordine naturali, & in statu naturæ lapsæ; sed etiam in ordine supernaturali, & in statu integritatis & innocentie.

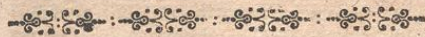
201 Dices, si in utroq; statu prævia morio & gratiæ efficacis ad rectè operandum requiratur, nullum erit discrimen inter gratiam hominis stantis, & hominis lapsi: Sed hoc dici nequit, cum Augustinus variis in locis distinguat gratiam sanitatis collatam Adamo in statu innocentie, à gratia medicinali quæ nobis ex meritis Christi confertur: Ergo nec illud.

Respondeo negando sequelam Majoris, licet enim homo tam in statu innocentie, quam in statu naturæ lapsæ, gratiâ & motione efficaci ad actu agendum indigeat; plura tamen inter gratiam Adamo collatam, & eam quæ nobis tribuitur, reperiuntur discrimina. Nam prima fuit data ex liberalitate conditoris, secunda nobis conceditur ex meritis Christi Salvatoris. Illa erat gratia sanitatis, ista medicinalis dicitur. Illa necessaria fuit solum ex duplici capite, nimirum ex disproportionè actus & objecti supernaturalis supra potentias naturales animæ, & ex generali subordinatione causæ secundæ ad primam: ista insuper ex corruptione naturæ, & vulnere læsæ voluntatis requiritur. Illa movens & applicans, ista sanans & roborans dici potest. Illa summam facilitatem bene agendi & in bono perseverandi præstabat, ista verò non tollit omnem difficultatem ad bonum, nec inclinationem ad malum, cum solum sanet hominem, quantum ad mentem, & in eo relinquat corruptionem, quantum ad carnem. Denique auxilium sufficiens quod iustus in statu naturæ lapsæ tribuitur, à gratia sanctificante & virtutibus infusis, juxta probabiliorè sententiam, distinguitur: quia cum injustis remaneat corruptio & infectio, quantum ad carnem, cum ignorantie obscuritate in intellectu, ad tantæ infirmitatis sustentationem, opus habent ad huc alio auxilio sanante naturam, & præbente majores & efficaciores vires: Adjutorium verò sine quo Adamo collatum, per quod poterat permanere in bona voluntate, si voluisset, non fuit aliud quam donum

Tom. I.

A justitiæ originalis, seu gratiæ habitualis, ut partem superiorem subiciebat Deo, appetitum rationi, & præter sanctitatem animæ, placorem inducebat in partem inferiorem. Ita docent Soto libro 1. de natura & gratia cap. 5. Curiel. 112. qu. 109. art. rad 2. Driedo libro de concordia liberi arbitrii & prædestinatione parte 2. cap. 3. & colligitur ex Augustino de corrept. & gratia cap. 12. sic dicente: *Primo itaque homini qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantia, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo liberum arbitrium perseverare non posset.* Ubi disertè asserit, quod Adam per illud bonum quo factus fuerat rectus (quod utique est donum integritatis & justitiæ originalis) acceperat posse non peccare, seu in bono perseverare. Unde idem S. Doctor de illo adjutorio nunquam dicit, quod Adam ei dissentire vel obtemperare posset, sed passim ait, *illud adjutorium fuisse tale in quo permaneret, si vellet, aut quo desereret, si vellet:* quæ locutiones non nisi in justitiam originalem, & gratiam sanctificantem, Adamo in creatione collatam, quadrare possunt.

202 Ex dictis hætenus in hujus celeberrime difficultatis resolutione, præter plura quæ elici inde possunt, constare puto, D. Thomam melius ac feliciter Augustini mentem assecutum & interpretatum fuisse Jansenio, subindeque nimis anxie religiosos esse, & vano timore percelli, seu infelici scrupulo hære aliquos, qui cum se D. Thomæ Discipulos jactent, hujus S. Doctoris sententiæ & interpretationi subijci renuunt, quasi piaculum aut apertam calumniæ existimantes, suspicari Jansenium, hac in parte, à legitima S. Augustini mente & interpretatione aberrasse.

DISPUTATIO VI.

De amore Dei, & aliis divini voluntatis affectibus.

Ad quæst. 20. D. Thomæ.

D Postquam Angelicus Doctor quæstione 19. de divina voluntate per duodecim articulos fusè disseruit, quæstione sequenti agit de ejus affectibus, & specialiter de amore, qui est primus voluntatis motus, à quo cæteri omnes oriuntur. Eidem ordini & methodo inhærentes, postquam ea quæ ad existentiam, quid dicitatem, objectum, libertatem, efficaciam, aliasq; divini voluntatis prærogativas & perfectiones attinent, disputationibus præcedentibus fusè expendimus, de amore Dei, & aliis affectibus ad illam pertinentibus, pauca in hac disputatione dicemus.

ARTICVLVS I.

An Deo cum proprietate competat amor, & non solum gaudium suæ bonitatis?

§. I.

Proponitur ratio dubitandi cuiusdam Recentioris, & conclusio affirmativa statuitur.

Ratio dubitandi pro parte negativa est, quia amor est medius inter desiderium & gaudium, sive delectationem: quatenus gaudium est de bono præsentis seu possessio, desiderium de bono absenti, possibili tamen haberi: amor verò est

Ooo 3 de bo-